

20

Junguierth del. et Sc. M.

V.
1073.

2° V. II
1

Canonizatio

SACRA RITUM
CONGREGATIONE

Eminentissimo & Reverendissimo Domino Card.

TAMBURINI
CONSTANTIEN.

CANONIZATIONIS

B. ELISABETHÆ

ACHLIN,

Sanctimonialis Tertii Ordinis

S. FRANCISCI ob eximiam vitæ Sancti-
tatem vulgo

BONÆ.

POSITIO

SUPER DUBIO

*An sit signanda Commissio Reassumptionis Causæ
in statu & terminis.*

Juxta Exemplar Romanum.

AUGUSTÆ VINDELICORUM,
Sumptibus JOANNIS JACOBI MAURACHER, MDCCLX.

M U T I A R A
C O N G R E G A T I O N E
T A M B U R I N I
PRæsentem hunc Processum Canonizationis
Beatæ Elisabethæ Bonæ Reüthenensis Romæ in
Typographia Camera Apostolicæ impressum,
esse in Originali verum, legitimum, ac genuinum,
atque in hoc ipsomet (prout hîc exhibetur) for-
mulari, ceu exemplari Collegio Canoniorum
Regularium Lateranensium Waldseensium fuisse
Româ nuper communicatum, sub Notariali mea
expeditione attestor Reüthe ad B. Elisab. Bonam
A. 1759. die 15. Novembr. indictione VII.

(L. S.)

Ego JOSEPHUS KAUR Can. Reg La-
teranensis Waldseensis Protonotarius Apostol.
publ. Juratus in Curia Romana Immatriculatus p. t.
Parochus ad B. Elisabetham Bonam in Reüthe, &
Confessarius Sanctimonialium ordinarius, decenter
rogatus, ac requisitus mppr.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

CONSTANTIEN.
 CANONIZATIONIS
 B. ELISABETHÆ
 ACHLIN,
 Sanctimonialis Tertii Ordinis
 S. FRANCISCI ob eximiam vitæ sancti-
 tatem vulgo
 BONÆ.
 INFORMATIO
 SUPER DUBIO

*An sit signanda commissio reassumptionis causæ
 in statu, & terminis.*

Eminentissime, ac Reverendissime
 DOMINE.

DEUS O. M., qui Ecclesiam suam paterno regit,
 ac moderatur imperio, eandem omni ævo vi-
 ris, ac mulieribus sanctimonia vitæ ac præstan-
 tia morum præclarissimis locupletavit, ut per-
 petuo fidelis populus, proposito exemplo, ad
 virtutem incitaretur, nedum solatium, ac per-
 fugium in humanarum rerum periculis, atque
 ærumnis haberet. Hos inter a seculo XIV. ad ini-
 tium usque XV. demirata est Suevia ELISABETHAM ACHLIN,
 quæ oculos animosque omnium, dum viveret, virtutum heroicarum
 fulgore ita in se convertit, ut eidem vulgo BONÆ nomen perpetuo
 inditum sit, quæque adeo a sanctissima dormitione ad nostra tempo-
 ra miraculorum, beneficiorumque multitudine, qua longè, lateque
 patet Suevia, devotum sibi populum affecit, ut jure ac merito tam-
 quam Patrona, ac Suevorum Thaumaturga existimetur.

- 2 Hinc Jacobus Fuggerus Episcopus Constantiensis tam insigni sanctita-
 tis fama, ac præstantissimo, quo Elisabeth prosequabatur, cultu, mira-
 culo.

culorum etiam multitudine permotus, sacras illius exsuvias, adaperto tumulo, superiori seculo inspexit ac veneratus est, secumque una devotissimus populus, cujus prope innumerus concursus factus fuerat. Postea vero, quum in dies in Elisabetham augesceret veneratio, ordinaria, qua pollebat, auctoritate inquisitionem instituit de fama sanctitatis, miraculorum, & cultu ad annum usque 1625. eidem exhibito, ut licere posset aliquando devotissimo populo Patronam suam supremo Apostolicæ Sedis iudicio Sanctarum Virginum catalogo adscriptam devenerari.

3 Romam inquisitio delata, atque ut in more positum est, in acta Sac. Rit. Congregationis relata fuit, unaque Ferdinandi II. Imperatoris, & Leopoldi Austriæ Ducis petitiones Apostolicæ huic Sedi exhibitæ, quibus enixis precibus piissimi Principes Pontificem summum orabant, ut iudicium de virtutibus, miraculis, cultuque legitimo Elisabethæ exhibito institueretur. Verum, adhibitis quampluribus diligentis, transmissæ inquisitionis autographum reperiri non potuit, quod ob exortos non ita multo post in Germania bellorum tumultus, causa derelicta, illud apud causæ Relatorem remansit; inventum tamen Decretum est, ex quo constat cl. mem. Card. Sabellum in causæ relatore fuisse destinatum, ut relatione absoluta, litteræ Apostolicæ, quas remissoriales vocant, expedirentur: quare nulli dubium esse potest, quin Sedes Apostolica manus in hoc negotio apposuerit, ut rebus mature perpenfis, ipse R. P. Fidei Promotor, cui San. mem. Benedictus XIV. rem injunxerat, est arbitratus, quique hæc omnia testificari dignabitur.

4 Itaque causam B. Elisabeth, quæ ob invalescentem Lutheri hæresim, totamque notissimo bello, catholicæ Religioni excidium minitante, fere everfam Germaniam, usquenum siluit, ab interitu, atque oblivione revocandam studuit hodiernus Præpositus & Abbas Monasterii Waldseensis Ord. Can. Regul. S. Augustini, qui & peregrinorum concursu in dies augescere, signorumque multitudine actus, auctoritatem Eminentissimi, ac Reverendissimi Card. Rodt Constantiensis Ep. pro viribus imploravit. Annuit religiosissimus Episcopus, zeloque gloriæ Dei vehementer incensus Cardinalis. Verumtamen, quod Apostolica Sedes in ea causa manus apposuisset, ignarus, alteram, qua fungitur, auctoritate inquisitionem construxit pro adstruenda perseverantia seu continuatione cultus, illamque una cum exemplari autentico veteris inquisitionis anno 1625. peractæ, Benedicto XIV. misit, qui negotium R. P. Fidei Promotori, ut superius, dedit; quo factum, ut posteriore hac inquisitione post appositionem manus Sedis Ap. uti non possint Postulatores, sed priore dumtaxat.

5 Hæc, quum ita sint, certo confidimus fore, ut in præsentia Sedes Ap. non dedignetur rescribere, ut signetur commissio reassumptionis causæ in statu & terminis, constat enim, ut jam diximus, jamdudum apud Apostolicam Sedem hanc causam agi ceptam. Constat insuper, ut postea demonstrabimus, de fama virtutum, ac miraculorum, cultu a tempore, cujus memoria non extat, eidem Beatæ exhibito, roborata, quod satis est, ut commissio reassumptionis causæ signetur.

SYNOPSIS VITÆ.

CAPUT I.

De Sanctitate vitæ B. ELISABETH BONÆ.

I **I**N Oppido Waldsee Diœcesis Constantiensis, in quo nunquam radices egit hæresis, anno a salutifera Christi nativitate millesimo tercentesimo octuagesimo sexto, die S. Catharinæ Virgini ac Martyri sacra, ex Johanne Achler, & Anna honestissima conjuge, parentibus in primis catholicis, B. Elisabeth orta est, *Summ. num. II. §. 2. & sequ.* Sacro baptismatis lavacro cœlo regenerata, & chrismate uncta, vix a genitricis uberibus avulsa, omnibus cara esse cepit, quod in summa animi simplicitate, niveisque moribus ad pubertatem usque se se gesserit, *Summ. num. II. §. 9.* Verum, quum Conradus Kûgelin vir doctrina, & sanctimonia vitæ præstantissimus, cui sese in spiritali vita instituendam tradiderat Elisabeth, pertimesceret, ne virginitatis flosculum, quod venusta admodum foret, si in mundo degeret, amitteret, eamdem de capeffendo S. Francisci instituto adhortari cepit, *Summ. num. II. §. 10.* Illa, ut ab ejusdem voluntate, nutuque in omnibus penderet, promptissimam sese exhibuit. Itaque e paterna domo, Confessarii consilio, pedem efferens, honestæ mulieri in textrina arte erudienda traditur, quod illi parentum indignationem concilliavit, egestatem, rei que vel necessariæ ad vitam caritatem, ac rerum molestiarum tolerantiam attulit, *Summ. num. II. §. 11. & 12.* Sed, ut facilius in spiritali palæstra eamdem exerceret Confessarius, asceterium ex conquisita eleemosyna in pago Reüte extruxit, quatuor sorores, ut mendicatum exirent, constituit; Elisabethæ vero, quod forma præstans esset, eam potestatem ademit, sed aliis sororibus ætate senioribus, quæ ex asceterio abire non poterant, & propterea *inclusæ* appellabantur, sociam adjunxit, *Summ. num. II. §. 13. & sequ.* Eamdem viro defuncto, cum quo sine jurgio vixerat, Anna mater secuta est, cum eaque ad obitum usque sanctissime conversata fuit, *Summar. num. II. §. 7.*

2 Itaque in Monasterio degens Elisabeth, ferventiori quadam ratione perfectionis iter aggressa, virtutum omnium exercitatione illustris apparere cepit, veluti memoriæ prodiderunt Testes bene multi longæve ætatis, quorum XIII. annorum CL. cum dimidio, de pub. voce, & fama, atque inveterata traditione seniorum ad majores suos sese referentium, quos inter adnumerantur nonnulli, qui cum B. ipsa Elisabeth, dum vixit, familiariter egerunt, Testis VI., Testis XXVII., &c., quibus accedunt gravissimi Scriptores, eorumque primus Conradus Kûgelin, qui viginti annorum spatio eidem a confessionibus fuit, quique præter doctrinæ præstantiam, apud omnes, quandiu vixit, optime audivit, obiit autem in opinione sanctitatis, veluti ex vetustissimo Necrologio, *Summ. num. XIV. §. 25. = Venerabilis ac beatæ memoriæ Conradus quartus Kûgelin &c.* = Et quamvis B. Elisabeth ab eodem conscripta vita, juxta legum solemnitates, in Inquisitionem translata, sive compulsata non fuerit; attamen iis characteribus,

bus; ut in *Summ. num. II. §. 16.*, est insignita, ut nullo modo dubitari possit, quin sit authentica. Hunc sequuntur, præter Marianum in *Chronico Observantiæ*, ac Wadingum in *Annalibus*, P. Maximilianus Rassler S. J. in *Supplem. Ribadeneiro*, Leonardus Mayer Decanus, & Parochus Neoburgi in Palatinatu, quidam etiam Canonicus Regularis Collegii Waldseensis, P. Amatus a Matre Dei Ord. Carm. Procurator Generalis apud Aullam Cæsaream, P. Cochem Cappuccinus Provinciæ Rhenanæ, P. Anselmus Schnell Monasterii Weingartensis Ord. S. Benedicti Professus, Sac. Theol. Prof. emeritus, qui omnes, si Confessarium excipias, publici juris, ex genuinis fontibus deductas virtutes & miracula B. Elisabeth, episcopali auctoritate fecerunt, *Summ. numm. XIV. ante §. 27.*

3 Porro, ut ex numero theologicarum & cardinalium virtutum, in quibus adeo heroice exercuit sese Elisabeth, ut ab ejusdem obitu ad nostra tempora tyronum magistræ illas veluti absolutissimum ad perfectionem exemplum, & calcar novitiis perpetuo proposuerint, *Summar. num. III. §. 3. ad 10.*, specimen in medium proferatur, juvat hic principio aliquid de immensa B. Bonæ charitate recitare, nam juxta D. Thom. 2. 2. qu. 184. art. 1. = *unaquæque res est perfecta quando fini suo conjungitur. Homo autem suo fini, id est Deo, per charitatem conjungitur* =; nec profecto eidem alia ratione conjungitur, nisi quod & illi firmissime credit, atque etiam ab eo bona omnia sine ulla prorsus hæsitazione sperat: quo fit, ut generationis respectu Fides Spem, Spes autem generet charitatem, ut etiam docuit laudatus Angelicus Doctor.

4 Charitas igitur erga Deum, quæ ex mandatorum observantia in primis elucet Jo. 14. 15. & 21., prope singularis fuit in Elisabeth, tanto namque odio flagitia quævis, tantoque amore mandata Domini prosecuta est, ut in sacramentali exomologesi vix quod satis absolutioni esset, invenerit unquam Confessarius. Hinc quando illam consilio regere, & in justificationibus Domini erudire cepit V. Conradus, non sine stupore recitat, quæ de antea acta vita aperuit Elisabeth, *Summ. num. IV. §. 14.* = *Hinc mox a primis annis omnem antea actam vitam percurrere, parvos nevos, quos pauci homines ecclesiastici, & seculares vix religioni sibi ducunt, in amaritudine animæ suæ confiteri, dolere, & corrigere cæpit, ut, quod in tenera ætate panniculos in formam infantium complicatos suas filias appellaret, quod infixit vestibus aciculas, & dixerit aureas esse fibulas, & hujusmodi alia multa, quibus brevitatis causa supersedeo. Item propter quædam mendaciola, & quod Passionem Domini sæpius non recogitarit, quæ ingentem animo suo dolorem, & amaritudinem afferebant, in vitæ finem usque perdurantem.* = Similis proinde Birgittæ, de qua Bonifacius IX. in Bulla, nov. Cod. p. 155. = *veram confessionem semel saltem in die cum magna contritione studuit iterare, tam amare levia, sicut alii gravissima deplorans.* =

5 Sed quia minus est mala non agere, nisi etiam quisque studeat bonis operibus insudare, ut verbis utar D. Gregorii hom. 13. in Evang., jam inde ab ineunte ætate pueriles ludos, animique solatia exosa Elisabeth, visitationi templorum, piisque exercitationibus, in primis vero orandi, meditandique studio, quod magnum amoris indicium, Chrysost. in Act. Ap. cap. 12. hom. 26., cognoverat, sese addixit, *Summar. num. III. §. 8. num. IV. §. 3.* Inter sacrosancta vero Fidei nostræ Mysteria

in

in ocul's perpetuo Elisabethæ erat crudelissimum divinæ crucis spectaculum, Deique Filii passio indignissima. Quæ res, quoniam abunde testatur delitescentem in corde, animoque vividæ fornacem Fidei, verbis utor Auditor. Rot. in relat. caus. B. Petri Regalati tit. de Fid., præstat ut ab eodem Confessario, qui eam luculenter narravit, exaudiat. Has meas admonitiones, inquit Summ. num. IV. §. 15., instructiones, aliasque res singulas Bona Beitha ceteris sororibus & studiosior magis cordi habebat, magisque sedula manum operi apponere studebat, adeo profecto, ut omnes suas actiones forinsecas, & intrinsecas; quidquid occiperet, aut animo proponeret, sive colum, vel acum tractando, sive ligna portando, aut quovis tandem modo perficeret, omnes, inquam, has res, & actiones singulas ad acerbissimam Christi passionem applicaret. Nam cum fila colo lini pleno educeret, Christum sponsum amantissimum a pessimis Judæis immisericorditer capillis in diversa raptum ingenti dolore compatiens ob oculos ponebat, & cum ligna portaret, Christum innocentissimum agnum ab omnibus amicis desolatum suis, & crucem ad calvarie montem sacratissimis humeris placidissime gestantem videre sibi videbatur, sola salutis nostræ causæ, ut nos perditos repararet. Eodem modo universa dicta, factave rite conformabat Summæ Passioni Dominicæ =. Idem habent Testis XXVI. Summar. num. IV. §. 8., Marianus in Chron. num. eod. §. 20.; Sic enim adamussim implere satagebat Elisabeth, quod monuerat Augustinus de civit. D. lib. 19. cap. 19. col. 563. oper. tom. 7. = Nec sic debet esse otiosus, ut in eodem otio utilitatem non cogitet proximi, nec sic actuosus, ut contemplationem non requirat Dei =. Tanta vero dulcedine perfundebatur in eo genere meditationis, ut dicere sole-ret =, malle se cum Christo passo tangi, quam contemplationis visione mulceri. Interrogata, cur ita? respondit, ex contemplatione sola posse hominem facile in spiritualem superbiam, aut complacentiam sui cadere, & cuncta merita imprudenter effundantur, & vicissim turpis, & magna animi labes contrabatur. At per Dominicæ Passionis contemplationem, humilis animus conservatur, merita custodiuntur =, idem Confessarius Summar. num. IV. §. 16. & 17. Hinc mæror ille, quo interdum, ac sæpissimeangebatur, immo ad finem usque vitæ hic illam momordit dolor, quod in tenellis annis dominicos cruciatus frequentius non recogitaverit, Summ. num. IV. §. 6., & post §. 14.; nam, ut docet D. Thomas 2. 2. quæst. 180. art. 2. ad 1. = ex hoc ipso quod veritas est finis contemplationis, habet rationem boni appetibilis, & amabilis, & delectantis.

6 Verum non hic substitit vehemens charitatis vis in Elisabeth; nam Magdalenæ de Pæctiis omnino similis, Crucifixi dolores ac tormenta perpeti desiderabat, eique juxta Apostoli monitum prorsus assimilari, Summar. num. IV. §. 1. & 2. Quod sane desiderium crescebat in dies, quum dilectissimum Sponsum ad ejusmodi cruciatus infligendos quodammodo provocaret, vitamque pro illo, si ea sese obtulisset occasio, sponte profudisset, Summ. num. IV. §. 5. Hinc meruit a Christo Domino stigmatibus ipsis insigniri, veluti inferius in Tit. de don. supern. num. VII.

7 Hisce adjicienda fervens in Ven. Evcharistiæ Sacramentum devotio, quam, quum toto vitæ suæ curriculo, tum præcipue ostendit, quando lectulo morbi gravitate affixa, ejus percipiendi fame tanta exstimulata est, ut vel ab ipso Domino, vel ab ejusdem Angelo, sacra dape refici meruerit, ut pariter inferius laud. num. VII.

Sed,

- 8 Sed, ut aliquid etiam de eximia charitate in Proximum proferatur, illud sedulo considerandum occurrit, quod, quum eidem, quovis tempore, summa animi promptitudine prodesse peroptaret; accidit, ut si quid eleemosinæ haberet, a paupere perconctata, nil aliud sibi in bonis esset, quam panis frustulum, quod hilaris, citiusque, quam dici potest, quum pauperi porrexisset; hic illico evanuit: ut intelligeretur, maximam gessisse Elisabeth proximo benefaciendi voluntatem, quoniam sub specie pauperis vel Dominus ab eadem eleemosinam efflagitaverat, *Summ. num. IV. §. 9. 11. & 18.*: prout simili ratione quamplures Sanctos viros acceptos sibi fuisse Dominus testatus est.
- 9 Quoniam vero animus corpori præstat, impensius etiam spirituali proximorum bono prospicere satagit Elisabeth; quotquot enim illam adibant, D. Theresiæ exemplo, meliores efficere studebat, eosdem provocans ad amorem Dei vel adhortationibus, vel consiliis, *Summar. num. XIV. §. 12.* Ofores vero suas sanctimoniales, a quibus diu, multumque divexata fuerat, nedum æquissimo animo tulit; sed amore summo ac benevolentia complexa, *Summar. num. IV. §. 10. &c.*: id quod eorum, qui summum perfectionis fastigium sunt assecuti proprium esse perspicuum est.
- 10 Denique, ne quid heroico proximorum amoris deesset, defunctorum animas piacularibus flammis addictas, ipso, quo Catharina Adurna, studio prosecuta, eisdem, quoad potuit, opitulari numquam desit, *Summar. num. IV. §. 13. &c.*
- 11 Sed moralium virtutum aliquas delibemus. Principio, paupertas, castimonia, obedientia, quibus sese voto obstrinxerat, eminenti quadam ratione in B. Elisabetha emicuerunt. Nuncio siquidem parentibus, patrimonio, ac mundo remisso, asceterio Reütensi adscribi voluit, in quo, quum pluries iis etiam, quæ ad vitam sustentandam sunt necessaria, indigeret; tamen summa cum voluptate & hilaritate perpetuo vitam traduxit, *Summar. num. V. §. 8. 9.* Præterea talis ac tanta fuit in obedientia, ut nedum Instituti regulas adamussim impleverit, sed insuper affirmaverit Confessarius *Summar. num. V. §. 11.* = *nihil aliud quam obedientiam didicisse videretur, quam etiam sæpissime in arduis rebus mihi probatam dedit, & nullum mihi est dubium, SI FUSSISSEM, ut in flammarum volumina se præcipitaret, quin e vestigio obediret* =. Adeo a spiritualis ducis voluntate, nutuque pendeat!
- 12 Tandem gemma quavis, auroque pretiosiore ad finem usque vitæ castimoniam servavit. Votum enim e monasterio numquam effrendi pedem, quandiu vixit, rigidissime sartum, tectumque custodivit, *Summar. num. V. §. 3. & 4.*, & consortium hominum pro viribus declinavit. Quod, si quando vel necessitate, vel obedientiæ legibus adacta, cum iisdem agere debuit, verbo, & exemplo illorum corda ad amorem Dei succendere satagebat, *Summar. num. V. §. 6.* Quum vero monasterium exædificaretur, accidit, ut fabrimurarii oculos in prætereuntem Elisabetham conjecerint, illamque, quod venustissima erat, contemplati, summis postea laudibus affecerint. At enim vero Elisabeth, veluti surda, oculis ad terram dejectis, inceptum iter prosecuta est, *Summar. num. V. §. 5.* Hinc tantam sibi laudem ea in parte comparavit, ut quamvis calumniis dirissimis a contrubernalibus sororibus impetita fuerit, ex illis tamen, aut cujusvis

vis generis hominum nemo, heroicam castitatem ejusdem vel levissima suspitione lædere ausus est, *Summar. Num. V. §. 4.* Nam præclare Hieronymus *ep. ad Clean. = Adbibeamus, inquit, hanc vitæ nostræ diligentiam . . . ne ex nobis scintilla procedat, per quam adversus nos sinistra famæ flamma confletur =*. Re siquidem vera, quamplurimos a B. Elisabetha ad insequenda sanctitatis vestigia exemplo incitatos fuisse, constans a tempore quod hominum memoriam superat, traditio est, *Summar. num. V. §. 7.*

13 Eluxit quoque in nostra Beata Bona virtus humilitatis; probe namque sciebat, non posse *fabricam*, ut verbis utar Gregorii, *ad celsitudinis pervenire fastigium*, perfectionis videlicet, *nisi quis de fundamento prius cogitaverit humilitatis*. Hinc vilissima quævis asceterii munera obire, ligna deferre, immunditiæ vascula eluere, & alia id genus quammulta summa hilaritate, & voluptate peragere in deliciis habuit, *Summ. num. VI. §. 1. & 3.* Quinimo, licet monasterium Reütense Elisabethæ obtentu exstructum fuerit, ut superius *cap. 1. §. 1.*; numquam tamen magistræ, aut præsidis munus ambire, aut in se suscipere, sed libentius subesse omnibus voluit, *Summar. num. VI. §. 5.* Præterea, non alia de causa levissimos antea vitæ nævos tamquam immania scelera deflebat, *Summar. num. VI. §. 7.*, seque etiam contemnebat, ac diu noctuque in meditatione tormentorum Christi Domini exercebat sese, nisi ut in virtute hac quotidie proficeret, *Summar. num. VI. §. 2.*, in eaque supremum obiret diem. Et sane nedum, quamdiu vixit, virtutes celare omnes, & dona, quibus a Deo fuerat cumulata, satagit, sed in ipso extremo agone constituta, quum a Confessario exoraretur, ut sibi divinitus collata beneficia manifestaret, contra ea renuit humillima Elisabeth, rogavitque Confessarium, ut perpetuo eadem silentio obvolveret, *Summar. num. VI. §. 4. =*; *verus namque humilis*, inquit Bernardus *de hum.*, *facit quantum in se est, ne videatur id quod est.*

14 Humilitati profundissimæ patientiam invictam adjunxit Elisabeth; recte siquidem Serapion apud Cassianum *collat. 18. cap. 11. = Vera humilitas*, inquit, *non de affectata corporis, atque verborum, sed de intima mentis humiliatione descendit, quæ tunc demum evidentissimis patientiæ suæ fulgebit indiciis, cum quis non ipse de se crimina ab aliis non credenda iactaverit, sed ab aliis sibi arroganter ingesta contempserit, & irrogatas injurias mansueta cordis æquanimitate toleraverit =*. Itaque licet sorores contubernales veluti hypocritam illam traducere consuevissent; dici vix potest, quanta animi æquitate, quantaque hilaritate ea convicia, & calumnias pertulerit: quin potuerit unquam ab incepto proposito dimoveri, *Summar. num. VI. §. 11.*, osioresque suas magna animi benevoli significatione prosecuta est, *Summar. num. VI. §. 15.*; ut interim silentio prætereamus illatarum sibi a parentibus, qui vitæ necessaria subsidia eidem ademere, molestiarum tolerantiam, atque etiam ærumnarum, quibus perpetuo a dæmone divexata fuit, *Summar. num. VI. §. 11.* Nullus igitur admirationi locus, si Confessario rebus in adversis patientiam suadenti, Bona respondit *= pirata sum usque ad universalis judicii diem pro honore Dei adversa quæque tolerare =*, *Summar. num. VI. §. 16.*

15 Ne vero quid eorum prætermitteret, quæ ad perfectionem assequendam ac servandam sunt idonea, corpus suum dirissima castigatione coer-

coercuit Elisabeth. Nam a cibo, multorum annorum spatio, ut inferius *de Don. Supern.* abstinuit, nec somno indulgit, toto *Summ.*, & *Num. VI. §. 13. &c.* Præterea confecerat, inquit Confessarius *Summ. num. VI. §. 17.*, cingulum magnis nodis interdistinctum quod ad nudum corpus applicabat (laneam etiam subuculam noctu præsertim *Summ. num. VI. §. 12.*); trunculum præterea capiti, culcitra loco supposuerat, & huiusmodi aliis modis in semetipsam dura ac severa extinxit, quam austeritatem & severitatem observans, eam ut moderaretur, præcepit. = Immo, quamprimum Elisabethæ sepulchrum adapertum fuit, penes ejusdem sacra ossa, ferreus anulus, quem vivens ad carnem adhihebat, repertus est, *Summ. num. VI. §. 12.* Et nihilominus tot austeritates, atque afflictationes corporis, quibus gloriosum ex hoste triumphum retulit, *Wadingus Summ. Num. VI. §. 19.*, efficere nullo modo potuerunt, quin pulchritudinis flos quidquam naturalis elegantiae amitteret, *Summ. Num. VI. §. 18.*, quum omnibus formosa, ut antea, apparet. Sed de virtutibus hætenus.

- 16 Venio nunc ad Dona Supernaturalia, quibus veluti pretiosis monilibus sponsam suam Elisabetham exornavit Deus, qui idcirco eadem conferre solet, ut sciat anima *a se amari*, quemadmodum gravissime scripsit Fortunatus Scacchus *de not. & sign. Sanctit. sect. 8. c. 2.* Porro plura sunt, & quidem illustria. Visiones, revelationes de gaudio cœlesti, de statu alterius vitæ, animarumque piacularibus flammis addictarum, ecstases peculiare, in quibus posita, ad triduum etiam, sensibus omnibus destituta, mansit, *Summ. Num. VII. §. 1. &c. §. 28.*, pulchritudo corporis, & eximius candor, *Summ. Num. VI. post §. 32.* ita ut in corpore, veluti in nitidissimo speculo, intueri sese posset, *Summ. Num. eodem §. 26.*, scrutatio item, ac notitia rerum occultissimarum, *Summ. Num. VII. §. 26.*, ac prophetiæ donum, in quo quantum mirifice excelluerit Bona, evinci præstat ex duabus. Harum itaque primas ferat illa, qua Ecclesiæ pacem prædixit; etenim eo tempore, quo Ecclesiæ unitate discissa a Joan. XXIII., Greg. XII., ac Ben. XIII. Constantiense Concilium pro concordia restituenda celebrabatur, Elisabeth divino afflata spiritu, antequam schisma de medio tolleretur, *hic dies* dicebat Confessario, & S. Martini diem innuebat, *verum, & unicum caput, uti confido, nobis est allaturus* =, quod accidit; nam anno partu virginis MCCCXVII, die XI. Novembris S. Martino sacra, Otho ex alta Columnensium stirpe electus fuit, rei que christianæ publicæ pax & concordia restituta *Summ. Num. VII. §. 1. &c. & §. 25.* Postrema vero est illa, qua fontem domesticum inventum iri eidem Confessario prædixit. Consulta Elisabetha a Conrado Confessario fuerat, num ratione aliqua domesticum fontem habere monasterium posset, qui Bonæ ac sanctimonialibus universis commodo esset? quæ superno lumine illustrata statim respondit = *si vultis Deum in hoc negotio juvare, & ipse vos juvabit, dummodo animum non despondeatis, quaecunque hominum hac de re sit judicium.* = Itaque Confessarius ipse, nulla hominum, vel temporis hyemalis molestia perterritus, operi manus admovit, sextaque hebdomada labente, ex colle, ubi profundam foveam fecerat, pellucidus salientis aquæ fons erupit, qui usque num Bonæ Bethæ appellatur, & peculiari veneratione bibitur, quum ex ejus haustu pluri mi sanitatem adipiscantur, *Summ. Num. VII. §. 3. 4. &c. & §. 23. ad 24.* Itaque, licet in montibus fontium origo naturalis esse possit, & juxta receptiorem Halley hypothese, ex condensatis vaporibus a summo montis cacumine excurrentibus, a frigido aere rarefactis, lapidum-
que

que poros pervadentibus, atque ex iis, tamquam ex alambico in sub-
jectos sinus defluentibus, inde foris profiliant, *Transact. Philosoph.*
num. 192., tamen, quum nullo modo evinci valeat, physicis scientiis
instructam Elisabetham, superest ut dicamus, id illi divinitus inno-
tuiffe.

17 Sed adhuc tria supersunt, iis quæ modo commemoravimus non mi-
nora: stigmata, duodennalis a necessario cibo abstinentia, & recepta
manu Domini, vel Angelorum sacra Synaxis. Ad stigmata vero quod
attinet; quum diu, multumque Elisabeth in meditatione passionis
Dominicæ defixa hæreret, factum est, ut divinus hic ardor, qui in
dies crescebat, eam quasi paralyticam lecto affigeret, varioque morbo-
rum genere, ex quibus tamen formosior apparebat, excrucicaret. Non
ita multo post, Elisabethæ dextrum, mox sinistrum latus adaperiri vi-
dit parens, & purpureo cruore madere; tum corpus totum veluti
flagellis cæsum, ac denique stigmata in manibus, pedibusque, ex qui-
bus, sextis præsertim feriis cruor largius fluebat, *Summ. Num. VII.*
§. 16. & seq. &c. Vera autem fuisse stigmata evincitur tum ex oculata
matris inspectione, Confessarii etiam, sororum, aliorumque fide di-
gnorum hominum, *Summ. eod. Num. VII. §. 19. &c.*, tum ex eo quod
etiam post Bonæ mortem, eorundem signa fuerint deprehensa. Nam
Marianus, qui anno 1625. Chronicon suum typis edidit, hæc postero-
rum memoriæ tradidit. = Nemo ei molesta sit; jam enim stigmata
Domini Jesu in corpore suo portat, quæ etiamnum patent aspectui, &
sensuum palpationi, & quamvis in vivente, nonnisi suis diebus apparerent
insignia, tamen gerebat occultum, quod omni tempore pandere licuisset =
Summ. Num. VII. §. 22. Ex quibus patet vel Marianum interfuisse
aperitioni sepulchri B. Elisabeth, vel id ab oculatis testibus accepisse.
Præter stigmata, septem quoque dirissimis vulneribus in capite dive-
xabatur Elisabeth, quæ Domini exemplo perpeti debere, ex divina
revelatione sibi innotuerat, *Summ. Num. VII. §. 22.* Hos vero, ut ce-
teros a Domino illatos dolores, hilari & æquissimo animo ferebat,
atque ad majora inferenda sponsum quodammodo provocabat = obse-
cro, aiebat, Domine, ne parcas mihi, an fortassis diffidis de me? da ro-
go tuos dolores alius perpendere, & sentire quantum fieri potest. Intelli-
go enim neminem mortalium tuos cruciatus satis animo complecti posse,
&c. = *Summ. Num. eod. §. 21.*, & rursus, = omnia, inquit, *Marianus*
Summ. Num. eod. §. 32., cum gratiarum actione, & spiritus dulcedine re-
cipiens, certabat eam probante, proba me, inquit, Domine, & tenta me,
quoniam misericordia tua ante oculos meos est =

18 Quo vero ad abstinentiam, hæc item nonnisi divinitus Beatæ Elisabe-
thæ contigit. Interiori instinctu sese exstimulatam sensit Elisabeth, ut
nullo deinceps cibo vesceretur; re de more, ad Confessarium delata,
iste in negotio tam gravi, sibi ipsi non fidit, sed magnæ sanctitatis famæ
sanctimoniam consuluit, quæ, quum respondisset = si Dei hæc est in-
spiratio, fieri procul dubio poterit =, Bona operi manus admovit, to-
toque triennio nullum alium nisi Eucharisticum cibum sumpsit. Sed
quia interdum, immo sæpissime a multis sacerdotibus, nobilibus, ac
hospitibus exorabatur, ut cibi aliquid sumeret, neque mentiri, sicuti
mentita est numquam, vellet; post fusas diu, multumque ad Deum
preces, interiori voce ad comedendum hortatur. Itaque parvos pisci-
culos comedere cepit; Deinceps, inquit Confessarius *Summ. Num. VII.*

S. 13. & 15. ; quoties ad sumendum cibum eam hospites invitaverant, non respuit, sed tanta utebatur parsimonia, ut mihi prefato Præposito certo constet, quod inde minime nutrita, nihilque virium adepta fuerit; immo cibum per os ingestum, e vestigio crudum, indigestumque rejecerit. Sic ad vitæ finem usque permanfit, ut ego Prædictus Præpositus verissime affirmare audeam, quod, elapso triennio illo, per duodecim vel plures subsequentes annos, non indiguerit necessaria corporis refectione, & hujus rei testem invoco Deum, cui aperta, & nuda sunt omnia.

19 Porro ejusmodi jejunia superne haberi posse evincunt exempla Mariæ Aëgnaciensis apud Bozium *de sign. Eccles. lib. 15. cap. 22.*, Ludovici Pii Imperatoris apud Guaguinum *lib. 5. hist. Franc.*, S. Catharinæ Adurnæ Januensis apud *Histor. vit.*, B. Angelæ Fulginatis, quæ *duodecim annos* nil cibi naturalis sumpsit, sacratissimo tantum corpore Christi refecta, in *Ann. Min. ad ann. 1309. num. 14.*, S. Catharinæ Senensis, Rosæ Peruvianæ, ut quamplures missos faciam: & novissime id patuit in altera *Constantien.* B. Nicolai de Flue, de cujus inedia etiam Michael Angelus Lapius Fidei Sub-Promotor opusculum conscripsit. Id igitur animadvertendum, an eæ circumstantiæ concurrant, per quas adscribi miraculo inedia diuturna possit, quæ sane non desiderantur in nostra specie; siquidem abstinentia ejusmodi minime initium fecit a morbo, sed ab interiori voce divina, atque impulsu; tum non alium præstituit hac in re sibi Elisabetha finem, quam Deo vocanti obtemperare, monitisque ducis sui spiritualis acquiescere. Tandem hoc diutinæ adeo abstinentiæ tempore, quotidie in heroica virtutum omnium exercitatione Bona Nostra profecit; tantum abfuit, ut vel tantillum ab incepto perfectionis itinere cessaverit: ex quibus *jejunium naturam excedere judicandum erit*, verba sunt Bened. XIV. *lib. 4. cap. 28. num. 15.* qui insuper *Tom. VII. ejusdem oper. de Can. SS.* adjecit dissertationem Academicorum Instituti Bononiensis *de longis jejniis*.

20 Postremo loco de Sacrosancto Eucharistiæ Sacramento, quo semel miro quodam modo, & supernaturali B. Elisabeth refecta est, dicendum; hoc enim donum, quo ferventiores, uti notum est, sponsas, sibi devinxit Christus Dominus, apprime demonstrat, quam eidem Bona cordi esset. Quum enim Confessarius quatuor consecratas hostias patenæ, sororibus distributurus, super imposuisset, tribus, præsentibus refectis, quarta disparuit illico, nec illam, quavis adhibita diligentia, invenire ullo modo potuit. Adiit mæstissimus Conradus Elisabetham, quæ morbo detenta cum reliquis tribus inclusis ad sacram Synaxim non accesserat, quæque, ut Confessarium vidit, eidem qua ratione fuerat sacro cibo refecta aperuit = *vos perdidisse*, inquit, *hunc Dominum arbitramini, perditus non est, sed notum vobis facio, amantissimum meum Jesum Christum humana in carne, & ea specie, qua in terris versatus est, ad me ingressum, præeuntibus angelis insigniter ornatis, & accensos cereos gestantibus, venerabile corporis, & sanguinis sui sacramentum manibus propriis mihi porrexisse, idque a me cum debita reverentia sumptum* = *Summ. Num. VII. S. 31. &c.*

21 Hinc mirum esse non debet, si tot virtutibus illustris, donisque cum-
mulata Elisabeth, maximam sibi vivens, ac post obitum, sanctitatis
famam comparavit; nam ad illam cujusvis generis homines conflue-
bant, salutis monita, & in rebus dubiis petitum consilium, eam-
demque vulgo cognomento Bonam, ac Sanctam appellare consueve-
runt, *Summ. Num. VIII. §. 1. 2. & c.*; post obitum vero maxima vene-
ratione ad nostra usque tempora prosecuti sunt, *Summ. Num. eodem*;
sed de hoc inferius.

22 Interea præstat obitum ejusdem felicissimum, qui potissimum inspi-
ciendus, manifestare. Itaque, post exactam in virtutum heroicarum
exercitatione vitam, annum Elisabeth agebat xxxiv., qui a partu
Virginis MCCCCXX. erat, quum morbo lectulo affixa, qualis re
esset, significavit; nam a Confessario in hunc modum rogata = *Bona
Betba, roga, obsecro, Dominum, ut manifestare dignetur magnitudinem
gratie, quam tibi contulit in hac vita*, illa facere renuit, immo ne
manifestetur, obnixè petituram respondit. Querenti causam, subdit Con-
fessarius, hoc dabat responsi: extat vita Christi, Mariæ, Sanctorum Apo-
stolorum, ego misera peccatrix sum =, *Summ. Num. ix. §. 13. & 14.*;
tum, die Sanctæ Catharinæ Virgini ac Martyri sacra, instante jam po-
strema curriculi sui hora, sorores omnes convocatas voluit, ac do-
minicam Passionem ex Evangelio sibi recitari jussit; ubi vero ad verba
illa = *& inclinato capite emisit spiritum*, = ventum est, imploravit eni-
xe Elisabeth S. Joannis amorem, ut ferventissime sponsum suum JE-
sum, & peculiari in momento illo dilectione prosequeretur: mox par-
vo aquæ haustu ingentem sitim sedavit, ac placidissime obdormivit in
Domino, *Summ. Num. ix. §. 10. & sequ.* Verum quidem est, quod
Confessarius filuit in historia, quod videlicet Sacramentis Ecclesiasti-
cis munita per id tempus fuerit Elisabeth; at, eadem recepisse con-
stat, primo ex antiquissima traditione, Testis IV. Num. ix. §. 4. =
*hoc ipsum etiam a senioribus Inclusorii, & hujus Monasterii antiquis audi-
vi* =, Testis IX. §. 6. = *De hoc ipso neminem dubitantem audiui* =, Te-
stis XXVII. §. 9. = *credo permotus traditione* =, Testis XXX. post dict.
§. 9. = *ex traditione seniorum didici* =; Secundo, ex validissimis præ-
sumptionibus, quæ legitimis probationibus æquiparantur, quando
eæ aliunde haberi non possunt *cap. 12. de præsumpt. cap. 1. de homic. in 6. l.
Divus vers. sed si aliter ff. de quest.*, Testis IV. N. ix. §. 4., Testis VIII.
§. 5., Testis IX. §. 6., Testis XI. §. 7., & Testis XXVI. §. 8. = *licet
in serie*, inquit, *historiæ nihil de Sacramentorum participatione legatur,
presumendum tamen puto, cum in vita quasi quotidie solita fuerit confiteri,
& sacram sæpe synaxim sumere, immo in adversa valetudine ab ipsomet Chri-
sto Domino fuerit provisa; quod etiam eo credibilius creditur, quod Confes-
sarius ante obitum ab ipsa fuerit accersitus, & alias tam apud Sorores, &
Confessarium, quam alios etiam homines in magna fuerit Sanctitatis opinio-
ne, prout a senioribus traditum accepi, & ex prærogativa tam honorifici,
& honorati sepulchri colligere est* =. Hisce addatur, quod quum acci-
dit, ut in vitæ cursu gravissime ægrotaret Elisabeth, Sacramenta Ec-
clesiastica frequenter recipere consuevit, veluti testatur idem Confes-
sarius, *Summ. Num. VII. §. 17.* = *Inciderat etiam subinde in tantam corpo-
ris infirmitatem, ut accenso cereo benedicto agoni quasi proxima FSEQUEN-
TER sacris provideretur* =. Quare, quum de frequentissima illius
communione, aliorumque sacramentorum perceptione, dum ægro-
taret, quum sæpe alias, tum hoc loco satis, superque dixisset Con-

cessarius, tamquam rem notissimam id prætermisit, felicissimum ejusdem obitum describens. Sed de vita, ejusque sanctissimo obitu hætenus.

C A P U T II.

Recensentur species cultus, quo jam inde ab obitu, ad annum usque MDCXXIV. donata fuit B. Elisabeth.

- 1 **V**Enimus modo ad ostendendum cultum, qui a tempore quod hominum memoriam superat, B. Elisabethæ fuit exhibitus, id quod factu facile omnino est; nedum enim cultus ejusmodi centum annos præit Decreta Urbana, sed longo superat intervallo; quum ab ipso anno MCCCCXX. Elisabethæ emortuali ortum ducat. Species autem quinque adducimus, quarum *prima* in titulo BONÆ eidem tributo constituitur, qui *Sanctæ*, vel *Beatæ* æquiparandus est.
- 2 Itaque duo contendimus & ab ipso obitu, immo & viventem, Elisabetham Bonam ad nostra usque tempora nuncupatam fuisse, & eo nomine vitæ Elisabethæ sanctitatem significatam. Primum patet, nam Confessarius hæc habet *Summ. Num. ix. §. 13. = Ante obitum verbis eam aliquando sollicitavi, dicens: BONA BETHA, roga &c. =*, Testis XIX. *Summar. Num. x. §. 7. quod pater meus sæpe retulerit, se ab avo meo paterno viro annorum centum duorum (vivebat seculo, quo obiit Elisabeth) intellexisse Elisabetham semper tam viventem adhuc, quam post mortem Bonam, & Beatam... fuisse intitulatam =*; idque etiam affirmant de publica voce, & fama, ac traditione seniorum ceteri Testes dati *d. Num. x.* Postremum vero evincitur, quia Testis VI. de auditu auditus a sanctimoniali, quæ una cum Elisabetha in Asceterio vixerat, refert, *= quod ob sanctimoniam vitæ Bona Elisabetha fuerit dicta. = Summ. Num. x. §. 3.*, Testis XIX. laudatus, de auditu auditus ab avo, qui vivebat seculo emortuali B. Elisabethæ *= semper tam viventem adhuc, quam post obitum, Bonam, & Beatam OB vitam sanctissime, & prodigiose traditam fuisse intitulatam =*, *Summ. Num. x. §. 7.* Hunc titulum non alia ratione interpretati sunt seniores, Testis X. §. 5., qui ea in re ad majores suos, ut a majoribus acceptum, sese referunt, Testis XVI. §. 6. Adhærent iisdem de causis Testis I. §. 1., Testis II. §. 2., Testis VII. §. 4., Testis VIII. ac IX., Marianus in *Chron. §. 8. & 9. de Num. x.*
- 3 Sequitur species altera, *elevatio* videlicet *tumuli* in medio quasi Ecclesiæ, una cum imagine Elisabethæ radiis caput exornatæ, atque inscriptione præcipua Christi dona, quibus cumulata fuit, referente, quæ statim ab obitu, ut potissimum veteres characteres ostendunt, exsculpta creditur, *Summ. Num. xiv. §. 11.* Hujusmodi vero tumuli rationem præter morem esse, & nonnisi iis concedi, qui cum sanctitatis opinione diem extremum in Germania obeunt, adfirmant Testis I. *Summ. Num. x. §. 11. = corpus illius... præter consuetudinem, in medio quasi Ecclesiæ sepultum fuit =*, Testis II. §. 12. *= quod nulli unquam aliarum sororum contigit =*, idemque habet Testis XII. §. 13.; quibus accedat
Emi.

Eminentissimus ac Reverendissimus Episcopus Constantiensis. qui in Epistola ad Bened. XIV. in sanctis tantummodo hominibus tribui testatur, *Summ. Num. XIV. §. 23. = Separato enim, inquit, peculiari, ac tam honorifico sepulchro mandari non solet, nisi qui eximia Sanctitatis fama elucescat, & publica populi veneratione dignissimus habeatur.*

4 Tertia species est, *accensio cereorum* super quatuor candelabris plumbo agglutinatis tumulo, qui missarum tempore ardere perpetuo solent. Hos accensos fuisse ab ipso sepulturæ tempore evincunt ex unanimi traditione seniorum Testis II. *Summar. Num. x. §. 14.*, Testis VI. §. 15., Testis VII. ac XIII. §. 16., & Testis XXVI.; Testis vero XX. §. 17., Testis XXI. §. 18. & 19., Testis XXII. §. 20., præter seniorum traditionem, eosdem accensos ab anno usque 1560. circiter, se vidisse testantur.

5 Quartam speciem exhibent res B. Elisabeth, *reliquiarum* loco semper habitæ; prout ex traditione seniorum, quos inter adnumerantur illi, qui familiariter cum Beata egerunt, *Summ. Num. x. §. 24.*, deponunt Testis I. §. 21., Testis XI. §. 22., Testis XVI. §. 23., ac Testis XXVI. & XXIX.

6 Quinta denique constituitur in ingenti *concurso* hominum cujusvis ordinis, qui beneficia impetrandi causa ad Sepulchrum B. Elisabeth jam inde ab ejusdem obitu factus est. Testis I. *Summ. Num. x. §. 25. = quod . . . ex traditione seniorum ad suas quoque majores sese referentium constet, tam Moniales inclusorii, quam pagi Reutensis incolas, & vicinos una cum suis prædecessoribus ab immemorabili tempore suas necessitates apud Sepulchrum Bonæ Elisabethæ sæpissime deposuisse, & per intercessionem ipsius magnas consolationes reportasse =*, idemque habent Testis II. §. 26., Testis V., Testis IX., Testis XI., Testis XII., Testis XIX., Testis XXV., ac Testis XXXI., Testis vero XIII. §. 30. testatur, se anno 1530. ad Sepulchrum Beatæ deductum fuisse, & Testis VII. *de auditu a viden.* refert, ab anno usque 1530. ingentem fuisse concursum ad tumulum Beatæ Bonæ. In fine præsentis Numeri §. 32. adduximus particulam cujusdam instrumenti, quod in ea mentio habeatur altaris cum *imagine* Beatæ Elisabeth.

CAPUT III.

Perseverantia, & percrebescencia cultus Beatæ Elisabethæ ab anno MDCXXIV. ad nostra usque tempora exhibiti.

1 **Q**uamvis cultus B. Elisabethæ a Seculi xv. initio donatus; ingens re ipsa fuerit, ac illustris; nihilominus longe major ac splendor ab anno 1623., vel 1624. ad nos usque eluxit, ac supra modum crevit. Nam adaperto per id tempus a Jacobo Fuggero Beatæ Sepulchro, tanta illico facta est hominum multitudo, quanta dici vix potest. Miracula etiam subsecuta plura, atque ingentia, ex quibus Beata majori in veneratione semper est habita. Itaque, ad

multitudinem quod adtinet, per sesquiennium unica etiam die, quinque vel sex mille peregrini ad tumultum Beatæ accesserunt, sacrificia ultra mille & octingenta oblata sunt; quodque magis est, nedum ex vicinis, sed ex diffitis etiam regionibus ac provinciis solemnes supplicationes institutæ, quæ loca alphabeti ordine digesta, ratione subducta, numerum CVIII. efficiunt, *Summ. Num. XI. §. 5.* Neque vero viles de plebe tantum homines Beatæ tumultum adiere, sed & Barones, Comites, Marchiones, Duces, Príncipes, tam laici, quam Ecclesiastici; quin & ipsi Cardinalis de Zollerem, Serenissimus Archidux Leopoldus, Episcopi Constantiensis, Augustanus, aliique, *Summ. eod. Num. XI. §. 4.*, prout ab oculatis Testibus memoriæ est proditum, qui affirmant, nihil aliud in votis confluentem ad Beatam Bonam multitudinem habuisse, quam ut Apostolicæ Sedis iudicio sancta declararetur, missa recitaretur de eadem propria, & ipsius cultus augeretur, ac longe, lateque propagaretur, Testes I., IV., V., VII., XII., XXVI., *Summ. eodem Num. XI.*

- 2 Atque hoc loco taciti præterire non possumus mirificam illam, quæ intercessit, circumstantiam, qua Deus O. M. concursus ejusmodi gratum sibi admodum esse testatum voluit. Nam ea occasione ingentes ac insignes peccatorum secutæ sunt conversiones, quas inter cujusdam hæretici, de quibus, præter ceteros testificantur de *auditu proprio ac experientia* Confessarii Testes I. *Summ. Num. XII. §. 1. & sequu. VIII. §. 9. & 10., XI. §. 12. XII. §. 13.* Quæ sane quanti faciendæ sint, edocent Card. Bona de *discret. spirit. cap. 6. num. 9.*, B. Raymundus Capuanus in vita S. Catharinæ Senensis *Part. 2. cap. 7.*, in primis autem vulgo Theologi, qui justificationem impii miraculo adscribunt, si modus, quo fiat, ut accidit in nostra specie, consideretur.

C A P U T I V.

Perseverantia ejusdem cultus ex altera Inquisitione Constantiensi instituta, perfectaque anno MDCCLVI.

- 1 Cultum denique B. Elisabethæ exhibitum evincimus ex altera Inquisitione ab Eminentissimo ac Reverendissimo hodierno Constantiensi Episc. exstructa anno 1756. Utinam eidem innotuisset id, quod nonnisi summo labore ac diligentia compertum Romæ modo est, nempe Apostolicam sedem in causa B. Bonæ manus apposuisse! Ergo, quum inquisitione illa uti non possint Postulatores, eam exhibent nihilominus, & ex eadem decerpere æquum duxerunt præclarissimas species cultus, quibus B. Elisabeth usque ad præsens decoratur. Has species, quoniam indicavimus *Summ. tot. Num. XIII.*, iterum recensere hic prætermittimus.

- 2 Neque postremo immorabimur in referendis miraculis intercessione B. Elisabethæ perpetratis tum quod de iis non iste sit agendi locus, tum quia eorundem catalogum adtexuimus *Summ. Num. xv.*

- 3 Quæ, quum ita sint, & quum sanctimoniarum & miraculorum B. Elisabethæ fama

fama ab illius obitu ad hæc usque tempora sit plene comprobata; quum insuper huic accedat publicus, celeberrimusque cultus ab anno MCCCCXX. in præsens usque eidem exhibitus, & in dies auctus, ac propagatus, perpetuaque Ordinariorum Const. assensione toleratus, confidimus fore, ut quod jamdudum Constantiensis diæcesis, alique Germaniæ populi in votis habent, iterum causæ hujusce cognitio ab Apostolica Sede instituatur, & commissioni, quam vocant, re assumptionis rescribatur, quod enixis precibus exoramus.
Quare &c.

Augustinus Mariottus.

R E V I S A.

Joannes Prunettus Sub-Promotor Fidei.

THE HISTORY OF THE
CITY OF LONDON
FROM THE FOUNDATION
TO THE PRESENT
STATE OF THE CITY
AND ITS SURROUNDINGS
IN THE YEAR 1800
BY
JOHN HENRY COLEMAN
OF THE CITY OF LONDON
AND
JOHN HENRY COLEMAN
OF THE CITY OF LONDON

REVISED

REVISED

REVISED

❁ ❁ ❁

I

CONSTANTIEN.
CANONIZATIONIS
B. ELISABETHÆ
ACHLIN,
Sanctimonialis Tertii Ordinis
S. FRANCISCI ob eximiam vitæ Sancti-
tatem vulgo
BONÆ.
RESPONSIO
AD
ANIMADVERSIONES
R. P. D. PROMOTORIS FIDEL.
SUPER DUBIO
*An sit signanda Commissio Reassumptionis Causæ
in statu & terminis.*

Eminentissime ac Reverendissime Domine.

orum, quæ requiruntur ad *commissionem Reassumptionis* causæ B. ELISABETHÆ ACHLIN ob eximiam vitæ sanctimonialiam vulgo BONÆ, quum nihil desideretur, affirmative huic, quod in præsentia disputatur, dubio responsum iri arbitramur. Ipse enim doctus æque ac prudens rerum æstimator R. P. D. Promotor = *direxere*, inquit §. 8. An., *Postulatores optimo consilio eorum studia ad constructionem novi Processus Apostolici, & ... congruum nunc proponunt dubium, & signari petunt commissionem reassumptionis in statu & terminis, quo causa reperitur.* = Idque jam tunc fuerat arbitratus, quum jussu Benedicti XIV. immortalis nominis, Pontificis ad eum delata fuit inquisitio, quam de cultu B. Elisabethæ exhibito a tempore, cujus initii memoria non exstat, ejusque perseverantia, Eius ac Rm̃us Rodt Constantiensis Episcopus inscius in hac causa jamdiu, Apost. Sedem manus apposuisse, auctoritate ordinaria anno MDCCLVI. instituerat.

2 Reliqua item, quæ enumerat §. 10. An. præsto adsunt; nam de scriptis

Beatæ Elisabeth = nullus, inquit laud. loc. instituitur a me sermo, cum neque ex revolutione huc usque constructorum Processuum, neque ex alio monumentorum genere constet Servam Dei scripsisse =; de exhibitione vero inquisitionum anno MDCXXV. a Jacobo Fuggero, & MDCCLVI. ab Eñio de Rodt auctoritate ordinaria institutarum = Processus insuper quotquot ad hanc diem constructi sunt, mihi fuerunt exhibiti =; de cultu = nec item ulla de cultu a me habetur ratio, cum illum rejiciendum putem ad illud tempus, quo sub congruo dubio novi Processus Apostolici relevantia erit expendenda. Illud igitur negotii nobis nunc dari credimus, ut iis respondeamus, quæ adversus sanctimoniam illius famam in Animadversionibus sunt allata, atque ut eandem ab obstaculis vindicemus.

- 3 Itaque Elisabetha Bona heroicarum virtutum exercitatione, & supernis charismatibus enituit, miraculorum etiam beneficio Germanos populos, præsertim Suevos sibi devinxit, eique maximopere debet Ecclesia; nam eo tempore, quo ejusdem unitas discissa erat, quod de maxima dignitate inter se contenderent Joannes XXIII., Gregorius XII., ac Benedictus XIII., eamque in rem Constantiæ haberentur sacra comitia, antequam schisma de medio tolleretur, Pontificem verum, qui fuit Ottho ex alta Columnensium stirpe, Martinus V. nomine, mox datum iri a Deo prædixit, *Summ. num. VII. §. 26.*, pacemque Ecclesiæ precibus suis impetravit. Jure igitur ac merito, tandem aliquando apud Apostolicam Sedem agitur de approbatione cultus tam inclitæ Virgini, & de Ecclesia universa optime meritæ exhibiti; ego vero summopere gaudeo, mihi, qui nunc primum forum attingo, hujus causæ defensionem fuisse mandatam. Sed jam ad ea quæ oggerit R. P. D. Promotor, applicemus animum.
- 4 Principio, ea quæ referuntur in Animadv. §. 3. & sequ. usque ad 8. ad historiam hujus causæ pertinent, illiusque seriem, & acta ad nostra usque tempora persequuntur, de quibus etiam nos in præv. Inform. §. 2. ad 4. lis igitur prætermisissis ad alia, quæ difficultatem ingerere videntur, orationem convertimus.

ANIMADVERSIO.

Afferta distinctione, quæ inter causas Introductionis, & Reassumptionis intercedit, iisque enumeratis, quæ utrinque requiruntur, concludit R. P. D. Promotor, impensiore cura versari oportere in solerti indagine, an scilicet constet de fama, & an aliqua sint obstativa, quæ eidem famæ, & sanctitati quoquo modo adversentur. Postea, indicato fonte, ex quo profluere debet fama, vita nempe pie, sancteque traducta; unde potissimum celebrari oportuit in loco nativitatis, in loco, ubi exacta est vita, in loco dormitionis, animadvertit, nullos exstare testes coevos, qui viderint hæc gesta, quippe hanc innuant famam enatam in vita, in obitu, & immediate post obitum; nullos scriptores synchronos, qui cordatis hominibus gestorum B. Elisabeth fidem facerent, præter Conradum Kugelin confessorium B. Bonæ, qui altero ab ejusdem obitu anno, latentis in gynecæo ancillæ vitam conscripsit. Cæteri, qui adsunt Scriptores vel sunt recentes, vel superiori sæculo floruerunt, ut proinde attingere non potuerint famam antiquitus vigentem in loco nativitatis, atque obitus, & a primo Kugelin in historias suas, quæ referunt, derivarunt =. Ani. §. 9. ad 12.

R E S P O N S I O.

5 **F**ama, quam jure merito solam exquirat R. P. D. Promotor, probatio, inquit sa. me. Benedictus XIV. *Oper. tom. 2. lib. 2. cap. 40. num. 1.*, fieri potest duplici modo, per examen videlicet testium, & per Historicos, qui sanctitatem Servi Dei extollant, perque donaria, ac tabellas votivas, quæ fuerint ejus sepulchro oblatae = verbo: speciebus cultus; quæ quum præsto sint in nostra specie omnia, nulli dubium esse poterit de existentia famæ B. Elisabeth.

6 Quod enim ad testes attinet, qui ad examen adhibiti sunt in Inquisitione anni MDCXXV., & quorum testimonia retulimus in *Summario*, equidem ad rem exuberant. Nam quid nostra interest, non edesse modo testes coævus, aut etiam, qui fieri poterat, ut anno MDCXXV. invenirentur coævi testes B. Elisabethæ, quæ anno MCCCCXX. obiit supremum diem? Versamur in causâ antiqua, in qua impossibili factum est, ut res alia ratione innotescat; quam testibus auritis, qui jure canonico, *cap. licet 48. num. 3. de testib.*, & cæsareo, *l. si arbiter ff. de probat. l. in summa §. idem labeo ff. de aqu. pulv. arcen.*; praxi etiam Sac. Congregationis admittuntur. Versamur in reassumptione causæ, in qua non agitur jam de singulis virtutibus ad trutinam in specie revocandis; sed unice, quod & Animadversor doctissimus fatetur, de asserenda fama sanctitatis B. Elisabethæ. Hinc, si virtutes ipsæ Servorum Dei, a Sæculo XVI. ad nostrum usque, ut vetustiora taceam, deficientibus oculatis; probatae sunt ex testibus auritis; ratumque habuere genus illud probationum Leo X., Paulus III., Pius IV., & insequentes Pontifices ad Benedictum XIII. in causâ S. Joannis Nepomuceni, ecurrat fama sanctitatis Beatæ Bonæ evinci non poterit testibus de auditu? Optime Felinus in laud. *cap. licet num. 1. = ubi agitur de probando aliquid quod vita hominis capere non potest --- admittitur testimonium de auditu auditus --- nam lex non fundatur super impossibili.*

7 Accedit; quod causæ nostræ testes in requisitis instructi sunt, quæ in ejusmodi probationibus postulant vulgo Doctores, quos laudat Benedictus XIV. *tom. 2. lib. 2. cap. 23. num. 2.* Nam, si I. VII. VIII. X. XI. XII. excipias, qui tempore examinis annum LIV. non agebant; quotquot a secundo ad trigessimum primum numerantur, reliqui enim testes de miraculis testimonium perhibent; ad unum omnes eo tempore annos nati erant, LVII. LX. LXV. LXXVII. LXXXVIII. &c., quinimo Martinus Hernegger, qui est numero XIII., annum unum supra centesimum cum dimidio. Præterea laudati testes enarrant tum quæ audiverunt a suis Majoribus; tum quæ & ipsi ab aliis Majoribus acceperunt; ac tandem sunt vel Reuthenses, vel Waldseenses, vel Sanctimoniales asceterii B. Elisabeth, vel Monachi S. Augustini, quibus omnibus, utpote sub eodem cælo degentibus, quo vixit, atque obiit B. Elisabeth, innotescere debuisset, si quid unquam adversus sanctitatis ejusdem famam dictum, verba sunt Decretorum Gen., aut factum fuisset.

8 Postremo VI. ac XXVII. testis ea etiam referunt, quæ nedum a Majoribus, qui & ab aliis antiquioribus se acceperunt, sed vel ab iis, qui familiariter cum B. Elisabeth, dum vixit, egerunt; ut proinde maxima adjiciatur in præsentī specie vis probationis ac robur testibus, qui ad testificandum anno MDCXXV. fuerunt inducti, per ea quæ docent Balbus, Aymo, cæterique adducti loco mox laudat. a Ben. XIV.

9 Jam vero. Exclusa, quam inducebant Animadversiones, necessitate testium coævorum; videamus modo, probetur ne ex illis fama sanctitatis B. Elisabeth in *vita*, in *obitu*, & post *obitum*, an non? ut Animadversori

doctissimo geramus morem: in primis vero, ut sanctitas B. Bonæ elucescat.

- 10 Quod, quum perfecerimus, perficiemus autem, minime dubitamus, nedum suatum, sed & persuasum iri omnibus, B. Elisabetham sanctissimis moribus præditam vere fuisse; quoniam id hæsit animo omnium, qui cum eadem familiariter versati sunt in vita, in obitu; & iis etiam, qui duxere vitam vel immediate ab obitu ejusdem, vel postea eodem seculo XV., vel XVI., vel tandem XVII.; quo instituta est Inquisitio; quique id ipsum filii a parentibus, parentes a natu majoribus, nepotes vero, & ab illo nati ab avis, & antiquioribus se continenti traditione acceperunt. Hanc enim veritatis inveniendæ tesseram inter canones suos critici etiam statuunt, eamque Daniel Huetius in *Demonstrat. Evang. Axiom. I.* principiis ipsis Mathematicorum præfert, quoniam fuerit aliquando, qui in dubium illa revocarit: consensionem vero omnium longa temporum diuturnitate præscriptam revocavit nemo.
- 11 Sed ostendamus jam famam sanctitatis B. Elisabeth ex testibus, eaque tam in vita, & in obitu, quam post obitum præditam fuisse.
- 12 Principio, nulli dubium esse potest, ea fama exornatam in vita Elisabeth, quando id illi vulgo cognomen inditum, quod eximiam præfert sanctitatem, videlicet BONA = *Hominibus placent*, inquit de Monachis Ord. Grandimontensis Stephanus Tornacensis Episcopus *epist. 1.*, & *servi Christi sunt*, Boni homines appellantur. *Nam bonitatis illorum testis est & exclusa cupiditas, & inclusa paupertas.* =, & *mox* = *Si ab eis quæsieris, cujus ordinis sunt? respondent: peccatores sumus. Si ab aliis, Bonos homines esse dicunt.* = Eadem significatione nomen illud accipitur apud Jo. Bromptonum anno MCLXX. = *Boni homines Grandimontis* = apud Monachum Vallis Sarnen. in *Hist. Albigen. cap. 4. sub fin.* Concilium *Lumbarien.* anno MCLXXI., *Narbonen.* anno MCCXXXV. *cap. 29.*, *Tarraconen.* anno MCCXLII. Joan. Sarisberien. *lib. 7. Policr. cap. 23.*, *Boll. 8. Febr. in S. Stephan. Fund. Ord. Grandim.*. Martenium *Anecdotor. Tom. 1. col. 645. & seq.*
- 13 Porro, ea de causa appellatam fuisse Bonam, Beatam Elisabeth, quod assidua foret in exercitatione virtutum heroicarum, evincunt universim in *Summ.* Testes toto *num. X.*, & præcipue Testis VI. §. 3. = *Quod, inquit, in juventute multoties a matre mea audiverim, amitam meam Gertrudem nomine, Monialem in Reuti, novisse quamdam aliam consororem inclusorii, quæ sese Bonæ Elisabethæ convixisse dictitabat, & vitæ ejusdem sanctimoniam mire deprædicabat, & præfatam amitam, sive matris meæ sororem valde decrepitam ego puer probe noveram - - a præfata vero mea matre & amita, multa virtuose audivi de Bona Elisabetha. & quod ob sanctimoniam vitæ Bona Elisabetha fuerit dicta* =, Testis VII. §. 4. = *Elisabetham in opinione sanctitatis, etiam dum viveret, fuisse credo ex eo, quod juxta traditionem ob vitæ sanctimoniam, integritatem & virtutes, quibus coruscabat, Bona Elisabeth, vel e converso Elisabetha Bona fuerit vocata* =, Testis X. §. 6. = *Quod Bona Elisabetha multis floruerit virtutibus, credo ex eo quod Bona, hoc est devota seu virtuosa, & sancta fuerit appellata, quam quidem interpretationem distinctim audivi a senioribus Patribus* =, Testis XIX. §. 7. = *Elisabetham virtutibus fuisse insignem deduco non solum ex communi fama, & traditione, sed in specie ex eo, quod pater meus saepe retulerit, se ab avo meo paterno viro annorum centum duorum intellexisse, Elisabetham semper tam viventem adhuc, quam post mortem Bonam & Beatam ob vitam sanctissime, & prodigiose traductam fuisse intitulatam* =.

Et

14 Et hæc quidem Beatam Elisabeth eximia, quandiu vixit, opinione sanctitatis enituisse commonstrant. Eadem vero præditam & in obitu ipso manifeste evincitur tum quod alte reposta erant animo tam sororum contubernaliū, quam civium suorum, cum quibus interdum necessitate, vel obedientia cogente versabatur Elisabeth, heroica in vita gesta, = *Consortium quidem hominum quantum potuit (prout ex Seniorum traditione percepit) devitavit; attamen quando cum iisdem conversari necessitas, aut obedientia Superiorum exigebat, eosdem tum verbis & monitis, tum exemplo ad meliorem frugem revocabat* =, *Summ. num. V. §. 6.*; Stigmata etiam, prodigiosi fontis aquæ inventio, prædictio pacis Ecclesiæ in electione Martini PP. V., cæteraque superna, quibus illam Deus abunde cumulaverat, charismata, *Summ. tot. num. VII.* tum denique sanctissimus obitus, quem illustrem, & sanctitate plenum effecerunt tot circumstantiæ, quod enumeravimus in *Summ. num. IX.*, & in *præv. Infor. pag. 11. num. 22.*; prout etiam vixisse, & obiisse sanctissime affirmant Testis XVI. *Summ. num. X. §. 6.* = *Elisabetham Bonam, ita enim illam a Majoribus meis & aliis Senioribus communiter fuisse vocatam probe memini ab annis ultra quinquaginta, fuisse in Waldsee natam, & exinde sese in monasterium Reuthense contulisse, ibidemque vitam duxisse sanctam; ac tandem cum sanctitatis opinione mortuam, audiivi distinctim a præfatis meis Majoribus ad suos hac in re sese referentibus pariter Majores, & Seniores* =, Testis XX. *Inqu. fol. 120. ter. ad 19.* = Porro eandem in eadem sanctitate obiisse credo non solum ob eandem Majorum traditionem, sed &c. =; eadem recensent Testis XXVII. *Summ. num. IX. §. 9.*, Testis XXX. ibidem, cæterique, quos dedimus toto num. VIII.

15 Immediate vero post obitum in eadem viguisse probatur, 1. quia statim ab obitu, non in cæmeterio, Testis VII. *num. X. §. 13.* sed præter consuetudinem, Testis I. §. 11.; hoc enim nulli unquam aliarum sororum contigit, Testis II. §. 12. sed in medio ipsius parochialis Ecclesiæ, *Sum. pag. 30. §. 13.* mandata humo fuerit; tumulusque a terra elevatus illi erectus, ratione, qua describitur in ichonographia pennicillo formata; quæ prostat in calce Inquisitionis anni MDCCCLVI., quam exhibuimus R. P. D. Promotori, quæque nonnisi sanctis viris tribui in Germania testatur Eñus, ac Rñus Ep. Constantiensis *epist. ad f. m. Benedictum XIV. Summ. num. XIV. §. 25.* Quin imago ipsa ejusdem Beatæ sepulchro insculpta conspicitur pluribus radiis exornata caput, & cum inscriptione sus, deque, sinistrorsum, & dextrorsum, ut sit in iis, perque vetustis monumentis, quam inscriptionem vel confessarius ipse Kugelinus, uti traditio fert, vel alius quispiam haud ita multo post illius obitum faciendam curavit, ut, demonstrant hujusmodi semigothici caractères.

✿ anno dñi m ccccxx ipso die scē Kattrine obiit elisabet
aeshlín & walse uirgo iclusa i ruti g ptibg miraculis
✿refulsit p̄cipue stigmatibg xpi i se iussis et anis xii
nō idiguit ✿ nēcō cibi refectione neq̄ sopno ꝛcēta plā

Confessor eiusdē deuotarie xx ānis fuit religiosꝝ i
xpo pat̄ doming Cunradꝝ Kugelm p̄pōitꝝ walse fūdātō
iclusōu p̄fati

testatur vero in *laudata epist.* Eñus ac Rñus Constantiensis Ep. *Summar.
num.*

num. XIV. §. III. & 12. = Quo tempore, & a quo monumentum istud erectum fuerit, ignoratur. Constans persuasio & fama est, illud paucis post obitum B. Elisabethæ annis a D. Conrado Kugelin ejusdem, dum in vivis erat, confessorio, fundatore inclusorii in Reuthe positum esse, ut sic sepulchrum & epigraphen ei incisam antiquissimam esse, monstrant caracteres antiqui moris, & difficulter legibiles, ut adeo evincatur tempus immemoriale; & cum epigraphæ, sed inscriptio posita sit in loco publico, & manifesto, atque adeo in conspectu omnium, præsumi potest facta auctoritate ordinaria, qui utique non permisisset illam incidi tumulo, si illam veritati non undequaque consonam credidisset; tantum autem abest, ut vel Episcopi vel visitatores episcopales, qui quovis biennio Ecclesias parochiales visitare solent, inscriptionem delendam, aut elevatum tumulum cum candelabris removendum, ac complanandum esse censuerint, ut magis illum omni veneratione, & honoris significatione dignati sint =; & in qua inscriptione tum nonnulla ejusdem Elisabethæ mira percensentur, tum devotaria nuncupatur, hoc est pia, & sancta; prout ea significatione id nominis devota, & devotaria usurpatur apud Siricium PP. epist. ad diversos Ep. missa adversus Jovinian. in editione Constantii ordine VII. pag. 667., S. Ambrosium Tract. de virgin., Zonaram, & Balsamonem ad Can. XIX. Conc. Nic. & Chalced., & Chronicon Wormatiens. apud Ludewig. To. 2. reliqu. MSS. pag. 136. = Tertia Priorissa coronæ cæci fuit soror Margaretha magna Devotaria =.

II. Quia, jam inde ab ipso elationis, & sepulturæ tempore, facta perpetuo fuit, dum res sacra conficitur, accensio cereorum super quatuor candelabris plumbo hinc inde agglutinatis tumulo B. Elisabethæ, prout exprimitur in laudata ichonographia, & evincunt Testis II. Summ. num. X. §. 14. = Item, quod jam dicto lapidi (prout sæpius vidi, & consideravi) quatuor candelabra plumbo sint insita, supra quibus ultra hominum memoriam, & præsumptive a tempore sepulturæ semper sub missarum celebratione, in ipsius honorem accendi soliti sint cerei Testis XIII., qui anno MDCXXV. annos CI. cum dimidio numerabat, §. 13. = supra sepulchrum accensos cereos, & lumina probe memini, & scio, & idipsum a Majoribus factitatum, & in more fuisse ab iisdem audiivi =, cæterique eo numero adducti, in quo etiam Testis XX. §. 17., Testis XXI. §. 18. & 19., Testis XXII. §. 20., præter Seniorum traditionem, eosdem accensos ab anno usque MDLX. circiter, se vidisse testantur.

III. Res a B. Bona relictæ, vel illam quoquo modo respicientes, describuntur autem Summ. num. X. pag. 31. & ter., semper ab ipso obitu tanquam cæterorum Sanctorum reliquiæ asservatæ fuerunt, eisque honor & cultus impensus, Testis XVI. num. X. §. 23. = Res Bonæ Bethæ tanquam reliquias fuisse asservatas, ac in singulari semper veneratione habitas & - vidi & audiivi factitatum semper maxime a vicinioribus incolis, ac proinde sanctitatis opinionem nunquam intercidisse puto, prout hoc ipsum audiivi a Majoribus = Testis XXV. eod. §. = Bonam Elisabetham in monasterio isto vixisse cum magna sanctitatis opinione audiivi cum a multis aliis, tum a proprio parente viro octuagenario - - Probe etiam memini, quod dictus meus parens retulerit, se a quodam Barone in Königsegg audivisse, quod avus illius Bonam Betham personaliter, & familiariter noverit &c. = Quod res Bonæ Bethæ in magna semper fuerint asservatæ, & habitæ veneratione & vidi & audiivi a sæpeditis meis Majoribus =. Adhærent ex traditione cæteri eodem numero.

IV. Denique, quod jam inde ab obitu ad sepulchrum Beatæ perfugium habuerunt

runt Sanctimoniales ejusdem cœnobii, factusque etiam perpetuo fuit incolarum Reuthensium, & aliorum tam ex vicinis, quam ex dissitis pagis, locisque concursus, ut Bonæ nostræ exsuvias venerarentur; bona etiam, quæ animum respiciunt, vel temporanea adipiscerentur, aut gratias pro adeptis agerent, veluti uno ore affirmant quotquot *Num. X. a §. 25 ad sequu.* dedimus, Testes, potissimum VII. §. 27. = *Traditio est quod non tantum Moniales inclusorii ab immemorabili, sed etiam incolæ pagi Reuthensis, & vicini una cum suis prædecessoribus, & Majoribus suas necessitates apud sepulchrum dictæ Elisabethæ sæpissime deponere consueverint, sed & intercessione ejusdem putarunt se magnum, & præsens auxilium sæpe expertos. In particulari aliquoties a Martino Sierneker cive Waldseensi viro centenario majore audiui, quod ante annos plus minus nonaginta una cum matre sua ad sepulchrum B. Elisabethæ pro necessitate quadam fuerit peregrinatus.* = Ac Testis XIII. §. 30. = *Vitam eandem traduxisse omnino sanctam, non tantum ab iisdem meis Majoribus audiui, sed etiam probe meminisse, me puerum decennalem hoc est ante annos ultra nonaginta, a matre mea ad ejusdem sepulchrum fuisse deductum.* = Accedit, quod *aderat e regione sepulchri*, inquit Em. Constantien. *Laud. ep. Summ. Num. XIV. §. 14. aliud altare B. Elisabethæ Bonæ vetustissimum, cujus initii memoria non exstat; hoc baud ita pridem destructo, substitutum est novum* =; *aderat vero vetustissimum illud altare anno MDCXXV. nam ejusdem habetur mentio Sum. num. X. §. 32.*

16 Constat itaque, Bonam Elisabeth in vita, in obitu, immediate post obitum, & continenter deinde maxima enituisse opinione sanctitatis, quæ ortum habuit, utor verbis Decretorum, quæ memorat R. P. D. Promotor, a vita sanctissime gesta, ab heroico rerum pereuntium contemptu, *Sum. num. II. §. II. &c.*, ex ferventissima adversus Deum charitate, jugique in illum ascensione mentis vel per creaturas, vel per intentissimam Passionis Dominicæ, cui ad miraculum devota fuit, meditationem, *Summ. num. IV. §. 8. &c.*, ab amore, & frequentiori sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti veneratione, *num. VII.*, ab eximia dilectione proximorum, *num. IV.*, & *XIV.*, ab obedientia prorsus cæca, quam Superioribus, in primisque confessorio exhibuit, *num. V.*, a castigatione, atque afflictatione corporis asperrima, *num. VI.*, cæterisque, ut integro *Summario*, excellentissimis virtutibus; & potissimum a christiana animi demissione profundissima, quæ Elisabethæ cordi adeo fuit, ut secum una adoleverit, in eaque, obstupescantibus qui aderant, obierit, *num. IX. §. 13. & 14.* Ac proinde nil amplius habebunt jam, quod adversus Bonæ nostræ famam opponant animadversiones; quoniam stat illa, & evincitur ex testibus perquam idoneis, ex iis, quas adduximus §. 16. & 17. &c. speciebus cultus, & quod probandum remanet, ex historicis.

17 Nam quod addunt animadversiones, non habere nos historicos synchronos, præter Conradum Kugelinum, quum reliqui vel sint recentiores, vel superiori sæculo, XVII. nempe floruerint, nil prorsus relevat; omisso enim quod, *si questio excitaretur*, inquit sa. me. Benedictus XIV. *de Can. Sanctior. Oper. to. 3. cap. 8. num. 4.*, *num. in re*, de qua nunc agitur validior probatio statuenda sit in probatis historicis, an in probatis testibus de auditu, & de publica voce, & fama, ea forte definiri posset, respondendo, probatos historicos, & probatos testes de auditu æqualem constituere probationem, dummodo testes de auditu causam scientiæ reponant in communi, & continuata fama a suis Majoribus fide dignis ad ipsos

ipfos transmissa —, qui nobis, uti demonstravimus, præsto sunt; parumne videtur, adesse beatæ memoriæ Conradum Kugelin; qui B. Elisabethæ a sacra exhomologesi spatio XX. annorum fuit, eique morienti adstitit; quique recensere, præter vulgo cognita, ea etiam poterat, quæ soli Deo, ac B. Elisabethæ innotescebant, & qui tandem uno, vel altero ab obitu Bonæ nostræ anno, historiam scripsit? Convenit inter Criticos primum hunc esse historicorum gradum, quibus fidem maximam adhiberi oporteat: hinc Eusebio in iis, quæ de Constantino M., Possidio in iis, quæ de Augustino retulere, aliisque id genus scriptoribus credimus.

18 Quod vero attinet ad scriptores cæteros, qui a Conrado Kugelin ceu a *vetustiori fonte*, verba ipsa sunt Animadv. §. 12., *quæ referunt, hauserrunt, & in sua corrivarunt*; distinctionem facere oportet in iis, quæ ex Conrado recensent, ab illis, quæ ipsi viderunt, vel ab iis, qui viderant, acceperunt: in quorum utroque genere merentur fidem; in prima namque specie, quum isti scripserint vel XVIII., vel XVII. sæculo, *P. Amatus a Matre Dei, & Canon. Regul. lateran. Anonymus* anno MDCXXIV., *Leonardus Mayer Paroch. Neoburgi* MDCLVII., & reliqui vel eodem sæculo, vel initio nostri; patet eos non potuisse coævus esse, neque domesticos. Veruntamen danda illis omnino fides, quoniam a coævo, domestico, & fide dignissimo scriptore desumpta narrant. Ita fidem præstamus Livio, qui veterem Romanæ Reipub. historiam collegit ex *Annalibus maximis*, ex monumentis *Fabii Pictoris, Catonis*, aliorumque, quorum & idem, Cicero, alique veteres latini auctores mentionem habent. In altera vero, in qua percensent tum cultum, qui eidem Beatæ suo tempore exhibebatur, tum famam, & cætera id genus; quis, obsecro, eisdem fidem adjungendam esse negaverit, quum ea referant, quæ ipsi viderunt, vel ab hominibus oculatis acceperunt? ita, ut reliqua silentio obvolvam, *Marianus* qui *Chrenicon* suum typis MDCXXV. edidit, de stigmatibus Bonæ nostræ = *Nemo*, inquit *Summ. num. VII. §. 22., ei molesta sit: jam enim stigmata Domini Jesu in corpore suo portat, quæ etiamnum patent aspectui, & sensuum palpationi; & quamvis in vivente nonnisi suis diebus apparerent insignia, tamen gerebat occultum, quod omni tempore pandere licuisset* —. Quod ergo ex verbis *etiamnum &c.* pateat, tempore resecrationis sepulchri, quæ contigit circa annum MDCXXIV.; *Marianum* vel adfuisse, vel id retulisse ab oculatis hominibus, in secundo historicorum, qui summam merentur fidem, gradu conlocatur. Sive ergo in prima, sive in altera specie considerentur scriptores nostri probationem faciunt: quinimo notorium ipsum constituunt, juxta doctrinam *Bartholi in l. 1. num. 22. ff. si certum petatur, Gratian. capitulo 893. &c.*

19 Probe hæc omnia novit doctissimus animadversor, ideoque, in primum scriptorem, Conradum videlicet Kugelinum insurgit, quod, illius everfa fide, cæterorum in prima, quam diximus, specie corruat etiam necesse est. Sed ipsum audiamus.

ANIMADVERSIO.

Non equidem sustentare potest scriptor iste famam B. Elisabeth historia illa a se concinnata de vita & gestis B. Bonæ, si vita hujusmodi tam ab intrinseco, quam ab extrinseco consideretur. Ab extrinseco, quia eadem relata fuit inquisitionem nulla juris solemnitate servata, sine loci, temporis, aliave nota. tantum unico titulo exornata = Vita B. Elisabethæ inclusæ in
Rutti

Rutti =. *Non ergo evincipotes, an exemplum ex autographo, vel apographo extractum fuerit, an iterum ea sit ex autographo in synopsis redacta? Anne scripta manu ipsius Conradi; denique, anne scriptio vero contigerit anno MCCCCXXI., ut data præsefert; quæ tamen sola inepta ex se redditur, quin evincat antiquitatem?* = An. §. 12.

R E S P O N S I O.

20 **C**oncedimus equidem, vitam hujusmodi non iis solemnitatibus in Inquisitionem anni MDCXXV. esse relatum, quæ post Urbani decreta, & hodie servantur. Attamen in *præv. Infor. pag. 4 num. 2., & Summ. num. II. §. 16.* ea momenta adduximus, ex quibus dubitari nullo modo potest, quin sit authentica. Nam quod illius auctor fuerit Conradus, quin & manu sua scripserit, ipsemet indicat *Summ. num. II. §. 16. = Ego præfatus præpositus & confessor Conradus Kugelin fundator inclusorii &c....* hunc libellum manu propria conscripsi . . . & in veritatis testimonium predictorum omnium, & in perpetuam rei memoriam hunc libellum appenso proprio sigillo consignavi &c. Actum & scriptum Waldsee in monasterio, anno post Christi ortum MCCCCXXI. postridie diei festi Corporis Christi = Quod autem quæ in inquisitione prostat vita, sit apographum ipsius autographi; nam, quod latino idiomate legatur, nil promovet; quum ex vernaculo germano fideliter translata fuerit, *Summar. num. II. ante §. 17.*; ex eo probatur, quod ejusmodi vita perscripta sit a Conrado in peculiari membrana, signoque proprio appenso; atque ita ad præsentem usque diem in monasterio Waldseensi diligenter asservatam, longaque traditione ita creditam, ipsi Domini Judices, ac Notarius probe cognoverunt, & signum eidem appositum una cum aliis ejusmodi conlatum, verum esse animadverterunt, prout hæc omnia enarrat Testis VII. *Summ. num. II. post §. 16. = Omnino credo motus non solum traditione, ac communi voce, & fama, sed etiam ab historia vitæ contextum a R. P. Conrado Kugelin ejusdem confessorio, & postmodum monasterii hujus præposito viro erudito ac religioso fideliter in speciali quadam membrana conscriptum, & quæ conscriptio in hocce monasterio hætenus asservata, pro authentica ac veridica semper fuit habita, prout etiam sigillum Præposituræ, quod libello appensum est, genuinum, ac legitimum esse patet ad oculum, conferendo cum aliis litteris eodem sigillo munitis, (quod & ipsi Domini Judices una mecum Notario probe recognoverunt), existentiam &c. =* & affirmat Eminentissimus Constantiensis *epist. ad Ben. XIV. Summ. num. XIV. ante §. 25.* Ex quibus apparet, in exscribenda ex autographo hac vita, eas a Judicibus solemnitates fuisse adhibitas, quæ satis superque sunt, ut de illius existentia, atque identitate dubitare non possimus; atque adeo ex illa, utpote quæ ab æquali scriptore, & Confessorio scripta est, sanctimonix fama recte comprobatur. Si autem peritorum judicium, collatio, cæteræque de more fieri solitæ, non fuere adhibitæ solemnitates, mirum esse non debet; nam ante General. Decreta instituta fuit hæc inquisitio, & quidem secundum instructionem ab Romana Curia transmissam, uti constat ex *Inquisit. fol. 13. & fol. 21.* Ubi vero res erit de solemnī Canonizatione ex hac vita etiam impetranda; tunc locus esse poterit huic Animadversioni, nisi in ea, quæ instituetur, inquisitione Apostolica, solemnitates omnes post Decreta Generalia præscriptæ, fuerint servatæ.

ANIMADVERSI O.

Et hæc quidem ab extrinseco, sed quæ ab intrinseco consideratu digna occurrunt, sunt plane majora. Nam uno, vel altero loco celebrat Conradus virtutes Bonæ; totus vero est in supernis charismatibus recensendis, iisque adeo insuetis, ut ne cuiquam facere fidem possint. Præsensit id Kugelin, &, ne apud certiores de vita Elisabeth, fama minueretur sanctitatis, hæc illis oculere studuit, notaque voluit solummodo alienigenis, præcepitque sanctimonialibus, sub excommunicationis etiam pœna, ne historiam in vulgus ederent, potissimum, quod irridere illam potuissent plures, majoraque dicerentur in urbibus longe diffusis de Elisabeth, quam Waldsee ubi nata fuerat. Hinc evincitur, in loco nativitatis minime enituisse opinione bona, quod menti Decretorum pag. 54. §. magnopere adversatur. Quamquam jure merito id suspicatus fuit Conradus; nam referta est, uti antea, narrationibus portento similibus, quæ cordatis asceticæ vitæ magistris, negotium faceffunt; Judici autem eam ingerunt suspicionem, quod illa manaverint ab illusa mente, & imaginaria muliere, nacta credulum spiritualis vitæ ducem =. An. §. 13. ad 15.

RESPONSIO.

21 **P**rinzipio, quum animadversiones omnem Conradi Kugelin historiæ fidem adimere conentur; multum nostra interest, ut dotibus illum præditum evincamus, quas in historicis exquirunt Critici, *scientia* videlicet, & *probitate*, quarum altera nobis rei cognitio exhibetur, altera securitas. Et quod attinet ad *scientiam*; sat illa exuberat in Conrado, qui utpote coævus, & domesticus, a sacra etiam B. Bonæ, spatio XX. annorum, exhomologesi, scire eum oportuit optime quæ recenset, ut etiam observatum est a nobis superius. Quod vero ad probitatem spectat, quandiu ille vixit, cum optime apud omnes audivit, tum etiam magna cum sanctimoniæ opinione decessit. Quod, inquit Testis VIII. Summ. pag. 8. & 9., *Scriptorem habuerit R. D. Conradum Kugelin, virum juxta seniorum Patrum traditionem integerrimæ vitæ.* = Eminentissimus item Constantiensis *laud. epist. Summ. num. XIV. §. 25.* de Kugelino ita testatur = *Quantum porro fidei huic scriptori tribuendum sit, vel ex hoc æstimari potest, quod is in fama non vulgaris sanctitatis decesserit; per vetustum enim necrologium sæpediti Collegii Waldseensis hæc de eo profert* = Venerabilis ac beatæ memoriæ Conradus Quartus Kugelin cognominatus = Quotus ergo quisque erit, qui huic historico fidem adjungendam esse negaverit?

22 Reliquum est, ut videamus, utrum Conradus spiritualis vitæ ducis munus exercere apte potuisset? quod sane perfecit; nam, quæ tria Joannes Avila, ac Franciscus Salesius *doctrinam, prudentiam, sanctitatem* ab ejusmodi hominibus exquirunt, næ illæ fuerunt in Kugelino. Doctum, ac eruditum hominem evincit communis fama, ac pervetusta traditio, *Summ. num. VIII. pag. 8. 9.*; quibus adjungendum munus Præpositi, quo in docto hominum cætu, & in congregatione Canonorum Regularium Waldseensium decoratus fuit. Vitæ sanctitatem jam demonstravimus; quæ sane consideratione maxima in re, de qua agimus, digna est; etenim apud mysticos Theologos, quos inter D. Petrum ab Alcantara, & D. Theresiam censeamus, est in comperto, illum fore optimum spiritualis vitæ ducem, qui ea, quæ docet fuerit expertus, seseque jamdiu in perfectio-

fectionis palæstra exercuerit. Prudentiam denique cognoscere licet ex ratione, qua Elisabetham a consanguineorum contubernio abstractam, in asceterium, ea de causa ab se fundatum, incluserit, *Inqu. fol. 28. & sequ.*, ut suaviter ad perfectionem direxerit, *Inqu. fol. 27. ter. fol. 34.*, & in ea firmarit; ut proinde maximam sibi promereatur auctoritatem & quod coævus, oculatusque scriptor, quod probus, & prudens etiam, non vero credulus fuerit spiritualis vitæ magister.

23 Itaque sua sponte ruunt, quæ in Animadversionibus, circa relationem potissimum supernorum charismatum, oggeruntur, in quibus recensendis totum, quando virtutes Bonæ uno, vel altero loco celebrat, fuisse Kugelinum affirmant. Nam, quæ de gestis Elisabeth recensuit Conradus, licet contractiori stilo vel non sunt pauca, & nos nonnulla indicavimus, *Summario a num. II. ad VI.*; vel si ea dicere malimus, consulto fecit Conradus, quod virtutes, quæ sunt pluribus sanctis hominibus communes, fusiori calamo non indiguissè censuerit; superna vero dona, B. Elisabethæ omnino peculiaria, existimaverit obvolvenda non esse silentio: nam *vercor*, inquit fol. 26. *Inqu.*, *ut si thesaurum tam arcanum silentio involvam, iram omnipotentis Dei non effugiam.* Ad hæc, notum est illius ætatis plerosque scriptores potius donis, charismatibus, & miraculis, quam gestis, & virtutibus enarrandis, sedulam dedisse operam.

24 Hinc tamen nullo modo sequitur, incredibilia retulisse; viamque invenisse ejusmodi notæ effugiendæ. Nam primo retulit quæ oculismet ipse vidit, aut audivit ab Elisabeth. Deinde, partes historici excedere nolle se testatur iis verbis *statui Inqu. fol. 25. & ter.*, *præfatus præpositus scribere, non quod temere res istas propugnare, & manu tenere velim, sed humiliter me dirigi patiar;* adjicitque postremo judicium ea in re ab se quæsitum gravissimorum hominum qui adversus historiam quid opponerent, nil protulerunt. *Postquam*, inquit fol. 25. *ter.*, *cum omnibus eruditis, & spectatis viris Constantiæ fuit, quibus magna illa arcana, & incredibilia, quæ de hac virgine & sorore ipse videram & audiveram, detexi, & retuli, humiliter eos obtestatus sum, ut quod reprehensibile foret, corrigerent, quod distortum rectificarent: at fide digna tuerentur, & manutenerent,* quibus etiam hunc libellum . . . obtuli; *at me dimisso, nihil contra fecerunt, aut dixerunt.* Accedit, quod, etsi historia abundet pluribus supernis donis, non idcirco est rejicienda, juxta pervulgatam Cardd. Laurææ, ac Bonæ doctrinam; nec quæ creditu difficilia prædicantur in Animadversionibus, vitæ fidem imminuunt: nam vel obvia, vel factu possibilia suis quæque locis commonstrabuntur.

25 Neque vero talis, tantusque vir, tamque piæ memoriæ, qualis Conradus Kugelinus fuit, calliditatis, versutiæque insimulari jure potest, quod *alienigenis* duntaxat; non autem *incolis* notam esse voluerit quam conscripsit, historiam, etiam anathematis adjecta pœna, ut ne ex asceterii liminibus prodiret; quasi vereretur, ne ab incolis narrationes suæ carperentur. Etenim quo consilio, quove fine id fecerit, satis ipse asserit *quia*, inquit, *in Evangelio ita scriptum est*, margaritas ante porcos *non esse projiciendas*, & hoc, inquit, fol. 43. *ter.*, idcirco dispono; nullo igitur jure hæc illi inuritur turpissima nota. Quid etiam? quod nulla ratione tam malam illi mentem fuisse, demonstrari potest, nam quas profert ille rationes, id minime evincunt. *Sic enim*, immediate subdit fol. 49, *libellus iste* in omnium manus Waldseensium perveniret, *nullum mihi est dubium, hanc gratiam Bonæ Bethæ a Deo collatam*, a pluribus risum & aspernatum iri; *nullus enim propheta acceptus est in patria sua. Plura & majora dicun-*

tur & creduntur in urbibus longe diffitis de Bona Betha, quam Waldseæ unde oriunda est. Siquidem non solitarie ea verba sunt accipienda, sed juxta Canones Hermeneutices, quæ inter alios hunc etiam statuit. *Eam eligito notionem, quæ auctoris fini, præcedenti, aut consequenti doctrinæ &c. est magis conformis.* Ergo, quum finis; quem sibi potissimum in ea describenda historia præstituit Conradus, fuerit gloria Dei. *Ut Sancta,* inquit. *& christiana fides in multorum perversorum mulierum ac virorum tam ecclesiastici, quam secularis status hominum cordibus firmiter hæreat &c.* Inqu. fol. 24.; ut quid credi potest, non quæsitam ab illo Waldseæ gloriam hujusmodi; aut existimasse illum, perversos homines non existitisse Waldseæ, bene vero alicubi in regionibus longe diffitis? Alium ergo finem habuerit præ oculis necesse est, quando libellum ab Waldseensium oculis remotum voluit; & quidem non omnium Waldseensium, sed aliquorum, uti clarissime demonstrant verba = *Si enim in omnium manus, = & illa = a pluribus aspernatum iri.* = Is autem finis certe fuit, præterea nemo, ut subsequens contextus indicat, quia *nullum* sibi *dubium* erat, *gratiam B. Bonæ a Deo collatam* a pluribus *aspernatum iri*, ea videlicet adjecta ratione quia, *nemo propheta acceptus est in patria sua*; hoc est, impossibile quodammodo factum esse, ut quisque in patria omnibus arrideat. Quum ergo aperte constet, finem ea in re Conradi non fuisse alium, quam ne *quibusdam* præberetur occasio Elisabetham succensendi immerito; probe scilicet noverat quod *animalis homo non percipit ea quæ sunt Dei* = 1. Cor. 2. 14., non est, cur alium finem eundem habuisse dicamus. Paucis, timuit Conradus ne vitæ historia carperetur, sed a *quibusdam*, non ab omnibus; ab iis videlicet, quos vel ipse comparare non veretur *porcis*; quod ita evincitur. Ideo Conradus libellum arctissime custodiendum præcepit, ne *margaritæ projicerentur ante porcos*; uti paulo superius mox diximus, ubi immediate subdit = *& hoc idcirco dispono.* = Atqui potissimum remotum voluit a manibus quorundam Waldseensium. Illos ergo cum porcis una contulit: & minus idoneos ad intelligenda mira Domini existimavit. Quod sane admirationi esse minime debet, nam & D. Theresia Abulæ, in qua nata erat, apud omnes non audiebat optime, sed tandem, apud quos? Scilicet apud animales homines, qui ea quæ Domini sunt, minime percipiunt. = *Multa*, legitur in secund. relat. super virtut. art. 18., *in civitate Abulæ, & in ipso monasterio, in quo tunc morabatur, de illa maledice & ignominiose sparsa sunt . . . & quod gravius est, in conciombus prædicatores aliqui in eam invehebantur adeo aperte, ut tantum ex nomine Theresiam non appellarent.*

- 26 Hinc nullo modo obesse possunt postrema Conradi verba = *Plura & majora dicuntur, & creduntur in urbibus longe diffitis de Bona Betha, quam Waldseæ, unde oriunda est.* = Nam, eodem, quem supra adduximus, retento canone, homunciones laudatos ea verba respiciunt; est enim idem contextus: ita ut intelligenda sint hoc modo *plura in urbibus longe diffitis, quam Waldseæ*, a quibusdam tamen mira Dei non percipientibus *creduntur*. Et sane Conradus Kugelin hæc habet in vitæ prohæmio Inqu. fol. 25. ter. = *Quare homines, qui supranominatam sororem in ejus laudabili vitæ conversatione intuiti non sunt, inspiciant hunc libellum, qui vitam, & bona opera ipsius complectitur, ut ad similia opera facienda stimulentur.* Non ergo, quia homines a Waldseæ remotissimi vitam Bonæ Elisabethæ succensere nequiverant, eam illis innotescere voluit; sed quia remotiores intuiti non fuerant vitam sanctissime ab Elisabetha traductam. Atque hic loci animo attento perpendenda sunt ea verba *qui nominatam sorore-*

sororem in laudabili ejus vitæ conversatione intuiti non sunt; ex hisce enim roboratur superior assertio: quod animalibus hominibus tantum; non vero omnibus Waldseensibus absconsam esse curavit. Nam qui jam *ex laudabili vitæ conversatione* sanctimoniam Elisabeth alte repostam animo habebant; ut quid potuissent inde illam irridere? Sed, ut ad institutum redeam. D. ipsa Theresia, dum Abulæ maledictis, & calumniis impetere-
tur, maxima alibi enitebat opinione sanctitatis; S. Philippus Neri-
us etiam, dum Romæ temporibus Summ. Pont. Pauli IV. & Pii V. tanquam cænodoxiæ amator, & orator ineptus traduceretur, Auditores *Rot. in Relat. tit. de pat. & mansuet.*, alibi in Italia potissimum, audiebat optime, ut ex utriusque vitis manifestum est. Plura afferre possem, sed argumentum ejusmodi sat illustravit Theophilus Raynaudus in *Hoplothec. contr. iet. calumn.*, & in rem nostram s. m. Benedictus XIV. *de Can. SS. lib. 2. cap. 41., & lib. 3. cap. 30.*

27 Accedit, quod Conradus in ea historia Beatam nostram, *Bonam Betham* passim appellat, *fol. 36. ter. = porro Bonæ Bethæ usitatum erat &c., = fol. 37., & antea fol. 27. ter. fol. 30., & subinde fol. 40. ad finem usque.* Quum vero cognomen illud sibi acquisierit Elisabeth ob vitam eximia quadam sanctimonia Waldseæ traductam, a Waldseensibus inspecta, probeque cognita, veluti ex traditione etiam eorum, qui cum B. Elisabeth una *familiariter* egerunt, demonstratum est §. 17., quis unquam inducet animum, ut credat, ideo Conradum præcepisse libelli custodiam, ne a Waldseensibus fama sanctitatis ejusdem carperetur, eaque tantum propagaretur apud illos, qui cum B. Elisabeth non fuerant conversati? Stat ergo, id idcirco a Kugelino volitum, *nè quidem animales homines* cœlestia dona irriderent; quod, juxta ea quæ docet *laud. loc.* Benedictus XIV. nihil officit famæ ejusdem sanctitatis, quæ; ut visum est, ortum habuit, plurimumque floruit in loco etiam ubi primum in hanc lucemeducta fuit Elisabeth.

28 Hinc etiam sponte sua corruunt momenta, quibus Animadversiones suadere conantur, finem & scopum illum a Conrado habitum, non sine causa fuisse. *Cæterum*, ipsa verba usurpo §. 15. *indignari non possum eidem scriptori quod tanta diligentia . . . studuerit ne historia vitæ Servæ D. traduceretur per manus Waldseensium. Illa siquidem - - - tota pene diffluit narrationibus rerum insolitarum, quæ - - - docto asceticæ vitæ magistro grave negotium facessunt. Quinimo adeo peregrina sunt, quæ ibidem narrantur de hac virgine per biduum, vel triduum ecstática, adeo insolita, quæ ipsa met experta fuit in proprio corpore, & quæ ipsa etiam aperuit eidem confessorio, ut sine injuria sanctitatis possit & debeat oculatus Judex suspicari, quod fuerint fetus mentis illuse, & phantasmata imaginaria puella non rigide probata - - - sed noctæ facilem nimium, & conniventem Directorem.* Siquidem, quum ostensum fuerit, & quidem ad evidentiam, ut arbitror, ut alium longe ab Animadversionibus diversum præstitutum sibi in historia describenda a Conrado finem; ruant etiam necesse est momenta, quæ eum finem adstruere conabantur. Et sane, tantum abest, quod res insuere permovere potuerint ad id Kugelinum, ut ipse contra, quemadmodum observatum a nobis superiori §. *Hinc tamen*, protestatus fuerit non idcirco *scribere* se, ut ea *temere propugnare ac manutene-
re* vellet. Quomodo ergo præsensit, mira hujusmodi facile credi non posse, & ideo occulere ea studuit Waldseensibus, quando narrationis suæ nil ponderis adjectum voluit? quando eadem uniuscujusque arbitrato reliquit? quamquam nec illud Animadversionibus concedam, quod *studuerit* maximopere occulere Waldseensibus eam historiam, quod referta sit nar-

narrationibus rerum, quæ *docto asceticæ vitæ magistro grave negotium faces-*
sunt, quasi in *regionibus longe diffitis* ob quas unice scriptam contendunt
 Animadversiones, inveniri non potuissent peracri ingenio viri, doctissi-
 mique asceticæ vitæ magistri, quibus ea negotium grave facefferent: bene
 vero Waldseæ tantum invenirentur. Sed missa ista faciamus; nec porro
 quæ ibi narrantur, talia sunt, quod etiam superius innuimus, ut proinde
 aut illusam Elisabetham, aut nactum ab eadem credulum nimis spiritua-
 lis vitæ ducem, affirmari possit; nam quod biduo, aut triduo ecstatica
 permanferit, nihil promovet; etenim, juxta Theologorum doctrinam
 cum D. Thoma, in ecstasi animam movet Deus tanquam motor in mo-
 bili; si ergo id illi diu lubeat, mirum non erit ecstasim longo tempore
 perdurare. Hinc similia legimus de S. Catharina Senensi, Magdalena Pa-
 ctia, & de S. Catharina Ricci Fr. Thomas de Nerii *in epist. MS. de gestis*
ejusdem, Summ. sup. virt. num. XLV. §. 350. sub §. 9. = Nel 1541.,
inquit, al principio di Febraro secundo l'uso Fiorentino, dico, si conobbe
che la pativa la passione del Figliuol di Dio, in se cominciando il ratto lungo
il Giovedi a ore diciotto, continuando di e notte fino al Venerdì a ere 22.
più e manco SECONDO che a esso Sposo Celeste pare e piace. = Hoc au-
tem dictum volumus, ut iis, quæ in specie afferunt Animadversiones, re-
sponderemus, de reliquis autem, quæ generice proferuntur, suo loco.
 Cæterum, quod Conradus in eo munere obeundo excellenter sese gesserit,
 ostendimus superius; quum in eodem præsto essent doctrina, sanctimo-
 nia, & quod magis est, prudentia, idcirco, ne eadem repetamus, con-
 sulto abstinemus. Unum, quod robur adjicit ejusdem prudenti agendi
 rationi in Elisabetha regenda nullo modo prætermittendum putamus. Id
 vero situm est in methodo quam adhibuit, antequam Elisabethæ permit-
 teret abstinentiam a quocunque genere ciborum, ad quam illi superne vo-
 catam se, dixerat Elisabeth. Sic autem Conradus in vita *Summ. n. VII.*
§. 8. &c. = Ad se venienti (mihi) aperit (Elisabeth) qua ratione sibi
inspiratum, & revelatum fuisset (me etenim inconsulto nullum opus ar-
duum aggrediebatur), quod deinceps omnem vitam absque cibo corpori mini-
strato transigere deberet. Tale autem a me tunc tulit responsum: gravem ni-
mis ac perdifficilem rem istam mihi videri, ac proinde statim expediri non
posse, verum acrius eam a me animo ponderandam, & piorum, ac spiri-
tualium hominum consilia in hac re esse exquirenda. Et me recepi in
Waribusæ inclusorium ad devotam quandam Sororem.... Huic exposui
Bonæ Bethe de Ruthi internam motionem, & propositum, ut supra scriptum
reperitur. Illa, ut matura, prudens, & pia soror ex sacra pagina respon-
det Deus est omnipotens & possibilia cuncta facere potest; si Dei est hæc
inspiratio, fieri procul dubio poterit quare sæpe antedicta soror Bethe
omni penitus corporali cibo abstinet. Videant nunc Eñi, ac Rñi Patres,
 qua prudentia, quibusque consiliis in re tanti momenti usus is fuerit, qui
 ut ineptus historicus, mystices ignarus, & credulus spiritualis vitæ dux
 traducitur.

ANIMADVERSIO.

Et hæc sane evincunt, quam imbecillis ea sit fama sanctitatis, qua ex vita a
Conrado scripta deducitur. Veruntamen, quum non omnino eam pessun-
dent postulatōres, aliqua sapientissimorum Judicum oculis inde excerpta
subjiciuntur in Summ. Objectionali, quæ legenti famam Elisabethæ in du-
bium vocant. Unum etiam ex eodem Summ. Ob. in medium profertur,
 quod

quod veritatem longissimæ abstinentiæ suspectam facit. Scilicet, admissio, ejusmodi jejunia supernaturaliter ad longissimum tempus protrahi posse, displicet I., quod post triennium Elisabeth exoraverit Dominum, ut cibo eam uti permitteret, cui Deus quum annuisset, cibum e vestigio crudum, indigestumque rejecit II., quod, licet scriptor affirmet, elapso triennio illo, non indiguisse per annos duodecim & ultra necessario cibo; nihilominus in suspicionem fraudis adductæ sunt sanctimoniales, quod obsonia quædam e monasterio, & culina deprompta, clam invenerint in cubiculo Elisabethæ, Summ. Ob. §. 2., adeo, ut earum altera conquesta fuerit, eod. Sum. §. 3. quis, quæso, hoc & alia suffuraretur quam felis nostra bipes, Bonam Betham designans. = III., quod scriptor Conradus ad vindicandum a gulæ vel hypocrisis suspitione Elisabetham, dicit hæc ope dæmonis sub specie Elisabeth accidisse; sed in testimonium rei testes vocat quasdam moniales, quarum etiam nomen reticet. = Hæc fere in Anim. a §. 16. ad 19.

R E S P O N S I O.

29 **Q**uæ usquedum protulit doctissimus animadverfor, nullo modo ex iis, quæ diximus, obstare posse scriptori Conrado, & consequenter famæ sanctitatis Elisabeth, ostensum est. Restat modo, ut congesta in Summ. Objectionali diluamus, quorum primum inde excerptum circa admirabile Bonæ jejunium versatur. Hujus vero existentiam non vocavit in dubium R. P. D. Promotor, nam & naturaliter haberi posse longa dissertatione Academici Bononiensis instituti, & supernaturaliter multa SS. exempla a nobis in *Inför.* etiam congesta pag. 9. & 10. commonstrant; sed tantum de ejusdem veritate addubitat in Elisabeth, quod I. post triennium cibo refici se a Domino, ut fineret, exoravit. Nihilominus verum, & supernaturale etiam in Elisabetha fuisse evincimus, quod ejusmodi abstinentia initium a morbo non habuerit, sed ab interiori voce divina, atque impulsu, §. *Superiori*; quod non alium præstituerit hac in re sibi Elisabetha finem, quam Deo vocanti obtemperare, monitisque ducis sui spiritualis acquiescere, *loc. cit.*, & denique, quod eo diutinæ abstinentiæ tempore, quotidie in exercitatione, virtutum heroicarum Bona nostra profecerit; uti in *præv. Inf. & Summ.*: queis sane concurrentibus, *jejunium naturam excedere judicandum erit*; verba sunt san. mem. Benedicti XIV. *Oper. tom. 4. lib. 4. cap. 27. num. 15.*

30 Itaque, nullo modo obesse poterit, quod, elapso triennio, ea, qua dictum est, ratione comederit. Nam ciborum facultatem a Deo petiit; si ergo per internam inspirationem hoc fere modo jussit ille *ēja age comede*; quid reprehensione dignum erit in Elisabeth, quando qui abstinentiam jusserat, jussit etiam usum ciborum? Voluit benignissimus Dominus non nihil morem gerere Servæ suæ, eidem, ut petierat, obsonii aliquid indulgens; noluit tamen, ut tam diutini jejunii meritum amitteret, quod *cibum per os ingestum e vestigio crudum, indigestumque rejecerit* =, Summ. Ob. §. 5. Hinc si tale quid non obfuit in altera causa Constantien. Nicolai de Flue, qui XXII. annis omni cibo abstinuit; non est cur Bonæ nostræ, quæ XII. annos circiter, obesse debeat. De illo autem hæc Michael Ang. lapis Fidei Sub-Promotor *epist. ad Michael. Justinian. pag. 15. & 16. edit. ann. 1671.* = Obsequitur vir Dei mandantis (Suffragan. Constant.) præcepto, & unum ex tribus fragminibus, ut in tres bolos comminutum sumere liceat, obnixè rogat Proepiscopus, sed vix ingestam ori buccellam dimiserat, vinique guttulam in ventriculum trajecerat, qua sumpta ingens stomachi dolor

dolor ita eum torfit, ut mox animam efflaturus videretur =. Jure igitur merito *verissime*, inquit Conradus Summ. Ob. §. 5., *affirmare audeam, quod, elapso triennio illo, per duodecim vel plures subsequentes annos non indiguerit necessario corporis refectione, & hujus rei testem invoco Deum, cui aperta, & comperta sunt omnia* =. Nam quod II. affirmant Animadversiones, in suspicionem monialibus Elisabetham venisse ob obsonia clam in ejusdem cubiculo inventa, ex eo quod III. proferunt, diluitur, videlicet id ope dæmonis contigisse, quod, quum novum non sit, & accidisse legatur in vita B. Angelæ Fulginatis, S. Catharinæ Ricciæ, S. Liduvinæ, aliarumque, non percipio, cur fides ea in re non adhibeatur Conrado, de cujus præstantia satis multa, quod testes vocaverit sanctimoniales, quarum nomina prætermisit.

- 31 Et hæc ad ea, quæ ex *Objection. Summ.* excerpta sunt; pergamus modo ad reliqua in eodem *Summario* exscripta, quæ, quum solummodo ut consideratu digna offerantur, absque eo quod in specie exprimatur, quid in illis reprehenderet R. P. D. Promotor; nos ea parte verba illa explicabimus, qua nobis ingerere speciem posse videtur.

SUMMARIUM OBJECTIONALE. §. 6.

Tantopere Christo compatiebatur, ut eam quasi paralyticam lecto affixam decumbere necessum fuerit, tantamque corporis imbecillitatem contraxerit, ut frequenter viscerum commotio, & fragor ossium in ipsa exaudiretur. Post aliquod deinceps temporis curriculum primo latus sinistrum Bonæ Bethæ, paulo post dextrum rumpere, & instar agni mactati purpureo cruore maderere visum est. Idipsum ego sæpedictus Præpositus, & non ego solus, verum etiam aliæ multæ mecum venerabiles personæ, Sorores, Magistri, Sacerdotes oculis conspeximus. Præterea cum semper magis, ac magis amor in Deum exæstualet vidi sæpe ac multum rumpere manus ac pedes, & purpureo ac copiosissimo sanguine manare, caput quoque spinis quasi perforatum, totumque corpus flagellis cæsum apparere vidi ego, & alii mecum frequenter, ita ut a capitis vertice ad imos usque pedum calces sanitas in ea non fuerit, tot erant vulnera, ut numerari non potuerint, quemadmodum de Christo flagellato, & crudeliter cæso legimus.

R E S P O N S I O.

- 32 **Q**uæ hic loci leguntur de Elisabeth, pluribus etiam sanctis virginibus non clam solummodo contigerunt; sed etiam *palam*. De S. Catharina Ricciæ laudatus Fr. Thomas de Neriis in eadem *epist. MS. loc. laud. pag. 350. circ. fin.* = *Et a tutte queste cose (Passionis Dominicæ) si trova e vede, e sente, e tutto patisce in se col nostro Signore &c.* =, & *pag. 351. §. 10.* = *Li segni delle flagellazioni, e coronazioni di spine, e crocifissioni in lei MOLTE E MOLTE VOLTE dalle Suore, e più Prelati sono state viste* = De B. Lutgarde vero, Enriquez in *Fascicul. Ordin. Cist. 16. Jun.* = *Sæpius, inquit, in spiritu rapta, dum Dominicæ Passionis recordaretur, TOTO CORPORE sanguine perfundebatur, faciesque ipsius, & manus, quæ solæ videri ab aliis poterant, tanquam recenti sanguine tinctæ apparebant.* =

SUMMARIUM OBJECTIONALE. §. 7.

Præfens vidi ego evidenter, & una mecum mater, quæ ei ancillabatur, stigmata vulnerum Christi in ejus corpore apparere, & purpureo sanguine fluere. Et cum ego ac mater lavaremus, & extergeremus ejus manu, pedes, latera, caput ac totum corpus, hæc omnia ut supra scriptum est, cruentata erant. Deus scit hæc vera esse, quem idcirco in testem prædictorum omnium adduco, Stigmata Christi multoties in ea, & aliquando quidem per diem ad sex vices, vel etiam plures visebantur, præsertim sextis feriis manus, pedes aperiebantur, & abundanti sanguine madebant.

R E S P O N S I O.

33 **Q**uæ de stigmatibus, ac vulneribus refert Conradus, ab eodem una cum genitrice, & sanctimonialibus, manu, lavandi causa, tactis, nova non sunt. In *memoria* exscripta ex vetustissimo libro MS. Tabularii Viterbiensis, illata in inquisitionem super cultu immemoriali B. Lucie Narniensis fol. 237. legitur = *Verum, quia multi ea, quæ narrabantur, minime credebant, & superstitiones, ac illusiones existimabant, Summus Pontifex Alexander (VI.), ut veritas elucesceret, Bernardo Recinatenfi ejus Physico, R. P. N. Minoritæ S. Francisci Episcopo, & R. P. Magistro Sac. Palatii Ord. S. Dominici electis, eos commissarios, & veritatis hujusmodi indagatores Viterbium misit; hi una cum Episcopo Viterbiense monasterium S. Thomæ adiverant, & visis Lucie plagis, illisque purgatis, eas sigillo obsignatas per novem dies reliquerunt &c.* = Hercules vero Estensis Ferrariæ Dux, qui in ea causa testimonium dixit, fol. 294. hæc habet = *Nedum semel, sed pluries, & pluries, sicque pro veritate esse compertum est, ex ipsis stigmatibus, singulis sextis feriis, manat sanguis, & eo tempore, ut palam omnibus cum ea degentibus videre est, dolore magno afficitur, & quandoque ita cruciatur, ut extra se videatur esse posita.* =

SUMMARIUM OBJECTIONALE §. 8.

Revelatum quoque sibi a Deo Bona Betha fatebatur, quod Christus in coronatione præter alia potissimum septem in capite vulnera acceperit, quorum singulis quatuor magnæ & acutæ spinæ essent infixæ ita ut unumquodque mortem naturaliter Christo attulisset, si purus homo fuisset. Et hæc ipsa quoque vulnera in Bonæ Bethæ capite visebantur.

R E S P O N S I O.

34 **Q**uum Deus Elisabetham stigmatum, ac vulnerum, quod illi commune cum aliis Sanctis fuit, participem fecerit, ecurr non potuit etiam capitis vulnera eidem communicare; sane spinea corona donatam fuisse B. Liduvinam a Domino, & ex ejus capite sanguinem idcirco manasse sæpius, refert ex Brugmano lib. 3. vit. cap. 3 Theophilus Raynaudus de stigmatism. Sac. & prof. cap. 13. Quod vero Dominus noster in passione acerbissima, præter alia, potissimum septem vulnera in capite acceperit, quorum singulis quatuor magnæ & acutæ spinæ essent infixæ; potuit esse, & non esse; nihil vero promovet, quod Elisabethæ Dominus id revelarit, non enim uti suspecta haberi debet revelatio, quod neque

expressa in scriptura reperiatur, neque innotescat traditione, non legatur in Patrum scriptis, aut Ecclesiae iudicio non sit definita *Matthaeus* in *Pract. Theol. Can. ad caus. Beatif. cit. 3. cap. 3. art. 3. num. 6. & sequ.*; atque uti gravissime scripsit Melchior Canus *de loc. Theol. lib. 12. cap. 3. concl. 3.* = *Quia vero nihil Ecclesiae refert ea credere, an non quæ Brigide, Catharinaeque Senensi visa sunt; nullo certe modo ad Fidem illa referuntur* = Denique, convenit inter Theologos, quæ tulit in passionem suam Christus Dominus, ferri ab eo non potuisse, si purus homo fuisset.

SUMMARIUM OBJECTIONALE §. 9.

Quando se intime cum dilecto suo unire volebat, quantum in hac vita ab homine fieri potest, & tunc diabolus magnos ciebat tumultus percutiendo parietes, rebus hinc inde projiciendis, & huiusmodi modis aliis. Quod si operam luderet, & ego Bonæ Bethæ assiderem, crines ipsius vellicabat, caput parieti impingebat; adeo ut fragorem allisio redderet, corpus etiam morsibus lædebat instar sævientis lupi, præterea lecto eam deturbabat, ut in pavimento cubiculi jaceret.

R E S P O N S I O.

35 **O**bservandum est, tunc temporis potissimum a dæmone fuisse divexatam Elisabeth, *quando se intime cum Dilecto suo unire volebat.* aut illi prope assideret Confessarius, certe vel de cœlestibus locuturus, aut exacturus ab eadem rationem earum rerum, quæ profectum Elisabethæ spiritualem respiciebant. Mirum itaque esse non debet, quum id illi in more positum, ut Deum exoratorios homines, fert enim preces ægerrime, teneat molesta mora. In vitis Patrum plura id genus exstant exempla; de B. Lucia Narniensi vero in vita, pag. 15. edit. Mantuan. legitur = *Gettolle due volte il demonio adosso un gran vaso d'acqua . . . liberolla pure S. Catarina da Siena dal sommergersi in un fiume, in cui quel mostro la fece precipitare . . . ; altra volta la fece cadere tramortita nel fango . . . ed avendo sotto forma d'etiope dato fuoco ull' Oratorio per disturbarla dalle sue preghiere, ella, per maggiormente burlarsi del teniatore gli fece sparger sopra dell' olio, e lo estinse* =, & pag. 24. = *Ora la sbalzava da un canto all' altro della cella, ed ora finalmente la trascinava per tutto il Monistero, battendola con tanta fievrezza, che una volta con una sola guanciata le spezzò sino i denti.* =

SUMMARIUM OBJECTIONALE §. 10.

Corpus præterea hoc tempore penitus erat destitutum omnibus sensibus, visu, auditu, anhelitu, & omnibus denique vitæ motibus, & signis, & aliquando quidem per biduum, aliquando per triduum, plus, minusve, prout Deus disposuerat, in hoc statu, mentisque excessu perseverabat. Spiritu in ecstasi posito, diabolus vexare corpus non poterat, & tunc nemo, nisi vitam ejus novisset, ad eam visendam admittebatur. Quando adseredire, & spiritus cum corpore denuo conjungi debebat, tunc fumare, & sudare ipsum corpus sæpissime, & quidem sudorem sanguineum emittere, tandem etiam moveri, & postea ad se reversa ita vegeta, itaque impinguata videbatur, ut increduli homines huic rei fidem tribuere ægre voluerint.

R E-

R E S P O N S I O.

36 **T**ria in ecstasibus Elisabethæ hic loci autumo animadverti. I. Sensuum omnium destitutionem. II. Longam ad triduum usque perdurationem. III. Fumum & sudorem, post mentis excessum, in corpore, & quidem sanguineum interdum: post quæ iterum vegeta, & floridæ vires. De secundo jam superius egimus §. 32. *Hinc etiam*. Primi, ac tertii solutio pendet a rei consideratione, ex qua innotescit, non fuisse illam puram, putamque ecstasim, seu mentis excessum, sed una secum habuisse conjunctum *deliquium*, in quo sensus non alienantur solum, sed patiuntur etiam, rigent, pallent, & labescunt; adeo ut quo major fuerit passio, major quoque in effectibus sese prodatur. Hinc sudor ille vehementissimus, & vel sanguineus; hinc alia hujusmodi, quorum cessante violentia, corpus vegetius, est enim ea res a Deo, apparet, *Jacob. Alvarez. de vit. spirit. to. 3. par. 3. lib. 3., Harph. Theol. myst. part. 3. lib. 5.;* & legimus in vitis Catharinæ Ricciæ, Magdalenæ Pæctiæ, & ejus, quam nominavimus modo, Luciae Narniensis. Porro silentio obvolvam verba illa, quæ non sunt B. nostræ, sed Conradi historici = *quando ad se redire, & spiritus cum corpore denuo conjungi debebat* =; ex quibus intelligitur in ea Kugelinum, quæ multorum fuit apud Bodinum *lib. 2. Demonum. c. 3.*, opinione versatum, animam in mentis excessibus a corpore separari. Sed hanc unanimi consensione rejiciunt Mystici; licet nonnemo ob verba Pauli = *sive in corpore, sive extra corpus, nescio* =, addubitet.

SUMMARIUM OBJECTIONALE §. 11. 12. & 13.

Anima jam suo corpori restituta, plerumque aderant e purgatorio animæ demortuorum opem Bonæ Bethæ implorantes &c. Ego prædictus confessor rogavi dicens: ab Betha, impetra ut mecum quoque colloquantur: ipsa ad preces conversa, paulo post jubet, ut iis colloquar. Et ita animæ illæ mecum fermocinabantur, & ego cum illis. Verum non erat earum vox tam perspicua, ut solet esse humana; sed rauca quædam, & lamentabilis vox erat. Aliquando peculiari modo una ex iis mecum locuta est nominans seipsam, & dicens in hanc sententiam: o væ, o væ, o væ: ego profecto hujusmodi res gestas incredibiles ipse quoque sæpissime vidi & audiui, ac præsens interfui, qualiter a me præscriptæ jam essent &c. Quadam vice audita fuit vox admodum lamentabilis, ejus opem flagitans, cui voci ipsa condixit &c. quis es tu, subjunxit vox: se magni nominis Episcopum fuisse, & torqueri intolerabili pœna, & querebat res magnas supernaturales, quæ naturæ viribus a Bonâ Betha fieri non poterant.

R E S P O N S I O.

37 **D**e iis, quæ de molestiis a dæmone illatis §. 13. afferuntur, jam satis multa superius; quod vero percuperet confessarius dæmonem videre, id tributum sit curiositati ejusdem. Cæterum in diversas imagines versum, apparere solitum, ideoque posse, communem hostem, legimus in vitis Patrum, & in illa potissimum Antonii Ægyptii Abbatis, de cujus fide addubitare non possumus, quum sit ab Athanasio scripta.

38 Quod ea respicit, *qua* §. 11. de apparitione animarum, & de earum cum Elisabetha, aut confessario colloquio; certum est, quam quod maxime apud Theologos, animas, Dei sinente voluntate, apparere posse, &

re ipsa apparuisse evincimus pluribus ex locis veteris Testamenti, præcipue ex libris *Macchabæorum*, in quibus legitur. Oniam sacerdotem, & Jeremiam Prophetam, sese diu ab eorum morte Judæ Macchabæo obtulisse, & adversus patriæ hostes adjecisse animum; postea, ut permulta taceam, id testatur B. Henricus Suso *lib. de nov. rupib. cap. 22.*, S. Birgitta *lib. 4. cap. 8. lib. 6. cap. 39.*; B. Dionysius Carthusianus autem *de 4. noviss. art. 47.* — *In his tormentis*, inquit, *inveni quendam mihi in sæculo olim notum Decretorum Doctorem famosum, cui vehementer condolens, interrogavi eundem, an speraret, se aliquando misericordiam Dei consecuturum, qui respondit væ, væ, væ (talìa sunt ac verba ex adverso notata); scio quod ante diem judicii veniam non obtinebo &c.* —

SUMMARIUM OBJECTIONALE §. 14.

Ego quidem persuasum firmiter habui, absolutis exercitiis sæpissime raptam fuisse ad pœnas purgatorii visendas, tam enim horrenda, & ingentia supplicia quæ ibi cernerentur mihi enumeravit, ut creditu sit difficillimum. Et quidem aliquando diu, aliquando brevi tantum tempore ibidem morabatur. Spiritus vero ex purgatorio redux in cælum una cum multis animabus, ut sibi videbatur, sublatus fuit; quamdiu autem in purgatorio detentus fuit, tanto sudore corpus perfundebatur, ut vestes omnes, quæ corpus ambirent, ut sunt culcitrae, linteamina, & hujusmodi alia eo sudore adeo imbuerentur, ut per fluminis undas pertracta videretur — Et hæc quidem hisce meis oculis crebro perspexi &c. — Arbitror, eam precibus impetrasse, quod nullum post ipsius obitum miraculum evenerit. —

R E S P O N S I O.

39 **D**uo in ejusmodi narratione tacite succenseri puto, I. quod placularis ignis tormenta plurima posuerit, II. quod in ecstasi Elisabeth sudore maximo, & creditu fere difficili perfunderetur; nam, quod legitur *quamdiu autem in purgatorio detentus (spiritus) fuit*; intelligendum est per visionem contigisse, aut apprehensionem, uti & verba Conradi *ut sibi videbatur*, demonstrant. At enim, quod ponitur primo loco, intelligendum est *in sensu*, ut scholæ vocant, *accommodo*; non quod alia in purgatorio igne, præter vulgo a Theologis agnita, *damni*, & *pœnæ* supplicia statuerit; nihil enim unquam a communi Catholicorum sensu alienum credidit Elisabeth, *Summ. num. III. & IV., & in præv. Inform. pag. 4. &c.*; Sed quod eadem tormenta juxta partes quæque suas enumeraverit ea ratione, qua sibi in mentis excessu innotuerant; & ita enumerata, deprehensa sint inde *horrentia, ingentia, & creditu difficilia*. Hujus rei testem voco D. Catharinam Adurnam, quæ in libello hac de causa scripto, pœnam *damni* quum superiorem pœnæ *sensus* faciat; mirum est, quot animæ tormenta enumeret: quando illam per partes enucleat. Quod vero additur secundo loco de sudore nihil promovet, & est manifesta ratio. Sudorem vel ex ebullitione ferventiorum spirituum, vel ab excandescencia, vel ex angore, aut tristitia animorum originem habere posse statuunt Physiici: quo ergo hæc majora erunt, majorem sese prodet sudor. Accedit, quod *gli spiriti animali*, inquit P. Baldellus apud Benedictum XIV. *f. m. tom. 4. Oper. lib. 3. cap. 49. pag. 742. edit. Rom.*, *che nelle estasi più si accendono, e si purificano, per esser sangue più sottile, e più caldo, molto si accostano alla natura del fuoco* —; ideoque maxima tristitia eorum tor-
men-

mentorū, quæ videbat, & maxima sanguinis ebullitione accedentibus, maximus debuit esse sudor; qui, utpote insuetus effectus veritatem ecstasis confirmat, ei non obest, ut Baldellus *loc. laud.* Denique, adjicitur precibus impetrasse, ut post obitum, nullum miraculum acciderit. At istud contigit anno a dormitione Elisabethæ, quo Conradus scribebat; Sed quia hoc in Bonæ humilitatem refundit Kugelinus *Summ. num. LX §. 13.*; idcirco Dominus humilem famulam exaltavit inde multorum miraculorum perpetratione, & nos XXX. indicavimus *Summar. num. XV*: quin exaltat in hanc usque diem. Cæterum, post obitum S. Catharinæ Senensis nullum etiam miraculum contigit, uti ex Rainerio Pagliaresio discipulo ejusdem Sanctæ discimus in carmine, vulgo *Terzina*, quod prostat ad calcem Dialogorum S. Catharinæ Venet. edit. anni MDLXXIIX. pag. 643.

*Ben eri grande più, che non mostrasti,
Siccome appare nell' ultimo fine,
Dove scortare il tempo tuo impetrasti,*

*Che sai, che più lungo era il tuo confine,
Sicchè tù fosti qui, quando volesti,
E quando non, uscisti dalle spine.*

*Taccian coloro che ne son molesti,
Che dicono, che alfin non vider segni,
Mala generazione, e disonesti.*

*E non saranno d'altro segno degni,
Se non che questo non conosceranno,
Perchè infidelità gli ha fatti indegni.*

De illustri vero ac pleno sanctimonia obitu Bonæ nostræ egimus in *prev. Infor. pag. 11. &c.*

SUMMARIUM OBJECTIONALE §. 15.

Notum vobis facio (verba sunt Servæ Dei ad suum confessorium) amantissimum meum Jesum Christum humana in carne, & ea specie, qua in terris versatus est, ad me ingressum, præeuntibus Angelis insigniter ornatis, & accenso cereos gestantibus, venerabile corporis & sanguinis sui sacramentum manibus propriis mihi porrexisset, idque a me cum debita reverentia sumptum.

R E S P O N S I O.

40 *In Bulla Canonizat. S. Mariæ Magdal. de Paçtiis, nov. Cod. pag. 395. Non semel Sponsi divini manu, eucharistico epulio refectam, & annulo nuptiali subharratam idem Sponsus . . . muneratus est. = Angelos vero ministrasse famulatum, dum S. Eucharistia præberetur, legitur, ut in aliis permultis, in vita S. Onuphrii Anachoritæ cap. 11.*

SUMMARIUM OBJECTIONALE §. 16.

Ego præfatus confessor, & una mecum Bona Betha, & aliæ sorores festiva die Pentecostes descendimus in hortum &c., & dum ita simul iremus, re-
pen-

*pente humi subsidit Bona Betha omnibus suis viribus destituta &c. Mox eam ad cubiculum curavi reportandam, ex qua postea ad mentem reversa petillum fuit, quidnam ipsi acciderit? Respondit humiliter, aviculam a se auditam tam dulciter modulantem, ut præ dulcedine illius cantus cor sibi rumpendum existimaverit. Ejusmodi aviculas ita dulciter modulantes, earumque suavitatem alias etiam sæpe audivit, ac sensit potissimum sacra Synaxi re-
fecta. =*

R E S P O N S I O.

41 **Q**uum in promptu minime sit animæ a mente excedere, nil promovet, in horto ecstasim contigisse. Causam præbuit Elisabeth avicularum cantus ea die, ut pluries eam dedere Seraphico Patri suo Francisco, aliisque volucres suave cantillantes. Anima per creaturas ad Deum conscendere sueta, quum eas contemplatur, e vestigio rapitur & elevatur, ita Antonius, Basilus, Franciscus Salesius, ut reliquos prætermittam. In Bulla vero Canonizat. S. Rosæ Limanæ legitur, nov. Cod. pag. 410. = *Acanora avicula excitata ad Dei contemplationem tribus ante prandium horis, & in ecstasim raptâ, ab ea nonnisi ad vesperum se explicuit.*

SUMMARIUM OBJECTIONALE §. 17.

Ego Christum in specie mendici ad eam venisse certò persuasum habeo &c. Hinc infantis forma sæpe ad lectum ejus stetit, & in amplexus, atque oscula ejus ruit, ingentem afferens voluptatem.

R E S P O N S I O.

42 **I**maginem mendici gessisse Christum Dominum, legimus, ut in aliis, in vita S. Martini; eundem vero in oscula, & amplexus in imaginem pueri versum ruisse, constat de S. Cajetano Thienæo, S. Felice a Cantalicio, B. Angela Fulginate, S. Rosa Limana, & quam multis. Voluptas autem eo tempore percepta, rei veritatem ostendit. Doctores, inquit s. m. Benedictus XV. ob. tom. 3. lib. 3. cap. 51., materiam explicantes ajunt, licet interdum divinæ visiones & apparitiones afferant in principio timorem aliquem, vel perturbationem, in progressu tamen jucundas esse, sapidas, delectabiles, & tranquillitatem in animam inducere, contra demoniacæ, si a principio turbant, eodem modo prosequuntur; vel si ab initio alliciunt, & suaves apparent, in progressu tamen semper turbant, & videntem perturbatum relinquunt.

SUMMARIUM OBJECTIONALE §. 18. & 19.

Præterea contigit, ut die quodam; dum fonti fodiendo operam omnes locavimus, ob laborum multitudinem ejus inserviendi obrepserat oblivio, potissimum non erat eo die lectus ei compositus; postquam vero fidelis ejus ministra advenerat, videns lectum scite admodum esse compositum, inde querendi ansam sumit, quisnam lectum tam scite composuisset? Angelos venisse respondit, qui se e lecto levatam, in lectum dein stratum citra dolorem reposituerint.

Ege præfatus Præpositus &c.

R E S P O N S I O.

43 **Q**uum de iis, quæ leguntur §. 19. superius sat egerimus; unice restat instituere sermonem de Angelis, qui in minuto nimis ministerio, dignitatem suam adhibere visi sunt. At in Bulla Canoniz. S. Franciscæ Rom. dicitur, *nov. Cod. §. pag. 282. quod Angelum familiarem, protectorem, & comitem singulari Dei beneficio habebat* =, in Bull. S. Rosæ Limanæ *nov. Cod. pag. 412. = Misit etiam Dominus Angelum suum, qui præcederet Rosam, & visibiliter custodiret . . . Fuit enim tam domestica fiducia hujus virginis cum eo, ut habuerit illum non solum ut amicissimum, sed etiam ut pararium aut veredarium, quotiescunque hora consueta sponsus non appareret* =. Est *Pararius* veluti conciliator, ut apud Senec. *de benef. lib. 2. cap. 23.*; *Veredarius* autem, velocissimus nuncius apud *Firmic. lib. 3.* Paucis: Rosæ angelus uti famulus inserviebat. Sed pergamus, & minuta etiam ministeria ab eodem in Rosam adhibita intelligamus. = *Ab eodem etiam ab horti cellula, aperiente ipso seras portarum, ad genitricis cubiculum incolumis ducta fuit, &c.* =

44 Ex quibus omnibus evincitur, neque creditu difficilia, aut quæ negotium grave Ascetices magistro facessant, Conradum retulisse; neque id propterea fuisse credulum; & quod ex hisce consequitur nihil ex historia commemorata famam sanctimonie Elisabeth detrimenti capere; quæ veritati supernorum, quæ memoravimus, charismatum, illud etiam argumentum nobis præbet, quod in dies creverit in exercitatione virtutum heroicarum, humilitatis potissimum, quæ est, uti Gerson ait, lydius lapis eorum donorum; in hac enim virtute, quoad vixit, multoque magis quam morti esset proxima, cunctis qui aderant obstupescantibus, eximie exercuit sese.

A N I M A D V E R S I O.

Postea quam famam Elisabethæ turbidam in suo fonte ostendere conatus est, quamvis frustra, ut vidimus, R. P. D. Promotor; *angi se dicit, quod non constet de hujus famæ continuatione usque ad præsentem diem. Admisso enim quod ad re assumptionem causæ pro famæ perseverantia comprobanda, nova inquisitio non exigatur, ea tamen extrajudicialibus saltem juribus evinci debet. Nulla vero in Summario a postulatores dantur ejusmodi jura, præter epistolam Eminentiſſ. Constantiensis, in qua licet momenti plurimum statuendum sit, gratus tamen fuisset, si aliorum, regum, & principum accessissent testimonia, quæ longo temporis intervallo, quod ab anno MDCXXV. ad nos usque processit: perseverantem & aulam Elisabethæ famam demonstrarent; nam vel ipsi postulatotes fatentur, inquisitione anni MDCCLVI. uti se nolle; nec etiam posse in nostra specie, quod ab appositione manus Sedis Apostolicæ fuerit exstructa.* = An. §. 21.

R E S P O N S I O.

45 **Q**uæ hic loci oggerunt Animadversiones, nullo modo impedimento esse possunt re assumptioni causæ B. Elisabethæ, quam petimus. Nam, probata, ut hætenus visum est, jam inde ab obitu B. nostræ, qui anno MCCCXX. contigit, ad annum usque MDCXXVI. fama ejusdem sanctitatis, & quidem perinsigni, sat ejusdem perseverantiam, & percrebescantiam ad nostra tempora evincimus ex epistola Emi Constantiensis ad f. m. Benedict. XIV., in qua §. 27. *Summ. num. XIV.* id luculenter testatur

statum; prout ex epistola Archiepiscopi Panormitani in causa B Benedicti a S. Philadelpho etiam factum est. Neque vero necessaria sunt principum, aliorumque magnatum testimonia, quod jam ab anno usque MDCXXX., in quo manus suas apposuit Apostolica Sedes, præcesserint, illa præcipue Ferdinandi II. Imperatoris, & Leopoldi Austriæ Archiducis, veluti ipsemet æquissimus Animadversor agnoscit §. 9. *An.* Et denique, si inquisitio anni MDCCLVI. jurisdictionis defectu, quod ultro fatemur, irrita est; attamen plus momenti in eadem ponendum esse censeo, quam in probationibus, ac monumentis *extrajudicialibus*; quod inficias ire possit nemo, quæ in illa continentur ex juris formula, delatoque sacramento recepta esse; & consequenter eodem censu habenda est eorum testium inductio, ac probatio ut illa, quam vocare solent *ad perpetuam*; ex qua proinde continuatio famæ sanctitatis usque in præsentem diem recte demonstratur.

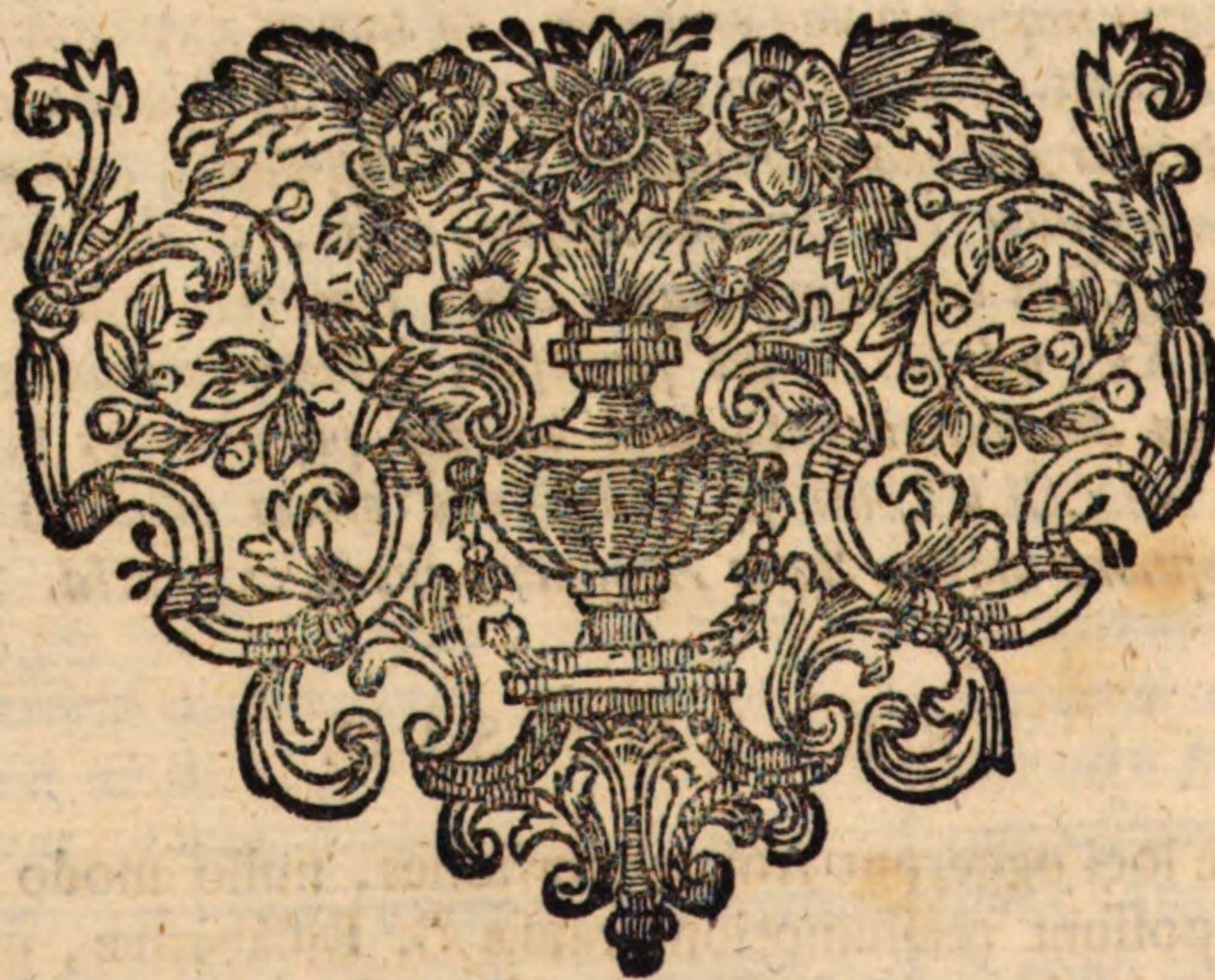
46 Porro species cultus, quæ sunt totidem famæ sanctitatis argumenta, XXI. ex illa emergunt, easque enumeravimus *Summ. num.* XIII., quo sapientissimos Judices, ne eadem repetamus, consulto remittimus. Testes XIV. vero, tot in illa dixere testimonium, uno ore affirmant, famam sanctitatis Elisabethæ auctam in dies, nedum perseverasse ad nostra tempora, prout legitur in eadem *a fol. 3. ad 21.* Constat igitur, B. Elisabetham in vita, in obitu, immediate post obitum, & jam inde ad nos usque, perinsigni enituisse opinione sanctitatis, quæ a sanctissimis ejusdem gestis, ab exercitatione virtutum heroicarum ortum duxit.

Quare &c.

Augustinus Mariottus.

REVISA

Benedictus Veterani S. Fidei Promotor.

CONSTANTIEN.
 CANONIZATIONIS
 B. ELISABETHÆ
 ACHLIN,
 Sanctimonialis Tertii Ordinis
 S. FRANCISCI ob eximiam vitæ sancti-
 tatem vulgo
 BONÆ.

SUMMARIUM
 SUPER DUBIO

*An sit signanda commissio reassumptionis causæ
 in statu, & terminis.*

CONSTANTIEN.

FORMATO Processu auctoritate ordi-
 naria super sanctitate & miraculis An-
 cillæ Dei BONÆ ELISABETHÆ
 Monialis Ordinis S. FRANCISCI, co-
 que in Sacra Rituum Congregatione
 præsentato, petatum fuit committi ad
 effectum obtinendi remissoriales auctoritate Apostolica,
 & Sacra Congregatio commisit Illustrissimo Sabellio 19.
 Januarii 1630.

Decretum S. Rit.
 Cong. ex regist. fol.
 21. ter.

N. 1.
Catalogus Testium
examinatorum in
Processu Ordinis
exstructo an. 1625.

CATALOGUS TESTIUM

Examinatorum in Pago Reuthi anno 1625.

- I. Testis Admodum Reverendus P. Andreas Kolb Reuthensis, annorum 48. *Proc. fol. 55.*
- II. Illustrissimus Comes Henricus de Zimmern liber Baro, ac S.R.I. Dapifer hæreditarius &c., anno 57. *Proc. fol. 63.*
- III. Excellentissimus Dominus D. Marquardus liber Baro de Königs-egg &c. Dux supremus in inferiori Germania contra Hæreticos, & in Hungaria contra Turcas, ann. 82. *Proc. fol. 74.*
- IV. Adm. Rev. D. Magister Jacobus Lecher Sacerd., & Cappellanus Reuthen. ann. 67., *Proc. fol. 75.*
- V. D. Christophorus Lecher Waldseensis, ann. 59., *Proc. fol. 78.*
- VI. D. Jacobus Guetteler Reuthensis, ann. 56., *Proc. fol. 81.*
- VII. Adm. Rev. P. Fr. Michael Geiger, Sacerdos Professus, ac Præpositus Monasterii S. Petri in Waldsee, Ordinis Canonorum Regularium S. Augustini, ann. 48., *Proc. fol. 83. ter.*
- VIII. Adm. R. P. Fr. Henricus Scheffer, Decanus Monasterii Waldseensis, ann. 40., *Proc. fol. 93.*
- IX. Adm. Rev. P. Fr. Martinus Ganter Subdecanus Monasterii Waldseensis, ann. 54., *Proc. fol. 97.*
- X. Adm. R. P. Fr. Georgius Kynin, Professus Monasterii Waldseensis, ann. 46., *Proc. fol. 100. ter.*
- XI. Adm. Rev. P. Fr. Michael Geiger, Conventualis supradicti Monasterii Waldseensis, ann. 32., *Proc. fol. 104.*
- XII. Adm. Rev. P. Fr. Balthasar Feser, Conventualis præfati Monasterii, ann. 30. *Proc. fol. 107. ter.*
- XIII. Venerabilis Senex Martinus Hernegger Miles Waldseensis, annorum 101. cum dimid., *Proc. fol. 110. ter. in fin., & 111. in principio.*
- XIV. D. Rosina Mezgerin, ann. 56. *Proc. fol. 112. in fin. & ter.*
- XV. D. Anna Böschin, ann. 85., *Proc. fol. 114. ter.*
- XVI. D. Birgitta Böschin Soror, annor. circ. 70., *Proc. fol. 115. ter.*
- XVII. D. Anna Breünin Virgo Waldseensis, annorum 73. *Proc. fol. 116. ter.*
- XVIII. D. Michael Rok Waldseensis Pictor, annor. circ. 60. *Proc. fol. 117. ter.*
- XIX. D. Jacobus Mejer Reuthensis Pedellus Judicis Forensis, ann. 57., *Proc. fol. 118. ter.*
- XX. Perillustris D. Joannes Stephan Judex Reuthensis, annor. 76., *Proc. fol. 120.*
- XXI. Dominus Joannes Spidler Azenreuthensis, ann. 64. *Proc. fol. 121. ter.*
- XXII. Perillustris D. Joannes Schuhmacher ex pago Geißbeuren Judex, ann. 70. *Proc. fol. 123.*
- XXIII. Perillustris D. Michael Siller ex eodem pago Judex, & Procurator fabricæ parochialis, ann. circ. 70. *Proc. fol. 124.*
- XXIV. Perillustris D. Joannes Bendel Præfectus Reuthensis ann. 57. *Proc. fol. 125.*
- XXV. Dominus Georgius Spett Reuthensis; annor. ultra 60., *Proc. fol. 125. ter.*

Adm.

- XXVI. Adm. Rev. Mater Catharina Waldtmennin Præses Monasterii Reuthensis, annor. 54., *Proc. fol. 128.*
- XXVII. Adm. Rev. Mater Salome Mejerin Monialis Professa Monasterii Reuthensis, una ex 4. Sororibus inclusis, hoc est, quibus nunquam septa Monasterii egredi licet, annor. 77., *Proces. fol. 133. ter.*
- XXVIII. Adm. Rev. Mater Maria Itenbechin Monialis supradicti Monast., & una ex senioribus inclusis, ann. 57. *Proc. fol. 137.*
- XXIX. Adm. Rev. Mater Anna Böckin Monialis dict. Monast., & una de numero inclusarum, ann. 75. *Proces. fol. 139. ter. in fin. & 140.*
- XXX. Adm. Rev. Mater Barbara Ermennin Monialis Reuthen. annor. 88., *Proc. fol. 142. ter.*
- XXXI. Adm. Rev. Mater Anna Bendlinin Monialis Reuthensis, annor. 63., *Proc. fol. 145.*
- XXXII. D. Agatha Reichin de Bleentied, annor. circ. 80., *Proces. fol. 148.*
- XXXIII. Perillustris D. Joan. Stephan. in examen vocatus num. xx., nunc adductus in contestem, *Proc. fol. 149.*
- XXXIV. D. Catharina Schorerin, ann. 37., *Proc. fol. 150.*
- XXXV. D. Joannes Bayer ludimoderator, & Aedituus Ecclesiæ, in qua requiescit corpus B. Bonæ, ann. 30., *Proc. fol. 151.*
- XXXVI. Perillustris D. Joan. Bendel in examen vocatus num. xxiv. in contestem adductus *Proc. fol. 151. ter.*
- XXXVII. D. Magdalena Landartin de Mellenbrunnen, ann. 40. *Proc. fol. 152.*
- XXXVIII. Dominus Joannes Rübler Reuthensis, ann. 42., *Proces. fol. 153.*
- XXXIX. D. Jacobus Landert de Mellenbrunnen, annor. 42., *Proc. fol. 153.*
- XL. Domina Maria Oerlerin incola pagi Halsanden, ann. 60., *Proc. fol. 154.*
- XLI. D. Joannes Rüst, ejusdem pagi incola, ann. 50., *Proc. fol. 155.*
- XLII. D. Georgius Mucher de Halsanden, annor. ultra 50. *Proces. fol. 156.*
- XLIII. Perillustris D. Michael Fäck Judex, ann. 54., *Proc. fol. 156.*
- XLIV. D. Sebastianus Geisselmann, ann. 50., *Proc. fol. 157. ter.*
- XLV. D. Christina Brakin de Bondorff., ann. 40., *Proc. fol. 158. ter.*
- XLVI. D. Joannes Heim, ann. 60., *Proc. fol. 159.*
- XLVII. D. Michael Schmözlin Reuthensis, ann. 23., *Proc. fol. 160.*
- XLVIII. D. Tobias Maucher Reuthensis, ann. 52., *Proc. fol. 190. ter.*
- XLIX. Nobilis & Clarissimus D. Matthæus Claus Medicinæ Doctor, & oppidi Mindelheim. Physicus, *Proc. fol. 161.*
- L. D. Christianus Hay de Reichenbach, ann. 47. circ. *Proc. fol. 161. ter.*
- LI. D. Ursula Bliderin, ann. 30. *Proc. fol. 162. ter.*
- LII. D. Jacobus Mejer in examen vocatus num. xix. & in contestem adductus *Proc. fol. 163.*
- LIII. D. Joannes Stephan in examen vocatus num. xx., & in contestem adductus *Proc. fol. 164.*
- LIV. D. Udalricus Graff, ann. 50., *Proc. fol. 165.*
- LV. Admodum Reverendus D. D. Joannes Grunmayer, Parochus in Friessenhoffen, ann. 42. *Proc. fol. 166. ter.*
- LVI. D. Martinus Morath de Zumbolthofen, ann. 19. *Proc. fol. 167.*
- LVII. D. Georgius Wöschbach de Urlaw, ann. 20. circ. *Proc. fol. 168. ter.*

- LVIII. D. Michael Bühler de Chenfee, ann. 40. circ., *Proc. fol. 169.*
- LIX. Illustris Dom. Sebastianus Ainhardt, Præfectus in Castro Herschberg, ann. 46., *Proc. fol. 170. ter.*
- LX. Perillustris D. Jacobus Hinhardt, Præfectus Sacromontanus in pago Immenstad, ann. 60. *Proc. fol. 127. ter.*
- LXI. D. Ursula Landertin Reuthensis, ann. 53. *Proc. fol. 173.*
- LXII. Admodum Reverendus D. Andreas Kolb in examen vocatus num. I. in contestem adductus *Proc. fol. 173. ter.*
- LXIII. Admodum Reverenda Mater Salome Mayerin, Soror ex inclusis Reuth. in examen vocata num. xxvii. & in contestem adducta *Proc. fol. 174.*
- LXIV. Dominus Jacobus Vischer annorum 40. *Proc. fol. 174. ter.*
- LXV. Dominus Joannes Raiffler ex Guttenzell, annorum 25. *Proc. fol. 175. ter.*
- LXVI. Domina Barbara Greferin Hospes in Reuthi, annorum 41. *Proc. fol. 176.*
- LXVII. D. Andreas Ygginow maritus supradictæ Barbaræ ann. 34. *Proc. fol. 177. ter.*
- LXVIII. D. Anna Maria Mangin ex pago Göggingen, ann. 18. *Proc. fol. 178. ter.*
- LXIX. Dominus Joannes Keiser ex Göggingen, annorum 40. *Proc. fol. 179. ter.*
- LXX. D. Maria Mayserin ex Austriaco oppido Reidlingen ann. 31. *Proc. fol. 180. ter.*
- LXXI. Dominus Conradus Sauter Reidlinganus, annorum 38., *Proc. fol. 185.*
- LXXII. Admodum Reverendus D.D. Alexander Laimberer, S. Theol. Doct. & Parochus Reidlinganus, annorum 45., *Proc. fol. 186. & ter.*
- LXXIII. Excellentiss. Dominus D. Martinus Diepoldt Consul Reidlinganus, ann. 53. *Proc. fol. 188.*
- LXXIV. Admodum Reverendus D. Andreas Kolb in examen vocatus num. I. & LXII., *Proc. fol. 188. ter. & 189.*
- LXXV. Perillustris Dominus D. Albertus de Presberg alter de nobilibus Quartalis Algojæ, ann. 42., *Proc. fol. 190.*
- LXXVI. Excellens D. Marcus Wain Civis & Chirurgus Imperialis oppidi Wangensis, ann. 45., *Proc. fol. 192. ter.*
- LXXVII. Nobilis Matrona Maria Salome de Prasberg, ann. 39., *Proc. fol. 194.*
- LXXVIII. Nobilis Filia Clara de Prasberg, ann. 19., *Proc. fol. 196. in pr.*
- LXXIX. Nobilis Soror Barbara de Prasberg, ann. 18., *Proc. fol. 197. in pr.*
- LXXX. Illustrissimus D.D. Martinus Mejer Prasbergensis, ann. 40., *Proc. fol. 197. ter.*
- LXXXI. Admodum Reverendus Dominus D. Jacobus Stehelin, Parochus Imperialis oppidi Wangen, & Camerarius Decanatus Lindaviensis, ann. 50. circ., *Proc. fol. 198. ter.*
- LXXXII. D. Elisabetha Bruckmennin ex Augusta Vindelicorum, ann. 63., *Proc. fol. 199. ter.*
- LXXXIII. Nobilis & Clarissimus Matthæus Claus, ann. 30., in examen adductus num. XLIX., *Proc. fol. 201.*
- LXXXIV. D. Jacobina Weiblin ex Augusta Vindelicorum, ann. ultra 50., *Proc. fol. 204.*

LXXXV. Illustris D. Andreas Othmarus Civis Marckdorffensis, ann. 32., *Proc. fol. 205.*

LXXXVI. D. Jacobus Stainhauser ex Frankebach, ann. 45., *Proc. fol. 206.*

LXXXVII. Illustris D. D. Andreas Othmarus in examen jam vocatus num. LXXXV. *Proc. fol. 207. ter.*

LXXXVIII. D. Conradus Herbst ex Viestingen, ann. 50., *Proc. fol. 208.*

LXXXIX. Dominus Matthias Bendel ex Vilsingen Comitatus Santimontani, annorum 30. circiter, *Proc. fol. 209. ter.*

XC. Excellens D. Marcus Wain in examen adductus num. LXXVI., *Proc. fol. 210.*

XCI. Excellentissimus Dominus D. Magnus Hellemayr Consul & Senator Fiessensis, *Proc. fol. 211. ter.*

XCII. D. Andreas Ygginnow in examen vocatus num. LXVII., *Proc. fol. 217.*

XCIII. D. Barbara Greferin in examen jam vocata num. LXVI., *Proc. fol. 217. ter.*

XCIV. Adm. Reverendus D. Andreas Kolb in examen adductus num. I. LXII. & LXXIV., *Proc. fol. 218.*

XCV. D. Bartholomæus Rüetter de Triffls, ann. 40., *Proc. fol. 218. ter.*

XCVI. D. Joannes Stauber de Heffen, ann. 50., *Proc. fol. 219. ter.*

XCVII. Reverendus P. Joannes Guillelmus de Freyberg Tyro Monasterii Campidonensis, ann. 15. circ., *Proc. fol. 220. in fin. & ter.*

XCVIII. Admodum Reverendus D. Petrus Scoeffler Parochus in Alets-
hausen, *Proc. fol. 221. ter.*

XCIX. Nobilis & Clarissimus Matthæus Claus in examen jam adductus num. XLIX. & LXXXIII., *Proc. fol. 222.*

C. D. Andreas Keller Sulzbergensis, annorum 50. circiter, *Proc. fol. 223.*

CI. Dominus Michael Flaz Sulzbergensis, annorum 25., *Process. fol. 224.*

CII. D. Andreas Keller examinatus num. c., *Proc. fol. 225. ter.*

CIII. D. Adamus Hermann Sommersbergensis, annorum 37., *Proc. fol. 226.*

CIV. Dominus Joannes Hermann, annorum 50. circ., *Proc. fol. 227. ter.*

CV. D. Joannes Mejer de Wachters, annorum 70., *Proc. fol. 228. ter.*

CVI. D. Anna Hartmennin, ann. 68., *Proc. fol. 229. ter.*

CVII. D. Joannes Stedelin natus in Jebendorff, ann. 20., *Proc. fol. 230. ter.*

CVIII. Dominus Georgius Stedelin, annor. 55., *Proc. fol. 232. ter.*

CIX. Admodum Reverendus D. Matthias Rauch, Parochus in Arnach, ann. 67., *Proc. fol. 234.*

CX. Dominus Jacobus Goller ex Roggenbach, annorum 30., *Proc. fol. 237.*

CXI. Dominus Leonardus Heggelbach, annorum 47., *Proc. fol. 238.*

CXII. D. Melchior Forg, ann. 35., *Proc. fol. 238. ter.*

CAPUT I.

Num. 2.

De Sanctitate Vitæ B. ELISABETHÆ BONÆ.

Testes de Ortu, baptismo, patria, parentibus, & ingressu in Monasterium B. ELISABETHÆ.

§. 1.

Probatio existentiae Beatae Elisabethæ.

§. 2.

Ortum duxit a parentibus catholicis, & in Waldsee ubi nunquam hæresis locum habuit.

§. 3.

Sacro Ecclesiæ baptismate regenerata in fide, & obedientia ejusdem S. E. perseveravit.

§. 4.

Optimo Confessario delecto, illius consilio Monasterio Reuthensi sese adscripsit.

§. 5.

Fuit revera in humanis B. Elisabeth.

§. 6.

Baptismum rite suscepit in Waldsee, ubi ortum duxit, & ubi fides catholica semper perseveravit.

§. 7.

Nomina parentum Beatae Elisabeth.

I. Testis *Proc. Inf. fol. 55. ter. ad primum. art. respondit* = Elisabetham Achlerin vulgo Bonam Betham nuncupatam in humanis fuisse credo non tantum permotus traditione majorum, sed etiam quod ejusdem existentiam & nomen expressum legerim tam in libello descriptionis vitæ, quam in Sepulchri ejusdem lapide, & Monasterii mei antiquissimis Necrologiis exprimentibus, quod anno Domini 1420. ipso die S. Catharinæ obierit. = & *Proc. fol. 56. ad secundum art. respondit* = Quod porro dicta Betha ex legitimo matrimonio, & parentibus catholicis sit nata, credo non tantum ob publicam vocem & famam, communemque reputationem, sed etiam quod tunc temporis nullæ in istis partibus extiterint hæreses, sed licet nonnisi multo post a Luthero, Zwinglio, Calvino & aliis in Germaniam invectæ, oppidum tamen Waldsee, in quo nata fuit, hætenus per Dei gratiam in fide catholica semper inconcusse permansit.

Et *Proc. fol. 56. ter. ad tertium art. respondit* = Et ex his præactis motivis credo, quod rite baptizata, & nomine Elisabethæ indito catholice fuerit educata, & quod in eadem fide & obedientia S. Matris Ecclesiæ perseveraverit usque ad mortem, credo non modo ob communem vocem, & publicam famam, ac traditionem, verum etiam quod hoc ipsum in descriptione vitæ illius & obitus contineatur, cui quidem descriptioni indubitata semper adhibui fidem = & *Proc. fol. 58. ad 9. respondit* = Item quod de bono aliquo Confessario, a quo circa spiritualia institueretur, valde fuerit sollicita, & adepto illo, frequenti usui confessionis sese assuefecerit, & brevi eo devenerit, ut ad tanto impendit Deo serviendum & propriæ salutis consulendum de consilio dicti Confessarii ac proprio etiam motu & interiori instinctu, etiam præter agnitam parentum suorum voluntatem, ad monasticam, & religiosam aspiravit vitam, nec a concepto suo proposito destiterit, vel absterri potuerit, donec voti compos facta, in Inclusorio Reuthensi collocata, relicto seculo vitam professam fuit religiosam. =

II. Testis *Proc. fol. 68. ter. ad art. primum respondit* = Elisabetham in vivis aliquando fuisse, credo ex eo quod hoc non modo legerim in inscriptione Sepulchri & descriptione vitæ, sed & hoc ipsum a majoribus meis audiverim, qui fuerunt Domini in Waldsee ab annis ducentis viginti. = Et *Proc. fol. eod. ad secund. & tert. respondit* = Ex præfatis capitibus credo Elisabetham in oppido Waldsee ex catholicis fuisse procreatam parentibus, ritu catholico baptizatam, & educatam, necnon in tali fide & obedientia Sanctæ Ecclesiæ perseverasse, cum tunc temporis nullæ in istis partibus extiterint hæreses, sed oppidum Waldsee, Dei beneficio in catholica semper perseveraverit fide = Adhærent Test. 3. *Proc. fol. 74. ter. Test. 4. fol. 75., Test. 7. fol. 84. ter.*

Ex vita B. Elisabethæ Bonæ conscripta ab Admodum Reverendo Conrado Kügelin, Præposito Monasterii Waldseensis Canonico Regulari S. Augustini, & Confessario ejusdem Beatae. *Proc. fol. 26. ter.* = Fuit vir quidam in oppido Waldsee Constantiensis Diocesis, cui nomen

men Joannes Achler, hic habuit conjugem ex honesta familia nomine Annam. Præfata autem Anna post viri obitum in viduitatis statu cum celebri nominis sui fama residuos traducebat annos, & assumptis secum omnibus bonis mobilibus & immobilibus prædictum Inclusorium ad dilectam filiam suam Elisabeth ingreditur, quo in loco magna vitæ austeritate, & ingenti de noxis ante commissis dolore vitæ cursum absolvit. Procreatis vero pariter a prædictis Joanne & Anna conjugibus multis utriusque sexus liberis, inter eos filia quoque ab iis progenita est, quæ in sacro baptismo nomen Elisabeth accepit, anno a Christi ortu millesimo trecentesimo octuagesimo sexto die S. Catharinæ Virgini & Martyri sacro. Eadem Elisabeth a maternis uberibus amota, postquam jam fari didicisset, omnibus grata & amabilis extiterat, & ita ab infantia puro & candido pectore, ac singulari animi simplicitate enitens usque ad decimum-quartum annum ætatis suæ in seculari statu vixit. Et quarto dehinc supra decimum ætatis anno ex prædictæ virginis facie mira quædam pulchritudinis & venustatis species elucere cæpit, cæteras omnes coætaneas externa laudabili vitæ conversatione, & morum suavitate præcellens. Atque ita haud dubie divini spiritus instinctu per confessionem mihi nota, ejus curam sollicite suscepi, nam ego præfatus Præpositus in hac virgine tantum animi candorem, & castimoniam, tam sinceram, & apertam conscientiam reperi, ut indefinenter eam adhortarer, & instigare, qua ratione hujus vitæ illecebras a se penitus ablegare, & mundo, mundique vanitatibus valedicere, necnon & propriam voluntatem & desideria divinæ voluntati conformare in animum induceret, & ut præterea susci-peret institutum, & tertiam Regulam S. Francisci, in quo postea instituto ipsa omnes vitæ suæ dies in devotione, divinis contemplationibus, & piis exercitiis singulari industria traduceret. Prædicta virgo tamquam morigera quovis tempore respondit se mandatis & monitis meis diligenter obtemperaturam, & ad quævis jussa humiliter paratam fore.

§. 8.

*Ortum duxit in Waldsee
anno Christi 1386. die
25. Novembr.*

§. 9.

*Pueritia sancte traducta,
adolescens laudabili vitæ
genere cæteras anteibat.*

§. 10.

*Promptissimam sese obtu-
lit voluntati Confessarii
eidem tertium S. Fran-
cisci institutum suadenti.*

§. 11.

*Confessarius mulieri be-
nestæ, a qua texendi ar-
tem edocetur, tradidit.*

§. 12.

*A parentibus ea de cau-
sa derelicta, famem, af-
flictionesque varias per-
ferre debuit.*

§. 13.

*Confessarius, ut brevior-
em pararet B. Elisabe-
thæ cælo viam, Mona-
sterium ædificavit in
Reuthe.*

Et fol. 28. ter. = Opera & consilio meo honestæ & Religiosæ cuidam Sorori ejusdem Regulæ traditur, a qua texendi artem docetur. Exinde a patre & matre omnino desolata fuit, eo quod ipsis rentibus domo paterna exiisset. Et quia parentes ad vitæ sustentationem necessaria suppeditare de cætero noluerunt, sed neque ipsa tantum lucri per artem docta comparare potuit, quo vitam tolleraret (licet brevi in textoria tantum profecerit, ut magistram vinceret) idcirco ingentem famem, & rerum omnium penuriam, variasque animi afflictiones eam perferre necesse fuit.

Et fol. 29. = Item septimo supra decimum ætatis suæ anno ego præfatus Præpositus, & Confessor verebar, ut dicta Soror in Oppido Waldsee posset ad veram divini amoris perfectionem pertingere ob varia obstacula, quæ cuivis in mundo existenti obijciuntur, versabam animo, qua ratione domum separatam, sive habitationem pro dicta Sorore, & aliis honestis Sororibus, quæ in Waldsee degebant, & quibus ego quoque a confessionibus fui, construere, & parare possem, ubi incorrupte & utiliter divinæ voluntati obsequentes a mundo sequestratæ viverent. Hoc dum mecum cogitarem, & statuerem, en Dominus Deus, cui bona cuncta placent, disponit per me & per alias tam ecclesiasticas, quam seculares personas omnia

§. 14.
Ad subveniendum Monachialium necessitatibus, earum quatuor, ut mendicatum exirent, statuit

§. 15.
B. Elisabethæ tamen, ut ceteris formosiori, exeundi ademit potestatem.

§. 16.
Authenticitas vitæ Beatæ Elisabethæ a memorato Confessario conscriptæ.

omnia ad propositum necessaria; cum enim iis animi mei sensa detexissem, omnibus viribus, Deo procul dubio sic providente, in meam sententiam iverunt, quo factum est, ut inclusorium ejusmodi exædificaretur cum gratioso consensu Præpositi Jacobi, penes quem illo tempore Ecclesiæ in Rütli potestas fuit. Atque ita ope & auxilio Spiritus sancti cœptum est prope Ecclesiam in Rütli, pago Monasterii Waldseensis jurisdictioni subjecto, ædificium construere domum dein erectam dictæ Sorori, & aliis quatuor piis Sororibus inhabitandam attribui. Porro Sororibus illis in magna egestate, & penuria victus & amictus congregatis, decrevi, ut quædam Sorores in civitates & pagos mendicatum exirent, ut domus, & Inclusorii structura absolvi posset. At sæpedictæ illi Sorori, quæ sermoni huic causam & initium dedit, quam ut filiam sinceram noveram, quæque formosa, & præ cæteris amabilis erat, nolui in mundum exeundi copiam dare, metuebam enim, ut flos juventutis, & puritatis ejus corrumpere; in mandatis tamen ei dederam, ut cæteris Sororibus cibos pararet, & culinæ curam suscipere, quod animo tam solerti est executum, ut omnium expectationi ad stuporem satisfecerit. Duas præterea seniores Sorores includi feci, ex quibus alteram nomine Margaretham Bazerin omnibus Sororibus Matris & Magistræ loco præfeci, juxta ritum, & morem aliorum Inclusoriorum, & juxta doctrinam Christi dicentis discipulis suis, unus sit magister vester.

Vita hujusmodi a Conrado Kugelin conscripta, quamvis compulsata non solemner fuit in Processu, tamen dubitari nullo modo potest, quin sit authentica; sic enim idem Confessarius Proc. fol. 48 ter. = Ego præfatus Præpositus, & Confessor Conradus Kugelin fundator Inclusorii, fontis & multorum bonorum, quæ Sororibus annis multis exhibui, hunc libellum manu propria conscripsi &c. =, & fol. 49. = Et in veritatis testimonium prædictorum omnium, & in perpetuam rei memoriam hunc libellum appenso proprio sigillo consignavi &c. Actum & Scriptum Waldsee in Monasterio, anno post Christi ortum millesimo quadringentesimo vigesimo primo postridie diei festi Corporis Christi.

II. Testis Proc. fol. 71. ad 18. respondit = Item quod sæpedictæ Bonæ Bethæ vita & gesta statim ab obitu a Domino Conrado Kugelin Præposito in Waldsee, quæ a decimoquarto ætatis suæ anno usque ad diem obitus, & ita per viginti annos Confessario fuit usæ, in lingua vernacula tam diligenter & fideliter in membrana conscripta sint, & ad majorem fidem sigillo Præposituræ communita, uti ad oculum videre est.

VII. Testis Proc. fol. 84. ad 1. respondit = Omnino credo motus non solum traditione, a communi voce, & fama, sed etiam ob historiæ vitæ contextum a Rev. P. Conrado Kugelin ejusdem Confessario, & postmodum Monasterii hujus Præposito viro erudito ac religioso fideliter in speciali quadam membrana conscriptum, & quæ descriptio in hocce Monasterio hætenus asservata, pro authentica ac veridica semper fuit habita, prout etiam sigillum Præposituræ, quod libello appensum est, genuinum ac legitimum esse patet ad oculum conferendo cum aliis litteris eodem sigillo munitis (quod & ipsi Domini Judices una mecum Notario probe recognoverunt) existentiam &c.

VIII. Testis Proc. fol. 93. ter. ad 1. respondit = Quod Scriptorem habuerit

buerit R. D. Conradum Kügelin, virum juxta seniorum Patrum traditionem integerrimæ vitæ & quam historiam ad majorem evidentiam & auctoritatem Præposituræ sigillo, ut ad oculum patet, corroborare voluit, = & *fol. eod. ad 4. &c. & 8.* = credo permotus traditione & scriptura supratacta, quam non modo sæpius attente legi, sed & de Superiorum voluntate, ea qua potui fidelitate ex germanico idiomate & originali in linguam latinam transtuli.

Marianus in *Chronic. Observ. lib. 6. c. 1. pag. 682. edit. Ingolst. anno 1625.* = *§. 17. Jam inde a pueritia perfectioni addicta, summis precibus Tertio Ordini S. Francisci adscribi obtinuit.*
 Elisabetha (nunc vulgo BETHA) Joanne Achlero cive oppidi Waldseensis anno 1386. progenita, a cunabulis ad pietatem addicta, crescens in timore & virginali pudicitia, paulatim cum oculis animos in Religiosos sacrarum virginum greges conjecit; placuere omnes, sed delectus ex omnibus, qui illi præcordia movit, ordo fuit Seraphici P. Francisci Tertiæ Regulæ, quem cum longis precum instantiis decimum quartum annum agens, obtinuiſſet, dictu incredibile est quantis mortificandi corporis austeritatibus ceperit, quibus tentaminum certaminibus conflixerit, quam indefessis a satana stratis tendiculis periclitata constiterit.

Wadingus in *Annal. tom. x. §. 4. pag. 46. edit. Rom. anno 1734.* = Sacra etiam virgo Elisabetha vulgo Betha, Sueviæ Patriæ oriunda celeranda occurrit. Joanne Achlero cive oppidi Waldseensis anno 1386. progenita, & a cunabulis Christianæ pietati addicta, in timore Domini, & amore virginalis pudicitiae adolescebat; quando ætatis suæ anno 14. illecebras carnis exosa, ut eas sicut aspernabatur, ita in semetipsa plene contereret, prolixis precum instantiis Tertio P. S. Francisci Instituto adscribi obtinuit.

§. 18. Anno ætatis 14. Seraphico Patri sese devovit.

V. Testis *Proc. fol. 78. ter. ad 4. respondit* = Multis etiam insignibus virtutibus floruisse Bonam Elisabetham credo pariter ob communem desuper vocem & famam ac relationem tam exterorum, quam incolarum, maxime sororum in inclusorio Reuti ad Seniores sese referentium.

Num. 3. Virtutes, quibus prædita fuit B. ELISABETH

VI. Testis *Proc. fol. 81. ad 3. respondit* = Itaque quod Elisabetha Achlerin in vivis aliquando fuerit, ac post catholicam educationem in inclusorio Reuti pie, sancteque vixerit, credo non tantum ex auditu prælectionis historiæ, sed etiam quod in juventute multoties a matre mea audiverim amitam meam, Gertrudem nomine, monialem in Reuti novisse quamdam aliam consorem Inclusorii, quæ sese Bonæ Elisabethæ convixisse dictitabat, & vitæ ejusdem sanctimoniam mire deprædicabat, & præfatam amitam, sive matris meæ sororem valde decrepitam ego puer probe noveram.

§. 1. Testis recenset sanctum vitæ genus a B. Elisabetha in Monasterio electum de auditu auditus ab ea, quæ in Monasterio cum B. vixerat.

VII. Testis *Proc. fol. 85. ad 4. respondit* = Quod Elisabetha plurimis floruerit virtutibus, demonstro ex toto contextu historiæ, cui quidem indubitata semper fuit adhibita fides, & auctoritas, maxime cum aliter non constet, quam quod compilator illius supradictus Dominus Conradus Kügelin vir fuerit, quantum ex traditione Majorum, & Seniorum hujus mei monasterii ad prædecessores pariter suos sese referentium relatione constat, singulariter doctus, pius ac religiosus, nec ullius vitii suspicione notatus, atque adeo omni exceptione major. Hoc ipsum etiam credo ob traditionem & relationem Majorum & Seniorum tam hujus monasterii, quam etiam

§. 2. Doctrina, & probitas Confessarii, qui scripsit vitam, & virtutes Beatæ Elisabethæ.

inclusorii Reuthensis, in quibus personæ sunt, & fuerunt respecti-
ve utriusque sexus provectæ valde ætatis.

§. 3.
*Tyronum magistræ sem-
per incitavit easdem ad
virtutem exemplo B. Eli-
sabethæ.*

§. 4.
*Ingens fides, ac spes
B. Elisabeth ex paupere
vitæ instituto, & con-
temptu mundi.*

§. 5.
*De auditu auditus a
moniali, quæ una vi-
xerat cum B. Elisa-
beth.*

§. 6.
*Testis affirmat sanctita-
tem vitæ ejusdem B.*

§. 7.
*Novitiæ ad virtutem ac-
censæ exemplo Bonæ Be-
thæ, uti supr. §. 3.*

§. 8.
*Affidua erat B. Elisa-
beth in oratione, ac san-
ctorum cultu.*

§. 9.
*Incitatio ad virtutem de
facto pror. ut §. 7.*

§. 10.
*Theologicas virtutes be-
roice exercuit B. Elisa-
beth.*

Num. 4.
*Charitas, quæ erga De-
um & Proximum in-
censa erat B. ELISA-
BETH.*

§. 1.
*Optabat pro Deo vitam
fundere, quod, quum
non posset, supplebat de-
siderio patiendi.*

§. 2.
*Idem ardens desiderium,
ut supr. §. 1.*

XXVI. Testis *Proc. fol. 129. ad 4. respondit* = Hunc credo ob rela-
tionem prædecessarum sororum, atque adeo indubitatam tradi-
tionem, in specie autem occurrit quod tam mea, quam aliarum con-
sororum deputatæ magistræ novitiarum ad virtutem & religionis
viam capeffendam jugiter & assidue vitam & virtutes Elisabethæ Bo-
næ ad imitandum proposuerint. =, & *fol. eod. ad 5. & 6. respon-
dit* = Fidei & spei virtutes in dicta Elisabetha colligo ex eo, quod
in solo Deo spem & fiduciam collocans suam, relicto seculo mona-
sterium ingressa vitam pauperem præ omnibus aliis commoditati-
bus, quibus in mundo forte perfrui potuisset, elegerit, & totam se
divino servitio mancipavit, prout apud nos desuper indubitata est
traditio.

XXVII. Testis *Proc. fol. 134. ad 1. 2. & 3. respondit* = Elisabetham
Bonam in humanis fuisse, & in hoc ipso monasterio olim professam
credo ob traditionem Seniorum, maxime relationem Elisabethæ
Millerin, cui annis quatuor in hoc monasterio convixi, quæque
asseverabat se cum alia quadam sorore moniali convixisse, quæ
coætanea erat Elisabethæ Achlerin. = & *fol. eod. ad 4. 5. &c. ac 9.
respondit* = Hinc etiam intellexi, præfatam Elisabetham Bonam vi-
tam duxisse plane sanctam, per consequens dubium non est, in-
signi Fide, Spe, & Charitate cum erga Deum, tum erga Proximum
præditam fuisse, prout hæc omnia ex historia vitæ a R. P. Conrado Kü-
gelin compilata, de cujus veritate neminem unquam audivi subdu-
bitare, erui possunt. Hinc etiam matres novitiarum sibi concredi-
tas novitias, si forte contingeret ipsas tepidiores esse, aut errare,
nonnisi ad imitationem & exemplum Elisabethæ sectandum, & ob
oculos ponendum cohortatæ sunt.

XXX. Testis *Proc. fol. 143. ad 9. respondit*. Tam etiam insignem in
virtute Religionis erga Deum, & Sanctos, tam assiduam in medi-
tatione & oratione Elisabetham fuisse ex eadem colligitur historiæ
descriptione, atque traditione, ut monialis illa, quam in novi-
tiatu meo magistram habui, me forte desidem vel maxime propo-
sito ad imitandum Elisabethæ exemplo & virtutibus excitavit, & in-
stigarit.

XXXI. Testis *Proc. fol. 145. ter. ad 5. 6. 7. & 8. respondit* = Eam-
dem Elisabetham plenam fuisse Fide, Spe, Charitate, ac aliis ple-
risque virtutibus credo ob signa, quæ fecit, & vitam quam tradu-
xit juxta præfatam traditionem, & relationem historicam.

*Adherent Conradus Kügelin in tota vita B. Elisabethæ, Marianus in Chron.,
Wadingus in Annal. loc. cit.*

I. Testis *Proc. fol. 60. ter. ad 17. respondit* = Porro erga ipsummet
Dominum Deum magnum zelum pro eo vitam, seu sanguinem
si occasio sese obtulissent, profundendi conjicio ex eo, quod non
contenta maximis, quibus corporaliter afflictabatur doloribus, lon-
ge plura semper pati desiderabat, imo Deum quodammodo ad plu-
ra acerbiora inferenda urgebat, prout in vitæ descriptione conti-
netur, & ex traditione Seniorum percepi.

X. Testis *Proc. fol. 102. ter. ad 17. respondit* = Desiderium pro Dei
gloria sanguinem & vitam exponendi colligo ex ardenti voto ipsius
Chri.

Christi Domini cruciatus in cruce perpeffos sentiendi, prout supra ex historia vitæ, & relatione seniorum retuli.

VII. Testis *Proc. fol. 85. ter. ad 7. respondit* = In virtute quoque charitatis Elisabetham singulariter excelluisse, ad credendum inducor primum ex eo, quod juxta historiæ narrata, & traditionem majorum in ipsa adhuc infantia a crepundiis illi ætati alioqui consueris & gratissimis sese abstrahens, piis exercitiis meditationis, & orationis in Ecclesia sese assuefacere studuit, & in Monasterio postmodum existens leviores in juventute commissas culpas & negligentias non secus ac magna deflevit delicta. Ac tandem in charitate eum fecit progressum, & ad illum devenit perfectionis gradum, ut nihil magis desideraverit, quam intensissimos Christi cruciatus, quantum possibile foret, in proprio etiam corpore persentire, adeo ut ad hujusmodi inferendos Christum Dominum quodammodo provocavit.

§. 3.
Ab ineunte ætate a puerilibus ludis abstinebat, uti orationi instaret.

§. 4.
Levissimas culpas uti gravia flagitia deflere consuevit.

§. 5.
Dominum quodammodo ad inferendos cruciatus provocabat.

I. Testis *Proc. fol. 57. ad 7. respondit* = Magnam & ardentem erga Deum charitatem conjicio ex eo, quod juxta vitæ descriptæ contextum Bona Elisabeth sæpe ingemuerit, quod amaram Domini Passionem non crebrius ac intensius in juventute recogitaverit, & quod in eadem ætate forte commissos nævos & errata minima quasi magna delicta grandævior facta, solita fuerit deplorare, quod idipsum habeo etiam ex traditione seniorum Sororum inclusorii Reuthensis.

§. 6.
Sapissime angebatur, quod frequentius in prima ætate Passionem domesticam non coluerit.

VII. Testis *Proc. fol. 86. ad 9. ter respondit* = Singularis etiam erga Passionem Domini affectus colligi potest ex eo, quod impressione stigmatum in manibus, ac pedibus a Domino Deo fuerit insignita, prout in antiquissimis quibusdam picturis videre est.

§. 7.
Vetustissimæ imagines B. Elisabetham etiamnum stigmatibus Christi insignitam representantes.

XXVI. Testis *Proc. fol. 129. & 130. ad 9. respondit* = Monialis postmodum facta Christi Domini Passionem non solum in Ecclesia sub divinis officiis ardentissime fuit meditata, sed etiam omnes suas forinsecas & intrinsecas actiones, quidquid occiperet, aut animo proponeret, sive acum & colum tractando, sive ligna portando &c. ad acerbissimam Christi Domini Passionem applicare consueverat, ex gr. cum filia ex colo lini pleno educeret, Christum Dominum a perfidis Judæis immisericorditer capillis in diversa raptatum ingenti dolore compatiens ob oculos mentis ponebat, cum vero ligna porteret, eundem veluti mansuetissimum agnum crucem humeris suis impositam & sublatam ad calvariae montem placidissime nostrum causam gestantem sibi imaginabatur videre, atque ita universa sua dicta, opera, factave sanctissimæ Passioni dominicæ adaptabat, præcipue etiam quando in hortulo suo (qui etiamnum hortulus Bonæ Bethæ vocatur) super prægrandem lapidem orabat, Christum Dominum in horto ad cælestem Patrem supplicantem, sibi præsentabat, prout expressius in vita a Rev. P. Conrado Kugelin Monialium tunc temporis confessorio, & viro laudatissimo conscripta continetur, cujus quidem descriptioni tam ego, quam prædecessores mei indubitatam adhibuimus fidem.

§. 8.
Actiones omnes ad Passionem Dominicam referebat.

I. Testis *Proc. fol. 57. ad 8. respondit* = Qualiter in operum charitatis corporalium exercitio excelluerit, aliter mihi non constat, quam ex vitæ descriptione elici possunt, in qua quia recensetur quod pauperi cuidam aliquando sibi apparenti, & elemosynam amore Dei petenti cum magna promptitudine, & hilaritate frustum panis porrexerit, eximiam pauperum fautricem fuisse, etiam juxta aliorum

§. 9.
Pauperi, quum aliud non haberet, panis frustum promptissime exhibuit.

§. 10.

Sui oſores nedum patienter tulit, ſed magno proſecuta fuit amore.

§. 11.

Pauper ille, cui panem dedit B. Elifabetha, Chriſtus Dominus fuiſſe creditur.

§. 12.

Multi diverſi ordinis ad B. Elifabetham conſilii cauſa conſuebant.

§. 13.

Magna ejusdem devotio in animas piacularibus flammis addiſtos.

§. 14.

Leviſſimæ culpæ quas amare deſtebat B. Elifabeth.

ſenſum, & traditionem omnino exiſtimo. Spiritualibus porro operibus miſericordiæ eandem Bonam Elifabetham fulſiſſe ex eo colligo, quod licet varie a ſuis conſororibus fuerit tentata & afflicta, ac ab iisdem inſimulata quaſi vitam nonniſi hypocritice duceret ſanctam, & a cibis abſtinentem, omnes tamen injurias hujusmodi non ſolum ſuſtinuit patienter, & benigne, ſed dictas ſuas ſorores nihilominus magno fuit proſecuta amore & benevolentia prout a ſenioribus audiviſſe, & in vita legiſſe memini.

II. *Testis Proc. fol. 69. ad 8. reſp.* = Corporalium operum miſericordiæ erga proximum exercitorum ab Elifabetha maxime in ſeculo adhuc exiſtenti nihil in ſpecie conſtat, eo quod a juventute ſeſe Monasterio incluſerit; hoc tamen audivi a majoribus meis, & etiam legi, quod in Monasterio vivens pauperi cuidam ſtipem petenti, fruſtum panis hilariter & prompte porrexerit, quo accepto, quia ſtatim dicitur diſparuiſſe, creditur vel Chriſtus Dominus vel certe Angelus aliquis bonus fuiſſe. Operibus vero ſpiritualibus illam fuiſſe debitam colligo ex ſufferentia variarum a ſororibus monialibus illatarum injuriarum, prout in deſcriptione vitæ, de cujus equidem authoritate, vel veritate numquam dubitavi, continetur.

VII. *Testis Proc. fol. 86. ad 8. reſpondit* = Sæpeſatam Elifabetham in charitate pariter erga proximum præcelluiſſe, credo ex eo, quod juxta hiftoriæ ſeriem & traditionem diverſi ſtatus feminæ, maxime de perilluſtri Baronum de Königsegg familia ipſam ſubinde convenerint, procul dubio nonniſi ſalutaria ab ipſa excepturæ monita. Hæc ipſa charitatis virtus forte etiam ex eo colligi poteſt, quod ſubinde animæ in purgatorio exiſtentes, eidem apparentes ſuffragium petierint.

Ex vita a Conrado Kugelin conſcripta. Proc. fol. 30. & ter. = Collectis hoc modo in unum ſororibus, & potiffimum ſorori Elifabethæ bene, & religioſe vivendi præcepta tradidi, quemadmodum prius ſæpe, multumque in oppido Waldſee feceram, nimirum ut ſi arcana cordis ſui ſoli Deo patere, & ipſius myſteria cognoscere velint, ſemper ſine remorſu, & ſine labe puram conſcientiam conſervare ſtuderent. Prædicta autem Soror Elifabeth tam his quam aliis conſiliis, & juffis meis, plus quam ceteræ Sorores, fervide morem gerebat, hinc mox a primis annis omnem anteaſtam vitam percurrere, parvos nævos, quos pauci homines eccleſiaſtici, & ſeculares vix religioni ſibi ducunt, in amaritudine animæ ſuæ confiteri, dolere, & corrigere cepit, ut quod in tenera ætate panniculos in formam infantium complicatos ſuas filias appellarit, quod inſixerit veſtibus aciculas, & dixerit aureas eſſe fibulas, & hujusmodi alia multa, quibus brevitatis cauſa ſuperſedo: Item propter quædam mendaciola, & quod Paſſionem Domini ſæpius non recogitarit, quæ ingentem animo ſuo dolorem, & amaritudinem afferebant, in vitæ finem uſque perdurantem =, & *Proc. fol. 33. ter in fin.* = Ego ſupraſcriptus Præpoſitus, cui præmemorata omnia nota & explorata ſunt, tam in oppido Waldſee, quam in Rütſti prædictas Sorores, ſingulariter vero Sororem Betham, de qua potiffimum hæc ſcripta ſunt, aſſiduo ſtudio adhortatus ſum, & ſtudioſa aſſiduitate permulta ſæpe documenta dedi, ut jugem acerbiffimæ Paſſionis, & cruciatuum JEſu Chriſti memoriam haberent, utpote quæ Paſſio ſit potiffimum & efficaciffimum animæ rationalis amulethum. Has meas admonitiones, inſtructiones, aliasque res ſingulas Bona Betha

Betha cæteris Sororibus ardentior, & studiosior magis cordi habebat, magisque sedula manum operi apponere studebat, adeo profecto, ut omnes suas actiones forinsecas, & intrinsecas, quidquid occiperet, aut animo proponeret, sive colum, vel acum tractando, sive ligna portando, aut quovis tandem modo perficeret, omnes, inquam, has res, & actiones singulas ad acerbissimam Christi Passionem applicaret. Nam cum fila colo lini pleno educeret, Christum Sponsum amantissimum a pessimis Judæis immisericorditer capillis in diversa raptum ingenti dolore compatiens ob oculos ponebat, & cum ligna portaret, Christum innocentissimum agnum ab omnibus amicis desolatum suis, & crucem ad calvariae montem sacratissimis humeris placidissime gestantem videre sibi videbatur, sola salutis nostræ causâ, ut nos perditos repararet. Eodem modo universa dicta, opera, factave rite conformabat sanctissimæ Passionis Dominicæ = & fol. 42. = Et hisce quidem supratactis divinis exercitiis, potissimum vero contemplatione acerbissimæ Passionis Jesu Christi omni tempore singulariter delectabatur; imo dicere consuevit: malle se ineffabili compassionis dolore cum Christo passo tangi, quam contemplationis visione mulceri. Interrogata, cur ita? respondit, ex contemplatione sola posse hominem facile in spiritualem superbiam, aut complacentiam sui cadere, ut cuncta merita imprudenter effundantur, & vicissim turpis, & magna animilabes contrahatur. At per Dominicæ Passionis contemplationem, humilis animus conservatur, merita custodiuntur =

§. 15.

Impensius cæteris sororibus meditationi Passionis Dominicæ hortatu Confessarii, B. Elisabeth incumberebat.

§. 16.

Christo dolenti compati mallebat, quam celestibus visionibus ditari.

§. 17.

Quod non esset locus superbiae facilis, ut in visionibus.

§. 18.

Panis frustulum Christo sub pauperis specie dedisse credidit Confessarius.

§. 19.

Pluries B. Elisabeth Dominus Jesus apparuit.

Et proc. 47. ter. = Erat Bona Betha præterea admodum prompta & propensa ad opera misericordiæ miseris impendenda. Contigit aliquando, ut egenus quidam ante fores rauca voce stipem peteret, quod Bona Betha in culina existens audivit, & mox frustum panis fat magnum allatura, & mendiculo erogatura cucurrit, accepto pane, mendicus disparuit. Ego Christum in specie mendici ad eam venisse certo persuasum habeo, qui alias sæpe eidem apparuit, & ut existimo, tunc maxime, cum magno flagraret desiderio dilecti sui videndi, ut cum sponsa, sive amante anima dicere potuerit: nuntiate dilecto meo, quia amore langueo. Hinc infantis forma sæpe ad lectum ejus stetit, & in amplexus & oscula ejus ruit, ingentem afferens voluptatem; tandem puerulo hoc recedente ejulans vociferabatur: o væ, o væ, quorsum recessisti? ad hunc ejulatum accurrens fidelis ejus ministra quæsiuit, Betha, quid tibi deest? tunc Bona Betha madidis oculis respondit: ad famulam suam venit Dominus meus, & a me rursus aufugit.

§. 20.

Omnes actiones sive exteriores sive interiores ad Passionem Domini referebat, ut supra §. 8.

§. 21.

Dum ligna desert Jesum cruce oneratum meditatur tanta commiseratione, ut compages membrorum luxari audirentur.

Marian. in Chron. cap. 6. pag. 688. = Nullum operum exteriorum admitterebat sine particulari Jesu memoria adeo, ut ad colum sedens, fustumque trahens, imaginaretur vellicationem barbæ, & crinium Christi, & sic per similia, singulis operibus singula passionis adhibens argumenta. Dum ligna deferret, considerabat illa Jesum bajulantem suam crucem, quo in cogitatu ea compassione movebatur, qua compages membrorum ejus luxatæ crepare inaudirentur, quasi ossibus & nervis ipsa deartuaretur, & illius præcordia commiseratione fatigata, palpitante corde, diffringi cogerentur; non obstante tamen interiori dolore, facies elucebat angelica foris; sæpe etiam corolla aurea circum irradiata splendebat.

Num. 5.
Paupertatis, Castita-
tis, & Obedientiæ
heroica observantia.

§. 1.
In omnibus actibus nutu
Confessarii dirigitur.

§. 2.
Eadem obedientia erga
Confessarium excellen-
tissima, & ex voti emis-
sione.

§. 3.
Votum castitatis, &
aliud, quo sese obstrinxit
Monasterio non efferendi
pedem ad mortem usque
exactissime servavit.

§. 4.
Nulla unquam oborta
fuit suspicio de heroica
castitate B. Elisabethæ.

§. 5.
A Fabrimurariis Mo-
nasterii prætereuntibus
ob egregiam formam col-
laudata, B. Elisabeth,
ut surda modestissime se
gerit.

§. 6.
Consortium hominum
quandiu potuit evita-
vit, eosque ad meliorem
frugem redegit.

§. 7.
Multi B. Elisabeth exem-
plo in virtute profecerunt

§. 8.
Monasterio pauperrimo,
ut paupertatem servaret
sponte se adscripsit.

I. Testis Proc. fol. 60. ad 14. respondit = Similiter obedientiam de-
duco ex ipso Religionis instituto, & ex eo quod ad nutum Confes-
sarii sui actiones suas regulare sategerit Elisabetha, referens me
quoad hæc ad sæpe allegatam vitæ descriptionem, & traditionem
Seniorum.

IV. Testis Proc. fol. 76. ter. ad 14. respondit = Ejusdem pariter Eli-
sabethæ strictam obedientiam conjicio tum ex emissionem voti, tum
etiam quod præ cæteris nutui confessarii sui sese accomodare sata-
gebat.

I. Testis Proc. fol. 59. ter. ad 13. respondit = Virtutem castitatis eli-
cio ex eo, quod ad conservandam illam seculo egressa, in Mona-
sterio non solum votum emisit, ac statum religionis professa fue-
rit, sed etiam quod non legatur ipsam Elisabetham unquam in se-
culum regressam, sed in eodem vigore primævi instituti, & funda-
tionis, ordinantis ut semper ad minimum quatuor sorores sint ita
inclusæ, ut ex speciali voto ac obedientia ipsis numquam egredi li-
ceat, perseverasse, de quarum nempe numero Elisabetham fuisse
constanter semper audiui, prout in supradicti quoque inscriptione
monumenti, virgo inclusa nominatur.

VII. Testis Proc. fol. 87. ter. ad 13. respondit = Credo, quod ad hanc
tanto securius conservandam, seculo relicto, Monasterio includi
petierit, ubi ita permansit, ut numquam egressa putetur, sed nec
ulla unquam suspicio circa observantiam castitatis fuit obaudita,
prout etiamnum, & a primæva foundatione hujus inclusorii nullius
sororis continentia per Dei gratiam fuit in dubium revocata, vel
scandalum aliquod præbitum.

X. Testis Proc. fol. 102. ad 13. respondit = Hunc credo ob voti edi-
tionem, fugamque seculi, nec unquam audiui castimoniam, aut
integritatem Elisabethæ in dubium revocatam, sed semel Monaste-
rium ingressam, ibidem ad obitum usque perseverasse, nec secu-
lum unquam revidisse, & hæc ex traditione Seniorum.

XXVI. Testis Proc. fol. 131. ad 13. respondit = Castitatem Elisabethæ
colligo partim ex ipsomet voto religionis, & desertione seculi, par-
tim ex eo quod semel Monasterio inclusa, numquam amplius inde
digressa noscatur, nec ejusdem puritas a quovis in dubium revoca-
ta audiatur.

XXVII. Testis Proc. fol. 135. ad 13. respondit = Hunc credo ob cer-
tam seniorum traditionem, a quibus in specie audiui, quod a con-
structione primi inclusorii operarios aliquando præteriens, ac ab aliis
ob formositatem contemplata, & collaudata, tamquam surda ad
terram submissis oculis transierit, atque adeo apprime sensus suos
custodierit. =, & fol. eod. ter. ad 16. respondit = consortium qui-
dem hominum, quantum potuit (prout ex seniorum relatione per-
cepi) devitavit, attamen quando cum iisdem conversari necessitas
aut obedientia superiorum exigebat, eosdem tum verbis & moni-
tis, tum exemplo ad meliorem frugem revocabat.

XXXI. Testis Proc. fol. 146. ter. ad 16. respondit. Elisabetham vitam
duxisse purissimam nihil dubito, sicut etiam quod sanctissimo suo
exemplo multos ædificavit, prout seniorum traditione didici.

I. Testis Proc. fol. 59. ad 11. respondit = Sæpefatam porro Elisabetham
contemptricem fuisse mundanorum honorum, & vanitatum, divitias.
que

que pro nihilo duxisse, e contra vero paupertatem amasse, & semper servasse, credo ex hoc, quod omnino voluntarie ac proprio motu seculum relinquens in monasterio includi, ibidemque vitam pauperem ducere voluerit, utpote cum monasterium seu inclusorium tunc temporis adeo tenuium fuerit facultatum, ut sorores nonnisi de labore manuum suarum, ac specialibus hebdomadatim (uti speciales quædam Dominis Judicibus exhibitæ literæ, & monumenta testantur) in monasterio Waldseensi & alibi collectis eleemosynis victitare debuerint.

IV. Testis *Proc. fol. 76. ad 11. respondit* = Mundanos etiam honores & commoditates contempsisse conjicio ex eo, quod seculum ab adolescentia relinquens, ac in monasterium sese conferens, paupertatis votum sedulo sit sectata, prout non modo in supradicta historia vitæ continetur, sed etiam desuper maxime in inclusorio, & hocce monasterio, ac oppido Waldsee communis est vox & traditio, utpote cum ex hoc monasterio hebdomadatim certa quædam eleemosyna, juxta tenorem specialium quarundam litterarum hic existentium, Bonæ Bethæ, & consororibus suis obvenerit.

§. 9.
Idem verum caducarum contemptus, ut sup. §. 8.

VII. Testis *Proc. fol. 87. ad 11. respondit* = Deinde quod Elisabetha mundanos honores nihili duxerit, & præ commoditatibus seculi paupertatem elegerit, patet ex eo, quod relictis parentibus, patrimonio, seculo &c. in præfatum inclusorium sese conferre, ac pauperem vitam ibidem ducere voluerit; constat enim ex his antiquissimis litteris, quas Dominorum Judicum oculis subjicio, quod sorores inclusorii non nisi ex eleemosynis hinc inde collectis, & labore manuum suarum victitarint, & de hoc ipso publica vox est, & traditio. =

XXVII. Testis *Proc. fol. 134. ter. ad 11. respondit* = Paupertatis quoque amantem fuisse credo ex eo, quod seculi commoditatibus relictis ad hocce monasterium conferri, ibique profiteri voluerit paupertatem, quam tantam primis ab institutione monasterii annis fuisse a senioribus intellexi, ut subinde ad triduum etiam pane caruerint, hinc nempe certæ quædam constitutæ fuerunt sorores, quæ foras egressæ stipem, seu eleemosinam hinc inde collegerunt, reliquæ vero operibus textrinis insudarunt. =

§. 10.
Tanta fuit interdum ejus Monasterii paupertas, ut vel ad triduum necessario pane caruerit.

XXIX. Testis *Proc. fol. 140. ter. ad 11. respondit* = Eandem Elisabetham pro nihilo duxisse divitias, & commoditates seculi, e contra vero paupertatem amasse credo, eo quod seculum reliquerit, & vitam pauperem fuit professa, & sectata, humillimo hypocauftulo, quod ipsamet vidi, contenta. =

Ex vita *Conradi Kügelii Proc. fol. 45.* = In omnibus ac singulis rebus plusquam reliquæ sorores mihi præfato Confessori, jussisque meis promptissime obedire contendebat, ut nihil aliud quam obedientiam didicisse videretur, quam etiam sæpissime in arduis rebus mihi probatam dedit, & nullum mihi est dubium, si jussissem, ut in flammaram volumina se præcipitaret, quin e vestigio obedisset Vitam Christi, & promptam dilecti sui obedientiam firmiter in petore fixam habuit, qui factus obediens usque ad mortem, & qui obedientiæ numquam, at vitæ jacturam fecisset. =

§. 11.
Confessarius in arduis etiam heroicam Elisabeth obedientiam expertus fuit.

§. 12.
Vel in flammis se conjecisset Elisabeth jussu Confessarii.

I. Testis *Proc. fol. 58. ter. ad 10. respondit* = Eximiam humilitatem Elisabethæ ex eo colligo, quod in ejus vita legatur, & ex traditione

Num. 6.
Singularis humilitatis, patientiæ, & austeritatis exercitatio.

§. 1.

Summa hilaritate vilissima quæque munia obire solebat.

§. 2.

Maxime delectabatur meditatione Passionis Dom. quod ex ea humilitas discatur.

§. 3.

Permagna voluptas in vilissimis muneribus, & frequentissimum orandi studium.

§. 4.

In extremo agone cælestia dona, etiam interrogata, silentio obvolvitur.

§. 5.

Numquam matris, ac magistræ nomen appetivit, licet sui causa monasterium fuisset exstructum.

§. 6.

In corpus dirissime servire, capitique supponere truncum solebat.

§. 7.

Levissimos nævos quasi flagitia maxima deflebat.

§. 8.

Truncum ad corporis quietem adhibebat, ut sup. §. 6.

§. 9.

Multorum annorum spatium dirissima abstinencia sese coercuit.

§. 10.

Licet magnos dolores perpeffa, magis tamen excruciari peroptabat.

§. 11.

Plurimas a sororibus, ac a dæmone illatas vexationes æquissimo animo tolerabat.

ne seniorum sororum habeam, quod ad vilissima quævis domestica munia deputata, cujusmodi sunt culinaria, portatio lignorum, elutio vasorum, & hujusmodi alia cum magna hilaritate obierit, recolens in illis varia Dominicæ Passionis mysteria. Eadem etiam Elisabetha interrogata cur vel maxime Dominicæ Passionis recollectione oblectaretur, respondit, quod ex hac potissimum ediscere possit exemplum humilitatis, & hoc credo pariter ex traditione Seniorum.

V. Testis Proc. fol. 79. ad 10. respondit = In eadem historia etiam legitur, quod viliora officia domestica cum voluptate obierit, & quod frequens fuerit in meditando, orando, & confitendo paupertatemque (quam voluntarie professæ fuit) præferendo omnibus seculi mundanis commoditatibus, quas dereliquit, inclusorium ingressa, & de hoc ipso communis est maxime apud sorores traditio.

VII. Testis Proc. fol. 87. ad 10. respondit = In virtute etiam humilitatis Bonam Betham præcellentem fuisse conjicio in primis ex eo, quod paulo ante obitum, juxta historiæ seriem, a confessario summis precibus efflagitarit, ut quæ sibi cælitus collata dona, & gratias nosset, non revelaret, sed silentio obvolveret. Item quod licet domus inclusorii, prout ex antiquissimo, quem demonstrare possum, necrologio illius temporis constat, in Elisabethæ potissimum gratiam extracta fuerit, numquam tamen Matris sive Præfectæ, aut Magistræ officium ambivit, aut in se suscepit, sed libentius alteri subesse voluit, & vilissima quæque munia obire.

XXV. Testis Proc. fol. 126. dixit = Ab eodem meo parente, atque aliis audiivi Elisabetham valde fuisse humilem, & sui ipsius, ac omnium mundanarum rerum contemptricem, paupertatisque sectatricem. Item quod severe propriam carnem tractarit, capiti etiam suo nonnisi truncum supposuerit, ac varias dæmonis infestationes patientissime sustinuerit, imaginando sibi acerrimos Christi Domini dolores in Passione sustentos.

XXVI. Testis Proc. fol. 130. ter ad 10. respondit = Insignem Elisabethæ humilitatem devinco generaliter ex eo, quod levissimos nævos, ut supra, quasi majoris momenti deploravit delicta, e contra vero specialia sibi a Domino Deo concessa dona, & prærogativas maxime celari expetierit, referendo me quoad hoc ad historiæ contextum, & traditionem Seniorum.

I. Testis Proc. fol. 59. ad 12. respondit = Hunc articulum credo ex eo, quod tam in Elisabethæ vita legerim, quam ex traditione Seniorum inclusorii sororum, quibus sum a confessionibus, ad suas pariter sese prædecessores referentium, sæpissime audiverim, quod ad quietem corporis nonnisi truncum adhibuerit.

X. Vestis Proc. fol. 101. ter. & 102. ad 12. respondit = Quod porro Elisabetha austera fuerit in propriam carnem & corpus, conjicio ex diuturna multorum annorum abstinencia, item ex eo quod licet magnos dolores fuerit experta, adhuc tamen magis cruciari a Domino petierit, item ex tolerantia variarum injuriarum tam a sororibus insimulantibus illam vitæ hypocriticæ, quam etiam ipsis parentibus subtrahentibus illi alimoniam, ut vel hoc medio ab instituto illam absterrent, & tandem dæmoniacis infestationibus illatarum, de quibus nempe fufius in ipsamet historia tractatur, & eadem etiam ex Seniorum traditione hausi.

Testis

XXVI. Testis *Proc. fol. 131. ad 12. respondit* = Elisabetham etiam carnem suam severe tractasse constat ex primævo hujus nostri monasterii instituto, dum adhuc vestitu quodam rudi ac laneo subtus super nudum corpus, noctu præsertim utimur, eundemque nodoso quodam cingulo circumligamus, cujus quidem vestigium penes sacra ossa Elisabethæ una cum ferreo annulo fuit repertum. Ad mortificationem etiam spectat, quod humano cibo tot annis abstinerit, & multas dæmonum infestationes patientissime sustinuerit, qui variis modis & machinationibus abstinentiam illius apud sorores & homines in dubium & hypocrisin satagebant revocare, referendo me pariter quoad hoc tam ad historiam, quam Majorum traditionem, & sepulchri inscriptionem.

§. 12.
Severissime sese gessit in corpus, & ferreum annulum ad carnes adhibuit.

§. 13.
Mira abstinentia, & tolerantia, ut supra §. 10. & 11.

XXVIII. Testis *Proc. fol. 138. ad 12. respondit* = Severe Elisabetham corpus suum macerasse constat ex lectione vitæ, in qua continetur, quod plurima passa fuerit tam a sororibus minus recte vitæ institutum interpretantibus, quam etiam dæmone illam affligente. Seniorum etiam relatione didici, quod in capeienda subinde requie durum truncum capiti supposuerit, & lumbos nodoso constrinxerit cingulo.

§. 14.
Truncum quieti adhibuit ut sup. §. 8.

XXIX. Testis *Proc. fol. 141. ad 12. respondit* = Carnis macerationem colligo ex abstinentia a cibo, ex suppositione trunculi, uti ex traditione Seniorum hausi, ex supportatione variarum injuriarum, & cruciatuum, & ardenti voto plura supportandi, si Dei fuisset voluntas, seu permissio.

I. Testis *Proc. fol. 57. ter. ad 8. respondit* = Spiritualibus porro operibus misericordiæ eandem Bonam Elisabetham fulsisse ex eo colligo, quod licet varie a suis consororibus fuerit tentata & afflicta, ac ab iisdem insimulata quasi vitam nonnisi hypocritice duceret sanctam & a cibis abstinentem, omnes tamen injurias hujusmodi non solum sustinuit patienter, & benigne, sed dictas suas sorores nihilominus magno fuit prosecuta amore, & benevolentia, prout a Senioribus audivisse & in vita legisse memini.

§. 15.
Infensas sorores nedum patientia, sed amore maximo prosequabatur.

IX. Testis *Proc. fol. 98. ad 12. respondit* = Quoad mortificationes corporis, jejunia & abstinentiam etiam duodennalem, vigilias, sufferentiam variarum tentationum & vexationum tam a sororibus inclusorii hypocriseos illam insimulantibus; quam etiam ab humani generis invidio hoste illatarum, refero me ad contenta historiæ, & publicam famam, ac traditionem.

Ex vita Conrad. Kugel, Proc. fol. 48. = Item invicta quadam animi patientia exornata fuit, quare cum eadem admodum imbecillem animadverterem, dixi = ah Betha, constanti feras animo dolores hos acerbos, subjunxit illa, parata sum usque ad universalis judicii diem pro honore Dei adversa quæque tolerare, = *fol. eod. ter.* Item magnam in corpus austeritatem adhibuit, confecerat enim cingulum magnis nodis interdistinctum, quod ad nudum corpus applicabat; trunculum præterea capiti culcitæ loco supposuerat, & hujusmodi aliis modis in semetipsam dura ac severa extinxit, quam austeritatem, & severitatem observans, eam ut moderaretur præcepi.

§. 16.
Confessario patientiam suadenti, ad judicii usque diem promptam se ad quævis mala respondit.

§. 17.
Tantam in corpus exercuit severitatem, ut moderandam præceperit Confessarius.

Marian. in Chron., pag. 684. & seq. = Præ cæteris autem Sponsa Christi virguncula Beta, quæ crescebat dilectione, ac sincero dilecti amore, & velut ebria desiderio, cum nil æque peroptaret

§. 18.
Quamvis dirissime se affligeret, neque consuetis viribus, neque corporis elegantia caruit.

quam servire, & adhærere ei, quem desideraverat, & quanto augebatur affectu, tanto invalescebat rigore, vigiliis, & abstinentiis in virgineum delicatum corpus, quodque supra modum mirabile, ipsa per tres annos nullo penitus usa cibo, cœlestium contemplationum dulcedine refecta est, nec interim viribus caruit, neque corporis naturali elegancia, quin omnium oculis gratiosa videretur.

§. 19.

Affidua corporis afflictatione de hoste triumphum retulit.

Wading. in Ann. loc. cit. = Pœnitentiæ & humilitatis sub habitu vias virtutis, doctore Deo, strenue tenens, ne qua gressum extulerat, imprudens repeteret, fræno rationis & mortificationis calcaribus ad interiora corpus dirigens, prudentissime urgebat. Hinc est, quod audax virago non tulit retro gradum, ut a cæptis eam diverterit: Variis potuit machinamentis invadere satanas, etenim diversis tentaminum certaminibus conflixit, sed ille perperam, hæc vero ad palmam legitime certans, coronam attigit, & vitiorum trophæis exornata triumphavit.

Num. 7.

Dona supernaturalia, queis a Domino insignita est B. Elisabeth.

§. 1.

Visionum ac Prophetiæ dono, ecstasum quoque fuit illustris.

I. Testis Proc. fol. 60. ad 15. respondit = Elisabetham deinde frequentes habuisse ecstases, visiones & revelationes de statu alterius vitæ, de gaudio cœlesti, pœnis purgatorii, cujus animæ nonnunquam specialiter apparentes opem illius efflagitabant, item quia pacem Ecclesiæ subsequaturæ prædicebat &c. credo juxta contenta historiæ vitæ, & traditionem Seniorum.

II. Testis Proc. fol. 70. ad 15. respondit = Quoad ecstases & visiones, revelationes, & spiritum prophetiæ, credo ea, quæ in sæpe allegata vitæ descriptione continentur, & cujusmodi etiam memini de Bona Betha a Majoribus meis audivisse, uti etiam a Sororibus in Reüte, & Religiosis Monasterii Waldsee, & aliis.

§. 2.

Stigmatum etiam, duodermalis abstinentiæ, atque Eucharisticæ refectiois manu Domini, vel Angelorum ope.

VIII. Testis, Proc. fol. 96. ter. ad 23. respondit = Pro miraculis in vita ab Elisabetha gestis reputo impressionem stigmatum, abstinentiam annis duodecim, refectioem eucharisticam manibus Christi Domini, vel Angeli, prout in historica refertur narratione, & de quo etiam publica est vox & traditio.

X. Testis, Proc. fol. 103. ter. respondit = Impressionem stigmatum, abstinentiamque annorum duodecim ego quidem pro magnis habeo miraculis, quæ Deus in famula sua Elisabetha operatus fuit, dum viveret, prout traditio importat, & tam in vitæ historia continetur, quam etiam in sepulchrali lapide inscriptum videtur.

XI. Testis, Proc. fol. 104. ter. = Ibidem legere est, quales Elisabetha habuerit illustrationes, ecstases, visiones &c. & de his ipsis ab aliis Senioribus multa audivisse, antequam historiam legerim, probe memini.

XIII. Testis, Proc. fol. III. ad 22. respondit = Eandem etiam Bonam Betham insignitam fuisse stigmatibus audiui a Majoribus.

§. 3.

Fons precibus B. Elisabethæ prodigiose inventus.

XV. Testis, Proc. fol. 115. ad 23. respondit = Pro miraculo non solum ego, sed etiam Majores habuimus impressionem stigmatum, & inventionem aquæ fontalis tam salubris.

XX. Testis, Proc. fol. 121. ad 23. respondit = Pro miraculo in vivis perpetrato tum ego, tum Majores mei semper habuimus abstinentiam a cibis per annos duodecim, & impressionem stigmatum.

§. 4.

Idem fons ut superiori §.

XXV. Testis, Proc. fol. 126. ter. dixit = Elisabetham in magna sanctitatis opinione apud homines fuisse maxime post impressionem stigmatum.

gmatum conicio ex eo, quod confessorius ipsam velut sanctam consuluerit ac interrogarit, an non putealis aqua prope Monasterium reperiri posset, ne cum tanta difficultate longius debeat importari, quæ cum certum locum circulo designasset, effossionem quidem confessorius aggressus fuit, at cum fossiores per integras hebdomadas frustra huic operi insudassent, re desperata, desistere voluisse, sed a Bona Betha, ut pergerent animatos, tandem copiosam aquam adinvenisse cum stupore. Et hæc nempe audivi a meis Majoribus.

I. Testis *Proc. fol. 58. ad 9. respondit* — Quam denique religiosa erga venerabile Eucharistiæ sacramentum fuerit Elisabetha, conicio ex eo, quod aliquando lecto graviter affixa, nec commodam habens occasionem cum aliis sororibus oommunicandi, tanto interius sacram synaxim percipiendi exarsit desiderio & affectu, ut sive ab Angelo cœlitus destinato, sive ab ipsomet Christo consecratam hostiam invisibiliter Sacerdoti præripiente fuerit pasta, sive resecta. Et hæc omnia habeo tam ex lectione vitæ, quam etiam ex traditione, & relatione Seniorum inclusorii sororum, quarum velut confessorius a multis jam annis curam egi, & de hoc etiam apud alios est fama.

XXII. Testis *Proc. fol. 123. ad 4. & subseq. respondit* — Quod vitam duxerit virtuosam & sanctam, testatur antiquitas, tradens illam sine cibo per multos annos vixisse, in corpore stigmata Christi Domini portasse (cujus Passionis meditationi erat deditissima), & fontalem aquam limpidissimam, omnibus aliis desperantibus, demonstrasse, & ab ipsomet Christo Domino sacra synaxi fuisse pastam.

Ex *Conr. Kùgelin in vit. Pr. fol. 31.* — Postquam per quotidianas, veras, & integras peccatorum confessiones eo perfectionis devenit, ut ab omni impuritatis labe immunem sibi conscientiam pararet, accidit, ut die quadam intus per internam Spiritus Sancti motionem (qua de re nullus dubito) se moveri sentiret, ut deinceps omnem corpori escam subduceret, neque homo inde esse desineret, aut humanam naturam exueret, quod licet mirandum, & supernaturale quid in re sibi videretur, siquidem nihil simile a se auditum numquam, tamen evenit. Mox ab ipsa vocatus, quod consilio, & auxilio meo opus esse sibi diceret, venire non renui. Porro non ignorabam, numquam, nisi urgente necessitate ipsam mihi consuevisse nuntium mittere. Ad se venienti aperit qua ratione sibi inspiratum, & revelatum fuisset, (me etenim inconsulto, nullum opus arduum aggrediebatur), quod deinceps omnem vitam absque cibo corpori ministrato transigere deberet. Tale autem a me tunc tulit responsum, gravem nimis ac perdifficilem rem istam mihi videri, ac proinde statim expediri non posse, verum acrius eam a me animo ponderandam, & piorum, ac spiritualium hominum consilia in hac re esse exquirenda. Et me recepi in Warthusiæ inclusorium prope Biberacum situm ad quamdam devotam sororem inclusam, quæ matris munus in eodem inclusorio obibat, cui nomen itidem Elisabeth. Huic exposui Bonæ Bethæ de Rütli internam motionem, & propositum, ut supra scriptum reperitur. Illa ut matura prudens, & pia soror, ex sacra pagina respondet in hanc sententiam: Deus est omnipotens & possibilia cuncta facere potest; si Dei hæc est inspiratio; atque hoc ejus opus, fieri procul dubio poterit. An non filios Israel, quorum erant multa millia, quadraginta annis in deserto manna cœlesti pavit? quare sæpe antedicta soror Betha omni penitus cibo corpo-

§. 5.

Lectio detenta, a Christo Domino, vel Angelo Sacramento Eucharistiæ, ut ardentem optaret, reficitur.

§. 6.

Eadem Dona, ut sup. §. 2.

§. 7.

Interiori instinctu impulsus fuit ad privandum se necessario cibo.

§. 8.

Rem Confessorio aperuit.

§. 9.

Et ad finem, Confessorio mature deliberante, per- rali duxit.

§. 10.

A demone sub genitricis specie decepta comedit, stomacho tamen cibum renuente, ac expulso.

§. 11.

Triennium sine ullo cibo, præter Eucharisticum, exegit.

§. 12.

Sæpe a multis exorata, ut cibum sumeret, numquam mentita est.

§. 13.

Deum proinde exorata, ad cibo se reficiendam inspiratur.

§. 14.

Parcissime licet eo usa, tamen e vestigio crudum egerebat.

§. 15.

Hinc 12. annis ad obitum usque sine necessaria refectioe vixisse adfirmavit Confessarius.

§. 16.

Ob intensam Dom. Passionis meditationem a morbo lecto affigitur.

§. 17.

Sæpissime per id tempus Eucharistia reficiebatur.

§. 18.

Morbum hunc supernaturaliter immisum censuit mater.

§. 19.

Non ita multo post corpus flagellis totum cæsum, ac stigmata apparere ceperunt.

rali per integrum triennium abstinet. Quodam tempore accessit diabolus, matris speciem indutus, quæ ejus curam gerebat, deferens coctum hordaceum pulmentum, & ut id vesceretur instigavit. Quid faceret bona soror? Sola id degustat, quo facto tanta sensit tormina, tantos cruciatus, ut effari vix posset. Interea vera mater advenerat dicens, Betha, quid ita te habes? cui illa, hordeum illud coctum, quod ad comedendum mihi attulisti, tantos mihi suscitavit cruciatus. At nihil unquam cibi hodie tibi attuli, respondit mater. Hinc conjectura facile assequi poteram, dæmonem hanc fraudem machinatum esse, qui bona omnia cupiebat impedita. *Proc. fol. 33.* = Triennio in tali abstinencia a Bona Betha, atque omni corporis esca exacto, nisi quando sacratissimo Eucharistiæ sacramento refecta fuit, tunc enim corpus & anima pascebantur. Betham, ac alias sorores pii quidam homines viri ac fæminæ, & venerabiles personæ, sacerdotes, nobiles quoque matronæ, præsertim duæ fæminæ a Künstlech visitatum advenerant, unde consecutum est, quod sæpe ac multum ab hospitibus rogata, ut aliquid cibi sumeret, numquam mentiri voluit, dicendo se comedisse, sed nec sic dicere, se cibos fastidire. Dilectum igitur sponsum suum Jesum Christum ardentissimis precibus, lacrymis, atque multis suspiriis, conatibusque, quibus poterat, sollicitavit, ut eam Dominus comedere subinde permitteret. Cumque Deum assiduis precibus fatigasset, annuit tandem per internam inspirationem hoc fere modo. Eja age, comede. Porro a minutis illis pisciculis, quos una ex sororibus eodem tempore ex urbe ferebat, vescendi initium fecit. Deinceps, quoties ad sumendum cibum eam hospites invitaverant, non respuit, sed tanta utebatur parsimonia, ut mihi præfato Præposito certo constet, quod inde minime nutrita, nihilque virium adepta fuerit, imo cibum per os ingestum, e vestigio crudum, indigestumque rejecerit. Sic ad vitæ finem usque permansit, ut ego prædictus Præpositus verissime affirmare audeam, quod elapso triennio illo per duodecim vel plures subsequentes annos, non indiguerit necessaria corporis refectioe, & hujus rei testem invoco Deum, cui aperta, & comperta sunt omnia.

Et Proc. fol. 34. ter. = Posteaquam igitur præmemorata Soror Betha Christi mortem & passionem indefesso studio revolveret, ac menti profunde imprimeret, brevi temporis spatio elapso, cum divinus hic ardor magna quotidie incrementa sumeret, tantopere Christo compatiebatur, ut eam quasi paraliticam lecto affixam decumbere necessum fuerit, tantamque corporis imbecillitatem contraxerit, ut frequenter viscerum commotio, & fragor ossium in ipsa exaudiretur, quasi ossa omnia ob solam cum Christo compassionem frangerentur. Inciderat etiam subinde in tantam corporis infirmitatem ut accenso cereo benedicto agoni quasi proxima frequenter sacris provideretur. Cum igitur hoc modo tempore satis diuturno vitam produceret, & aliquando sanctissimis Ecclesiæ sacramentis denuo reficeretur, observat mater, quæ ejus curam in se susceperat, vultum ipsius instar angelici spiritus formosissimum supernaturaliter effulgere, & divinitus sibi inspiratum sensit, non esse hanc imbecillitatem, & paralypsim naturalem, sed voluntatem hanc esse divinam. Post aliquod deinceps temporis curriculum primo latus sinistrum Bonæ Bethæ, paulo post dextrum rumpere, & insiar agni mactati purpureo

reo cruore madere visum est. Idipsum ego sæpeditus Præpositus, & non ego solus, verum etiam aliæ multæ mecum venerabiles personæ, sorores, magistri, sacerdotes oculis conspeximus. Præterea cum semper magis, ac magis amor in Deum exæstualet, vidi sæpe ac multum rumpere manus ac pedes, & purpureo, ac copiosissimo sanguine manare, caput quoque spinis quasi perforatum, totumque corpus flagellis cæsum apparere vidi ego, & alii mecum frequenter, ita ut a capitis vertice ad imas usque pedum calces sanitas in eo non fuerit, tot erant vulnera, ut numerari non potuerint, quemadmodum de Christo flagellato, & crudeliter cæso legimus, quod nihil sanum a vertice capitis usque ad plantas pedum in eo repertum fuerit, ut veritatem hanc ad Dei laudem non si- leam. Deinde præsens vidi ego evidenter, & una mecum mater, quæ ei ancillabatur, stigmata vulnerum Christi in ejus corpore apparere, & purpureo sanguine fluere. Et cum ego, ac mater lavare- mus, & extengeremur ejus manus, pedes, latera, caput, ac to- tum corpus, hæc omnia, ut supra scriptum est, cruentata erant, Deus scit hæc vera esse, quem idcirco in testem prædictorum omnium adduco. Stigmata Christi multoties in ea, & aliquando quidem per diem ad sex vices, vel etiam plures visebantur, præ- fertim sextis feriis manus, pedes, latera, caput aperiebantur, & abundanti sanguine madebant; per quadragesimam vero regula- riter singulis diebus, & hisce doloribus, & cruciatibus Bona Betha totum vitæ cursum peregit, cum tanto patiendi desiderio, ut ego præfatus Præpositus doloribus nonnihil remittentibus eam gemen- tem, & ad Deum suspirantem inaudiverim his verbis: obsecro Do- mine, ne parcas mihi, an fortassis diffidis de me? da rogo tuos dolores altius perpendere, & sentire quantum fieri potest. Intelli- go enim neminem mortalium tuos cruciatus satis animo complecti posse, sed in universalis illo judicii die primum revelabitur bonis ad sempiternam lætitiā, malis ad perpetuum exitium; post hæc tantis cruciabatur doloribus, ut iis tota immersa esset, & describi minime valeat. Crebro etiam a Bona Betha sic discruciatā, & omni- bus fere exterioribus sensibus destituta audivi, quod diceret: ah Domine, gratias tibi habeo pro collatis tot gratiarum donis, quod cruciatus tuos me sentire, ac eorum magnitudinem intelligere fe- cisti, quod, proh dolor! multis doctis, & indoctis denegatum, & ab eis absconditum est. Revelatum quoque sibi a Deo Bona Betha fatebatur, quod Christus in coronatione, præter alia, potissimum septem in capite vulnera acceperit, quorum singulis quatuor ma- gnæ, & acutæ spinæ essent infixæ; ita ut unumquodque mortem na- turaliter Christo attulisset, si purus homo extitisset. Et hæc ipsa quoque vulnera in Bonæ Bethæ capite visebantur.

§. 20.

Sextis præsertim feriis ac quadragesimæ tempo- re cruor largius ex eis manabat.

§. 21.

Hisce cruciatibus ad obi- tum usque vexata, plu- res a Deo exorabat, vo- tique compos cum volu- ptate fiebat.

§. 22.

Septem quoque dirissimis vulneribus in capite ve- xabatur.

§. 23.

Domestico deficiente fonte ad abluenda linteo- la stigmatum cruore as- persa, B. a Confess. con- sulitur.

Et Proc. fol. 36. = Quoniam vero ob perennem sanguinis manationem non parvus exigebatur labor in Bonæ Bethæ linteaminibus, ac ce- teris pannis, quibus ad corpus utebatur, purgandis, & præterea fons ab, Inclusorii ædibus procul aberat, magnopere mihi displicuit, quod hujusmodi res ad fontem publicum lavandæ deferrentur, quod hinc Sorores in sinistram suspicionem facile vocari possent. Quare dictus Confessor Betham sic alloquor; numquid fontem proprium & domesticum via & ratione aliqua obtinere possumus, quandoqui- dem necessitas exigit duplici de causa tum ad levandum Sororum la- borem,

§. 24.
Fontem inventurum
prædicit.

§. 25.
Prout factum accidit.

§. 26.
Prædixit Ecclesiæ pacem
electione Martini V.

§. 27.
Res occultissimas Confes-
sario manifestavit.

§. 28.
Alia prædictio facta Con-
fessario.

borem, tum ob tuæ famæ causam? Porro Bonæ Bethæ usitatum erat, ut a me interrogata, priusquam responderet, tota mente ad Deum conversa ejus inspirationem, & jussionem præstolaretur. Re igitur ad Dei voluntatem deliberata, tale mihi responsum dedit: si vultis Deum in hoc negotio juvare, & ipse vos juvabit dummodo animum non despondeatis, quaecunque hominum hac de re sit judicium. Hisce aream fodiendi putei in horto designat, alias enim, ait, ubi initium fodiendi fortassis facere placeret, actum ageretur. Quidquid igitur cogitate mihi imperaret, absque ulla hæsitazione, vel cunctatione perficiebam. Et fodiendi putei laborem suscipio ipsa hyeme, nulla umquam cæli injuria per sex hebdomadas ab opere impeditus. Deo enim & verbis Bonæ Bethæ confisus eram. Facta igitur fossa triginta pedum lata, mox ingentis molis lapides obstiterè, ad quos si recta operæ devenissent, opus ipsum perficere non potuissent; quilibet vero hanc structuram intuitus inani me labore pro aqua, quæ hic contineretur, fatigari pronuntiabat, imout dementem, & tanto labori plane imparem me judicabat, vel ipsum dapiferum ad hoc opus perficiendum parem non videri, locus enim, ubi fodi puteus debebat, in edito quodam loco, sive in summitate colliscujusdam situs erat. Cum igitur sex continue hebdomadibus operi jugiter insisterem, tandem ope divina fons aquæ pellucidæ, & saluberrimæ erupit, ita ut quicumque hanc aquam videt vel degustat, ejus similem numquam se degustasse facile fateatur. Hoc modo verificabantur verba Bonæ Bethæ.

Et *Proc. fol. 46.* — Tempore Concilii Constantiensis, quod jam tertio anno pro reparanda totius Christianæ Reipublicæ concordia, & unitate celebrabatur, & quidem pridem ante Scismatis sublationem, prophetico spiritu prædixit: hic dies, ait, (& designabat diem Sancti Martini) verum & unicum caput, uti confido, nobis est allaturus; quod & ita factum est — & *Proc. fol. eod., ac ter.* — Item obnixè me sæpius rogavit, ut de se nullum sermonem cum aliis miscerem, non tamen ab omni ejus mentione me continere penitus potui, quin meis amicissimis, & intimis nota & comperta patefacerem. Accidit aliquando, ut Sulgojæ amicum quemdam ob veterem consuetudinem convenissem, quocum sermonem de Bona Betha institui, & inter cætera narravi, qua ratione ab ea audivissem, quod corpus ejus tribus vicibus tanta luce perfusum fuerit, ut in eo tamquam in speculo se ipsam contemplari potuerit. Domum reverso objicit: ah quam crebro rogavi, ut de me nullam inter homines mentionem faceretis, & tamen hæc & talia de me dixistis; & a me narrata ordine dictitabat, locus autem, quo hæc a me dicta fuere, ab ea duobus miliaribus disjunctus erat. Nonnumquam quid in civitate peregissem, & cui confessus essem recensuit. Item aliquando Constantiam cum Vicario quid tractaturus cogitabam, at illa me a proposito revocavit dicens: expectate, differte iter. Quod vero ab ipsa mihi diceretur, firmiter tenui. Paucis post diebus elapsis, me monuit hisce verbis: si habetis, quæ cum Vicario conferatis, Walseam vos recipite, & in Monasterio eundem reperietis, quod tamen a nemine acceperat, & multo minus ipsa eum viderat. Walseam profectus, in Monasterio, ut dixerat, eum offendi. Ex qua re cognoscere fuit: eam Dei amicam fuisse.

Et *Proc. fol. 38. ter.* — Utrum vero idem spiritus in corpore, an extra cor-

§. 29.

corpus fuerit, nescio, soli Deo id notum est. Corpus præterea hoc *Singularis B. Elisabethæ* tempore penitus erat destitutum omnibus sensibus, visu, auditu, *ecstasis.* anhelitu, & omnibus denique vitæ motibus, & signis, & aliquando quidem per biduum, aliquando per triduum, plus, minusve, prout Deus disposuerat, in hoc statu, mentisque excessu perseverabat.

Et Proc. fol. 43. ter. = Ut autem præactis, inauditis, incredilibus, & supernaturalibus rebus facilius fides habeatur, ego prænomina- tus Præpositus & Confessor Bonæ Bethæ mecum statui admiranda quædam signa, & miracula, quibus in vita præclare luxit, patefa- cere, & in his Deum testor totius veritatis fontem. Festo quodam solemni, dicto sacro, communicaturus sorores, (quod sæpe & pri- us & postea a me factitatum est), accepi quatuor consecratas hostias super patenam positas, erant autem tres tantum inclusæ sorores,

§. 30.

Confessarius quatuor consecratas hostias re- secturus sorores patenæ imponit.

§. 31.

At quarta illico dispa- ruit; ac frustra quæsiuit.

excepta Bona Betha, quæ quarta erat, quæque illo ipso die in cu- biculo decumbens, tam graviter cum morbo conflictabatur, ut ad sacram synaxin accedere sibi diffideret: quatuor vero consecratas illas hostias studio super patenam reposui; propterea, ut a monialium choro descendens, & cereo accenso, atque nola sonante comitatus, (uti propter reverentiam & venerationem Sacramenti decens, & solemne est), populus idololatriam adorando non comitteret. Tri- bus igitur Sororibus pane cælesti resectis, disparuit quarta conse- crata hostia; quamobrem ingenti metu consternatus, ut par est, ubique locorum solicite investigo, sed frustra diu quæsitæ, nec in- venta consecrata hostia, tandem a sororibus discedendum fuit. Peractis sacris, & populo dimisso, consecratam hostiam in, & ex sub gradibus scalæ, (quæ ex templi pavimento ad sanctimo- nialium chorum elevatum extenditur, ubi & sacrum audire, & ve- nerabile Sacramentum percipere consueverunt), denuo, & mayo- ri cura indago, at irritato conatu; tandem ut ad Bonam Betham me reciperem, & animi mei mæsticiam exponerem, consilium incidit, nam si quid adversi mihi evenisset, & ad illam tristitiæ causam de- tulissem, mox mœrore animus levabatur. Ad ingressum meum ho- neste & amicabiliter subridenti tristis dixi: ah Betha, tu rides, cum ego mœrore fere tabescam. Ad quæ verba respondet: excute, mi pater, omnem mærorem, causam mæroris vestri non ignoro, retulit eam mihi dilectissimus Dominus noster, vos perdidisse hunc Dominum arbitramini, perditus non est, sed notum vobis facio, amantissimum meum Jesum Christum humana in carne, & ea spe- cie, qua in terris versatus est, ad me ingressum, præeuntibus an- gelis insigniter ornatis, & accensos cereos gestantibus, venerabile corporis & sanguinis sui Sacramentum manibus propriis mihi porre- xisse, idque a me cum debita reverentia sumptum. His auditis, omnis penitus tristitia absterfa, & in gaudium conversa est.

§. 32.

B. Elisabeth, se eadem a Domino resectam Con- fessario aperuit.

Marianus in Chron. cap. 6. pag. 689. = Quid plura? meruit & illa in- signiri signis amorosi dilecti, *nemo ei molesta sit, jam enim stigmata Domini Jesu in corpore suo portat, quæ etiamnum patent aspectui,* & sensuum palpationi, & quamvis in vivente nonnisi suis diebus apparerent insignia, tamen gerebat occultum, quod omni momen- to pandere licuisset; inter hæc utrumque latus per vices alternas quasi cuspide punctum & divisum apparens, largissimo sanguine de- fluebat, virgineum corpus pariter tanquam dissectum verberibus cruorem stillabat in abundantia, idque potissimum sextis feriis, & in

§. 33.

Ex hoc intelligitur Ma- rianum aperitioni sepul- cri B. interfuisse; vel ab oculatis audivisse stigma- tum vestigia suo tempore conspici.

§. 34.
Quamvis afflictionibus
variis, & lepra potissi-
mum a Deo probata, pul-
chrior tamen apparebat.

Num. 8.

Fama Sanctitatis tam
in vita, quam post
obitum.

§. 1.

Semper ad Elisabetham
ut ad S. Virginem con-
fugere in more fuit.

§. 2.

Mulieres Beatam adi-
bant salutis monita per-
cepturæ.

§. 3.

Maximam erga Elisa-
betham devotionem soror-
es Monasterii jugiter
habuerunt.

§. 4.

Testis ab avo circa an-
num 1524. vivo, accepit
Beatam in vita & post
obitum semper ut sanctam
habitam.

§. 5.

Ab anno usque 1560.
Testis intellexit venera-
tionem sepulcri B. Eli-
sabeth.

§. 6.

Mirum in modum crevit
cultus B. Elisabeth a re-
seratione ejusdem sepul-
cri.

§. 7.

Etiam dum vixit in per-
magna erat opinione San-
ctitatis.

§. 8.

Eadem opinio ut sup. §.

in adventus, ac quadragesimæ diebus; & quoniam accepta fuit
Deo, necesse erat, ut nova tentatio probaret eam, immisit ei ergo
dilectus intolerabilem lepram, qua putens, & deficiens vel sibi quo-
que intolerabilis evaderet, & omni circumstanti. Addidit illi æmu-
lus Deus horrendum calculi cruciatum, quæ omnia cum gratiarum
actione & spiritus dulcedine recipiens certabat cum probante, pro-
ba me, inquit, Domine, & tenta me, quoniam misericordia tua
ante oculos meos est. Testimonio vero virginalis pudicitiae & in-
nocentiae eam postmodum Deus tanta pulchritudine & candore
membrorum donabat, ut stuperent ii, qui viderunt.

VI. Testis Proc. fol. 82. ter. ad 21. & 22. respondit = Ex majoribus
meis audiui, quod ad Elisabetham tamquam sanctam virginem in
necessitatibus recurrerint, a sesquianno vero illuc numerosissimas
fuisse institutas processiones ipsemet vidi multoties.

VIII. Testis Proc. fol. 95. ad 16. respondit = Istum articulum de ædi-
ficatione proximi præsumo ob vitæ sanctimoniam, qua sine dubio
allecti multi homines, præcipue mulieres illam convenerunt, salu-
taria monita ab illa percepturæ, prout de hoc ipso communis est
reputatio.

X. Testis Proc. fol. 103. ad 21. respondit = Quod sorores inclusorii
magnam erga Elisabetham habuerint devotionem, credo ob ea-
rumdem relationem ad Majores suas sese referentium.

XVI. Testis Proc. fol. 117. respondit = Ab avo meo, qui ante centum
circiter annos in pago Reütensi vixit, audivisse probe memini,
quod Elisabetha tam vivens adhuc, quam post obitum pro sancta
virgine fuerit habita & venerata, ac impressionem stigmatum, &
abstinentiam multorum annorum, tanquam indubitata miracula
fuisse semper deprædicata.

XXII. Testis Proc. fol. 123. ter. ad 21. respondit = Ab annis plus minus
sexaginta semper audiui homines ad sepulchrum Bonæ Bethæ sese
conferre, ibidemque flexis genibus ejusdem intercessioni sese com-
mendare, inque honorem cereos succendere, ac donare, qui sub di-
vinis officiis postmodum adhibeantur.

XXVI. Testis Proc. fol. 133. ad 24. respondit = A sepulturæ vero re-
seratione Sanctitatis famam ita crevisse, & percrebuisse passim, ut
multa subinde hominum millia omnis status, & ordinis huc peregri-
natum venerint, ipsamet vidi cum stupore & gaudio, & quod in-
tercessione Elisabethæ multis tam corporales, quam spirituales gra-
tiæ obtigerint, publica vox est & fama, prout aliquot hujusmodi
gratiarum & curationum, maxime filii nobilis de Prasberg ipsamet
sum oculata testis.

XXVII. Testis Proc. fol. 135. ter. ad 18. respondit = Elisabetham in
opinionem Sanctitatis fuisse, dum viveret, colligo ex supra allegato
ad illam concursu hominum, & quod vivens adhuc Bona Elisabetha
fuerit appellata, prout a senioribus intellexi.

XXVIII. Testis Proc. fol. 138. ad 18. respondit = Eo quod Bona Eli-
sabetha etiam vivens fuerit intitulata, non ambigo quin in conceptu
fuerit Sanctitatis, prout a Senioribus audiui, ipsam ob stigmatum
impressionem sanctam habitam.

XXIX. Testis Proc. fol. 141. ter. ad 18. resp. = Omnino a Senioribus
audiui, quod etiam vivens Elisabetha pro sancta fuerit habita, maxi-
me quando stigmata in illius corpore fuerunt visa.

I. Testis Proc. fol. 61. ad 19. respondit = Hunc firmiter credo ob vitæ traductæ sanctimoniam, & quod juxta historiæ narrata morienti confessarius adstiterit, necnon in prælectione verborum Evangelii: & inclinato capite (supple Jesus) emisit spiritum, ipsa quoque Elisabetha spiritum suum emisit, & quoad hunc ipsum articulum refero me ad communem vocem & famam.

Felix obitus B. Elisabethæ.

§. 1.

Sanctissime obiit, dum legerentur evangelica verba = inclinato capite.

§. 2.

In extremo agone sorores convocari, & Passionem Domini sibi prælegi petiit

II. Testis Proc. fol. 71. ter. ad 19. respondit = Hunc credo ex eo, quod cum Bona Betha persentiret instare horam & tempus suæ liberationis ex hoc mundi carcere, per suum fidelem supranominatum confessarium omnes sorores inclusorii convocari, prout & benedictam candelam accendi, & passionem Christi sibi per eundem prælegi petierit, quod cum factum fuisset, & Confessarius pervenisset ad verba passionis: & emisit spiritum: ipsa petendo ultimam benedictionem & gratias agendo plurimum coruscans animam suam placidissime suo quoque tradiderit Creatori, idque in ipsomet festo Catharinæ Virginis, & Martyris, in quo fuit in hoc seculum edita, & postquam annis 34. vixisset.

§. 3.

Petita a Confessario benedictione, ad evangelica verba obiit.

§. 4.

Ex traditione Seniorum ecclesiasticis sacramentis Elisabetham refectam Testis affirmat.

§. 5.

Solidissimæ rationes de perceptione sacramentorum.

IV. Testis Proc. fol. 77. ad 19. respondit = Hujus contenta credo non tantum ex eo, quod in præsentia confessarii prælegentis passionem Domini obierit, uti in vita continetur, sed hoc ipsum etiam a Senioribus inclusorii, & hujus Monasterii antiquitus audivi.

VIII. Testis Proc. fol. 95. ter. ad 19. respondit = Licet de perceptione sacramentorum circa obitum nil in specie in historia vitæ memoretur, omnino tamen hoc præsumo factum ob alias pias obitus circumstantias, nempe prælectionem passionis Christi, efflagitationem benedictionis, quod ad prælectionem verborum Evangelistæ, & emisit spiritum, ipsa quoque Elisabetha animam efflarit, & quod caput est, quod eidem confessarius præsens adfuerit, ac denique in ipsamet Ecclesia præter consuetudinem fuerit, eo quo visitur modo tumultata.

§. 6.

Nullus unquam ea de re addubitavit.

IX. Testis Proc. fol. 99. ad 19. respondit = Ex præsentia confessarii tam spiritualis, convocatione sororum inclusorii, prælectione passionis Domini, ac aliis piis circumstantiis omnino præsumo, quod ad felicem obitum necessariam sacramentorum participationem nullo modo præterierit, prout de hoc ipso neminem dubitantem audivi.

§. 7.

Peculiares rationes.

XI. Testis Proc. fol. 106. ad 19. respondit = Quod Elisabetha nullo modo absque sacro viatico, & consuetis Ecclesiæ sacramentis obierit, deduco ex devotione erga venerabile sacramentum, ex præsentia confessarii, ex eo quod alias sæpe putative agonizans venerabili Sacramento Eucharistiæ fuerit præmunita, uti in vitæ historia recensetur, & denique quod ipsi præter consuetudinem honorifica sepultura in ipsamet Ecclesia fuerit designata.

§. 8.

Eadem luculentius comprobata.

XXVI. Testis Proc. fol. 132. ad 19. respondit = Elisabetham sanctissime obiisse omnino credo, & licet in serie historiæ nihil de sacramentorum participatione legatur, præsumendum tamen puto, cum in vita quasi quotidie solita fuerit confiteri, & sacram sæpe synaxim sumere, imo in adversa aliquando valetudine ab ipsomet Christo Domino fuerit provisa; quod etiam eo credibilius creditur, quod confessarius ante obitum ab ipsa fuerit accersitus, & alias tam apud sorores & confessarium, quam alios etiam homines in magna fuerit

§. 9.

Accedit constantissima traditio, ut sup. §. 4.

sanctitatis opinione, prout a Senioribus traditum accepi, & ex prerogativa tam honorifici, & inusitati sepulchri colligere est.

XXVII. Testis *Proc. fol. 136. ad 19. respondit* = Quod eadem ante obitum rite venerabilibus sacramentis fuerit pramunita, sanctissimeque obierit, credo permota tum traditione, tum honorifica & insueta sepultura.

XXX. Testis *Proc. fol. 144. ad 19. respondit* = Ob notoriam tandem omnibus sororibus vitae sanctitatem, non dubito quin . . . tandem etiam sanctissime obierit, adhibitis prius venerabilibus sacramentis morituro necessariis, praesertim cum confessarius ipse adstiterit, prout in historia vitae legere est, & ex traditione Seniorum didici.

Conradus Kugelin in vit. B. Elisabeth. Proc. fol. 42. = Et hisce quidem praetactis divinis exercitiis, potissimum vero contemplatione acerbissimae passionis Jesu Christi omni tempore singulariter delectabatur; imo dicere consuevit, male se ineffabili compassionis dolore cum Christo passo tangi, quam contemplationis visione mulceri; interrogata cur ita? respondit, ex contemplatione sola posse hominem facile in spiritualem superbiam, aut complacentiam sui cadere, ut cuncta merita imprudenter effundantur, & vicissim turpis & magna animi labes contrahatur. At per Dominicæ passionis contemplationem humilis animus conservatur, merita custodiuntur. Spiritus tandem me praesente e corpore excessit anno ætatis suæ trigésimo quarto, die Sanctæ Catharinæ Virgini dicato. Pridie vesperi adveni, tota nocte cum ea & cæteris sororibus permansurus, & hora matutino recitando destinata, jussit ut vocatum irem sorores omnes. Quibus vocatis, quærebam: Betha, quot habes annos? respondit placide: qua luce S. Catharinæ dies festus celebratur, completum habeo quartum annum supra trigésimum. Subjunxi: totidem annos complevit Christus in terra. Et quemadmodum hoc die Sanctæ Catharinæ sacro in hujus mundi exilium prognata es, sic confido te eodem die Deo nascituram ad æternam, & beatam illam felicitatem. Quibus dictis candelas accendi, & passionis mysteria prælegi jubet; quo facto, & ubi perventum est ad illa verba: *Et emisit spiritum &c.* quo in loco refertur Christum cœlesti suo Patri spiritum commendasse, sic ipsam affatus sum: Betha, recitatum est, Christum in cruce pendentem cœlesti suo Patri spiritum in manus commendasse, eodem modo cœlesti Patri te recomenda. Petit ergo amorem Sancti Joannis, sumit tres guttulas, & porrecta manu valedicit mihi, agitque gratias, & sedens placide, capiteque in brachia mea reclinato, sine ullo doloris signo expirat, & ut spero, in finem constanter perseverans in sancta humilitate, devotione, confidentia ad Deum, in vera fide, & charitate Dei pro beata & æterna vita consequenda anno post Christum natum millesimo quadrigésimo vigésimo. Ante obitum verbis eam aliquando sollicitavi dicens: Bona Betha, roga, obsecro, Dominum, ut manifestare dignetur magnitudinem gratiæ, quam tibi contulit in hac vita, quod illa facere renuit, imo ne manifestetur, obnixè petituram respondet. Quærenti causam, hoc dabat responsi: extat vita Christi, Mariæ, sanctorum Apostolorum, atque aliorum Sanctorum, ego misera peccatrix sum. Et sic arbitror, eam precibus impetrasse, quod nullum post ipsius obitum miraculum evenerit.

§. 10.

Obiit annum agens 34. die 25. Novemb.

§. 11.

Dominicam Passionem sibi legi jussit; & ad emisit spiritum obiit.

§. 12.

Implorato S. Johannis amore sitique parva aqua sedata, anno 1420.

§. 13.

Rogavit Beatam Confessarius, ut ad Dominum pro manifestatione donorum suorum confugeret.

§. 14.

Renuit humillima Elisabeth, quod satis esse diceret exemplum Christi & Sanctorum.

§. 15.

Nulla illico miraculo,

Ma-

Marianus in Chron. cap. vii. pag. 690. = Demum famula Christi fasciis mortalitatis exuta circa curriculi sui annum 34. in delicias amorosi dilecti recepta, famam sanctitatis in moribus & signa Crucifixi in membris reliquit, ac miraculorum SUBITO multitudine claruit. = Adhæret Wadingus in ann. loc. cit.

§. 16.

Paulo tamen post signorum multitudine claruit.

CAPUT II.

*Recensentur species cultus, quo jam inde ab obitu, ad annum usque 1624. de-
nerata fuit B. ELISABETHA.*

Num. 10.

Species cultus ab anno 1410. ad exstructionem Processus.

PRIMA SPECIES.

§. 1.

Ob eximiam vitæ sanctitatem Bona nuncupata.

I. Testis Proc. fol. 56. ter. ad 5. respondit = Non tantum ex Majorum habeo traditione & communi voce & fama, Betham vitam traduxisse sanctam, sed etiam ex eo credo ipsam multis eximiis in vita ipsius expressis floruisse virtutibus christianis, quod vel adhuc vivens, vel certe statim ab obitu fuerit intitulata Bona Betha.

§. 2.

Eo titulo etiam vivens insignita.

II. Testis Proc. fol. 70. ter. ad 18. respondit = Quod Bona Betha ob singulares ejus virtutes & vitæ puritatem etiam in vivis existens meruerit ab omnibus appellari Bona Betha, taleque nomen a Majoribus ad posteros transmissum perduret adhuc, habeo ex propria scientia, dum recordor, & hoc ipsum audivi a meis Majoribus.

§. 3.

Quod idcirco fuerit Bona dicta, testis refert de auditu auditus a sanctimoniali, quæ cum Elisabetha vixerat.

VI. Testis Proc. fol. 81. ter. & 82. ad 1. respondit = Quod in juventute multoties a matre mea audiverim, amitam meam, Gertrudem nomine, Monialem in Reüti novisse quamdam aliam consorem inclusorii, quæ sese Bonæ Elisabethæ convixisse dictitabat, & vitæ ejusdem sanctimoniam mire deprædicabat, & præfatam amitam, siue matris meæ sororem valde decrepitam ego puer probe noveram, = & fol. eod. ad 2. & sequ. respondit = Et ex his suapte patet responsio ad subsequentes plures articulos; a præfata vero mea matre & amita multa virtuosa audivi de Bona Elisabetha, & quod ob Sanctimoniam vitæ Bona Elisabetha fuerit dicta, & a parente etiam meo aliquoties audivi, quod non modo penes se, sed etiam alios pagi Reüthenensis incolas ac vicinos in illa fuerit sanctitatis opinione, ut dixerit: ego omnino credo, quod B. Betha adhuc operabitur miracula.

§. 4.

Idem ex traditione.

VII. Testis Proc. fol. 88. ter. ad 18. respondit = Elisabetham in opinione sanctitatis, etiam dum viveret, fuisse credo ex eo, quod juxta traditionem ob vitæ sanctimoniam, integritatem, & virtutes, quibus coruscabat Bona Elisabetha, vel e converso Elisabetha Bona fuerit vocata; hinc nempe ad ipsam veluti sanctam Monialem variarum personarum (ut supra) factus fuit concursus.

VIII. Testis Proc. fol. 93. ter. & 94. ad 4. & sequ. respondit = Credo permotus traditione, & scriptura suprascripta, quam non modo sæpius attente legi, sed & de Superiorum voluntate, ea qua potui fidelitate, ex germanico idiomate & originali in latinam linguam

transfusi, & in illa historia multa ad prædictas virtutes theologicas spectantia comprehenduntur, imo ob generaliter virtuose & sancte traductam vitam Elisabetha Bona nuncupata fuit, prout de hoc communis est vox & fama.

§. 5.
Bonæ titulum Seniores
pro virtuosa & sancta
semper interpretati sunt.

IX. Testis Proc. fol. 97. ad 2. & sequ. respondit = Hos omnes articulos credo tum ob traditionem Majorum, & Seniorum, vocemque publicam, tum ob authoritatem historiæ Bonæ Elisabethæ compilatæ, ac posteris etiam sub sigillo Præposituræ consignatæ a Rever. P. Conrado Kugelin viro optimi testimonii, nec aliquem de contentis historiæ audivi dubitantem; quin Elisabetham omnibus aut certe multis floruisse virtutibus constare videtur ex Epitheto Bonæ, hoc est virtuosa, vel sancta.

§. 6.
Seniores ea de re ad Ma-
jores suos sese referunt.

X. Testis Proc. fol. 100. ter. ad 4. respondit = Quod Bona Elisabetha multis floruerit virtutibus, credo ex eo, quod Bona, hoc est, devota seu virtuosa & sancta fuerit appellata, quam quidem interpretationem distinctim audivi a senioribus Patribus.

XVI. Testis Proc. fol. 115. ter. ad 1. & sequ. respondit = Elisabetham Bonam (ita enim illam a Majoribus meis & aliis Senioribus communiter fuisse vocatam probe memini ab annis ultra quinquaginta) fuisse in Waldsee natam, & exinde sese in Monasterium Reüthense contulisse, ibidemque vitam duxisse sanctam, ac tandem cum sanctitatis opinione mortuam, audivi distinctim a præfatis meis Majoribus, ad suos hac in re sese referentibus pariter Majores, ac Seniores.

§. 7.
Ab avo paterno vivente
seculo, quo obiit Elisa-
beth, ob sanctitatem,
etiam vivam dictam Bo-
nam, acceptum refert
testis.

XIX. Testis Proc. fol. 119. ad 4. & sequ. respondit = Elisabetham virtutibus fuisse insignem deduco non solum ex communi fama, & traditione, sed in specie ex eo quod pater meus sæpe retulerit, se ab avo meo paterno viro annorum centum duorum intellexisse Elisabetham semper tam viventem adhuc, quam post mortem Bonam, & Beatam ob vitam sanctissime & prodigiosæ traductam, fuisse intulatum, & quod res illius velut reliquiæ apud aliorum Sanctorum reliquias fuerint asservatæ. = Adheret confessarius in tot. vit. Marianus in Chron. cap. 6. pag. 690. = Benedictus Deus in Sanctis suis, qui facit mirabilia magna solus, illi gloria & imperium in ævum; Beatæ quoque Bethæ sive Elisabethæ laus, cujus corpusculum tamquam organum S. Spiritus efficacitatem, quam vivens hauserat, modo respirat in sanitatem gentium: quid mens illa non poterit jam sociata Deo, unusque spiritus cum eo?

§. 8.
Beatæ titulo a Mariano
decorata.

§. 9.
Magna sanctitatis fama,
qua obiit.

Post mala nostra tuis meritis, Elisa Beata Beta; tuis precibus duc nos ad regna parata. = Wadingus loc. cit. = Demum famula Christi fasciis mortalitatis exuta, circa annum 34. in delicias Jesu Christi sui prædilecti recepta famam sanctitatis in moribus, & signa Crucifixi in membris reliquit, ac subito miraculorum multitudine usque nunc claruit.

SPECIES ALTERA.

Descriptio Sepulchri BONÆ BETHÆ

Proc. fol. 50. ter. & 51.

Sepulchrum Bonæ Bethæ in navi Ecclesiæ Reüthenfis nonnihil ad sinistram partem collocatum, & grandi lapide a terra spacio pedali, & quincuncis elevato exornatum est, in cuius suprema planitie, seu superficie Bonæ Bethæ decenter jacentis manibus junctis & extremis digitis aliquantum innexis excita est effigies, quæ in longitudine continet quatuor pedes & deuncem. Lapis sepulchri quadratus est, in cuius quatuor angulis singula sunt candelabra ferrea plumbo fusili firmata. Epigraphes, sive Epithaphii in circuitu lapidis incisi hæc sunt verba, & characteres hoc, ut sequitur modo, formati.

✠āno dñi m ccccxx ipso die scē Kattrine obiit elisabet
achlin d walse uirgo inclusa i ruti q ptibg miraculis
✠refulsit p̄cipue stigmatibg Xpi i se uisis et anis XII
nō indiguit ✠ nēcio cibi refectione neq̄ sopno cetera plā

Confessor eiusdē deuotarie XX ānis fuit religiosq̄ i
Xpo patr̄ doming Cunradg Kugelin p̄positg walse fundatō
inclusōi p̄fati

§. 10.
Inscriptio sepulchri.

(hoc est = † Anno Domini MCCCCXX. ipso die S. Catharinæ obiit Elisabeth Achlerin de Walse virgo Inclusa in Ruti quæ pluribus miraculis † refulsit precipue stigmatibus Christi in se uisis, & annis XII. non indiguit necessario cibi refectione neque somno & cætera plura.

Confessor ejusdem Devotarie xx. annis fuit religiosus in Christo pater Dominicus Cunradus Kugelin Præpositus Walse fundator Inclusorii præfati.)

Porro prædicti lapidis longitudo complectitur sex pedes, & uncias pedis quinque, latitudo non excedit duos pedes & sextuncem, altitudo siue densitas adæquat undecim pedis uncias. Moles lapidis ad caput & calcem lateribus coctis & sibi invicem super instructis fulcitur. = Recta vero Iconographia Sepulchri præfati pennicillo expressa prostat ad calcem Processus anno 1756. exstructi, & in actis exhibiti, ubi conspicitur imago B. Elisabeth radiis caput exornata.

I. Testis Proc. fol. 61. ad 20. respondit = Quod statim ab obitu Elisabethæ res ejusdem, quibus vivens usa fuit, cum magna veneratione retentas fuisse, & adhuc retineri, credo ex propria experientia, dum corpus illius non modo præter consuetudinem in medio quasi Ecclesiæ sepultum fuit, sed statim supra tumulum illius magnus lapis erectus fuerit.

§. 11.
Corpus Beatæ illico præter morem in medio quasi Ecclesiæ tumulatum.

II. Testis Proc. fol. 70. ter. ad 18. respondit = Hinc etiam factum fuit, ut ob opinionem sanctitatis, corpus defunctæ, quod nulli unquam aliarum sororum contigit, non solum in medio quasi Parochialis

§. 12.
Nulli cæterarum sanctimonialium tale sepulchrū exstructum unquam.

Ec.

§. 13.

*Eadem non in cœmeterio
sed extraordinaria tumu-
lacio.*

Ecclesiæ sepultum fuerit, sed statim supra tumulum ipsius magnus lapis erectus fuerit, cui latino idiomate insculptum legitur eam pluribus miraculis fulsisse &c.

VII. Testis *Proc. fol. 89. ad 19. respondit* = Præmissa omnino præsumenda mihi videntur, maxime cum *præter morem* non in cœmeterio, sed in medio ipsius parochialis Ecclesiæ fuerit sepulta, & statim super ejusdem tumulo magnus lapis cum inscriptione, de qua supra, erectus.

TERTIA SPECIES.

§. 14.

*Ab ipso sepulturæ tem-
pore, candelæ ad sepul-
chrum accensæ.*

II. Testis *Proc. fol. 71. ad 18. respondit* = Item quod jam dicto lapidi (prout sæpius vidi & consideravi) quatuor candelabra plumbo sint insita, supra quibus ultra hominum memoriam, & præsumptive a tempore sepulturæ *semper* sub missarum celebratione, in ipsius honorem accendi soliti sint cerei.

§. 15.

*Dum missæ celebrantur,
cerei semper accensi ad
sepulchrum.*

VI. Testis *Proc. fol. 82. ter. ad 23. respondit* = Probe etiam memini a juventute, quod ad sepulchrum Elisabethæ *semper* quatuor cerei sub celebratione missarum fuerint accensi, & hanc consuetudinem hucusque fuisse traductam audiui a meis Majoribus.

§. 16.

*Idem ex traditione tam
sanctimonialium, quam
cæterorum.*

VII. Testis *Proc. fol. 89. ad 19. respondit* = Necnon eidem lapidi quatuor candelabra plumbo infusa, super quibus ultra hominum memoriam (prout tam a sororibus inclusorii, quam incolis pagi Reuthensis & aliis pluries audiui) & præsumptive a tempore obitus *semper* sub missarum celebratione totidem cerei soliti sunt accendi.

§. 17.

*Præter traditionem, ab
anno usque 1560. testis
observavit.*

XIII. Testis *Proc. fol. III. ter. ad 21. respondit* = Supra sepulchrum accensos cereos & lumina probe memini & scio, & id ipsum a Majoribus factitatum & in more fuisse audiui ab iisdem.

XX. Testis *Proc. fol. 121. ad 122. respondit* = Lumina sub sacrificio in candelabris sepulchro infusis accendi observavi ab annis sexaginta, id ipsum ante in usu fuisse, atque taliter successivis perpetuis futuris temporibus observari debere, audiui a Majoribus meis.

§. 18.

*Genuflexiones, concu-
sus, & cereorum ad se-
pulchrum accensio ab an-
no usque 1570. de visu,
ac traditione.*

XXI. Testis *Proc. fol. 121. ter. ad 20. & 21. respondit* = Res Elisabethæ in singulari *semper* fuisse habitas veneratione & adhuc haberi & audiui & vidi, uti & quod ad sepulchrum ejusdem genuflexiones, inflammatio cereorum sub divinis, aliæque devotiones & recommendationes in usu fuerint, partim audiui a Majoribus, partim ipsemet observavi, & exercui ab annis quinquaginta & amplius etiam. Neque constat, quod sanctitatis opinio Elisabethæ Bonæ unquam antehac fuerit emortua; quin potius quod ob vitam sanctissime traductam quasi pro Sancta fuerit culta, & audiui a Majoribus, & a supra memorato tempore ipsemet practicavi, & ab aliis sic fieri vidi.

§. 19.

*Eadem numquam immi-
nuta, sed in dies percre-
buere.*

XXII. Testis *Proc. fol. 123. ter. ad 21. respondit* = Ab annis plus minus sexaginta *semper* adverti homines ad sepulchrum Bonæ Bethæ sese conferre, ibidemque flexis genibus ejusdem intercessioni sese commendare, inque honorem cereos succendere, ac donare, qui sub divinis officiis postmodum adhibeantur.

§. 20.

*Cereorum dona, ac ac-
censio tum de visu, tum
ex traditione.*

XXVI. Testis *Proc. fol. 132. ter. ad 21. respondit* = Multoties etiam vidimus, quod communis plebs in more habuerit juxta sepulchrum affixis & incensis cereis orationes suas instituere, & hoc ipsum suc-
cessive

cessive anterioribus temporibus in usu fuisse percepi a Senioribus constanter, maxime autem, quod sumptibus Monasterii ex antiqua traditione super quatuor sepulchro infusis candelabris sub divino Officio missæ cerei majores fuerint in honorem Elisabethæ succensis.

QUARTA SPECIES.

*Designatio rerum a BONA BETHA relictarum,
& Reliquiarum loco in Inclusorio
Reutensi asservatarum,
Proc. fol. 49.*

Primo reperitur tunica colore subfusco, & fororum instituto convenienti, & consueto.

Secundo velum lineum nigrum, quo sorores inclusæ utuntur, ipsius manu textum, & factum ex filo crispato, quod ipsa tantum ducere, & formare poterat, cæterarum vero nulla.

Tertio. Pars alicujus alterius veli nigri utcunque lacerâ itidem tamen crispata cum appensa schedula antiquissimæ scripturæ, cujus hæc sunt verba: *Hæc est res Bethæ.*

Quarto. Item Peplum album ex lino.

Quinto. Deinde duplarium, sive filum duplicatum crispatum in magna satis copia.

Sexto. Præterea sex linteola admodum lacera; quibus sanguis e Bonæ Bethæ vulneribus dimanans abstersus creditur, apparent adhuc aliquantulum rubea, quasi sanguine imbuta, & in lotionē non diligenter purgata. Prædicta linteola in una quadam cistula ferrata & obserata asservari hætenus solita sunt. De cistulæ autem manubrio dependet schedula antiquissimæ manus, in qua hæc scripta leguntur: *Hoc spectat ad Betham.*

Septimo. In eodem inclusorio habetur roggætum unum ex filo crispato contextum, quod ipsa suo confessorio propriis manibus confecerat cum affixa schedula, quæ sequentia continet verba? *Hoc novit Bona Betha.*

Octavo. Item cochlear totum ex ligno ab omni argento & auro alienissimum, adhuc tamen quasi novum, & raro usurpatum, in ejus manubrio ligneo sculpta est imago Divæ virginis puerulum Jesum brachio gestantis.

Insuper & nono cruceola duplicata, minor in majori conclusa diversi coloris.

Decimo. Calculi quidam rubei & cinericii coloris, qui maximis cum doloribus ab ipsa emissi creduntur.

Tandem in hypocausto de Bonæ Bethæ nomine nuncupato duo asservantur, quæ ab ipsa in vita colebantur. Primum: Salutatio angelica depicta in tabella cum binis alis, in quarum dextra Sanctæ Barbaræ & S. Augustini, in altera S. Conradi, & S. Dorotheæ effigies expressæ & effictæ cernuntur. Secundum: Imago Christi in cruce pendentis quatuor clavis affixi devotissima, quæ ad vetustissima exemplaria videtur efformata; nam præterquam quod Christus spinea caput cinctus corona, & corpore condensato perfusus cruore exhi-

exhibetur, pedes etiam super trunculum quemdam Crucis stipiti affixum juxta se positi, & singulis clavis perfoffi sunt. Hanc Crucifixi imaginem Bona Betha in magna veneratione, & in oculis fere semper habuisse traditur. Visitur etiam ibidem mensula quadrata ex buxo tripliciter plicata, quæ Bonæ Bethæ quoque tribuitur.

Descriptio Hortuli ejusdem BONÆ BETHÆ, Proc. fol. 51. & ter. — In ipso patentiore sororum horto inclusorio proxime subiecto est alius quidam angustissimus hortulus de Bona Betha nomen trahens laminis & scandulis circumseptus, in cuius fere meditullio ingens saxum, magnique ponderis extat, crucibus multis quasi consignatum, super quo Bona Betha multum orasse, contemplationi vacasse, aviculasque cœlestes suaviter modulantes cum aliis sororibus inaudisse traditur. In hoc eodem saxo pedis cujusdam vestigium apparet, quod a Bona Betha impressum refertur, quando ad contemplationis exercitium, quod ipsi usitatum erat, illud conscendit.

§. 21.

Res omnes ad Beatam pertinentes ut reliquiae semper adservatae, & cultae.

I. Testis *Proc. fol. 61. ad 20. respondit* — Item vestes Bonæ Elisabethæ præsertim tunica, velum nigrum, & nonnulla alba vela, necnon duo rogchetta in usum Domini Conradi Kügelin confessorii sui propriis manibus contexta, panniculi quidam, & fila, prout etiam imago quædam Christi Crucifixi piissima, & antiquissima, coram qua in secreto meditari, & orare consueverat, a tempore obitus sui tamquam reliquiae diligentissime asservata fuerint, & adhuc cum magna devotione, & veneratione retineantur.

II. Testis *Proc. fol. 71. ter. & 72. ad 80. respondit* — Res quasdam a Bona Betha post obitum relictas, cujusmodi sunt imago piissima Crucifixi coram qua intensissime meditabatur, & orabat, vestes, tunica, vela alba, & nigra, filia & alia quædam singula energumenis intolerabilia, Pro reliquiis fuisse asservatas, & pro talibus ab omnibus etiamnum coli, ac haberi, constat experientia propria, ac visu.

§. 22.

Ex traditione sanctimonialium.

XI. Testis *Proc. fol. 106. ad 20. respondit* — Res Bonæ Elisabethæ non modo hodie quasi pro reliquiis retinentur, sed eadem a Monialibus Inclusorii pro talibus ab ipsomet obitu fuerunt hucusque reservatae, prout ab iisdem audiui.

§. 23.

Atque Seniorum.

XVI. Testis *Proc. fol. 116. ad 20. & sequ. respondit* — Res Bonæ Bethæ tanquam reliquias fuisse asservatas, ac in singulari semper veneratione habitas, & ante annos etiam plurimos, multos sepulchrum Elisabethæ invisendo ibidem orasse, ac cereolos accendisse & vidi, & audiui factitatum semper, maxime a vicinioribus incolis, ac proinde sanctitatis opinionem numquam intercuisse puto, prout hoc ipsum audiui a Majoribus.

XXV. Testis *Proc. 125. ter. dixit* — Bonam Elisabetham in Monasterio isto vixisse cum magna sanctitatis opinione audiui cum a multis aliis, tum a proprio meo parente viro octuagenario, qui habitationem, sive hypocautulum Bonæ Bethæ vetustate, attritum, velut lignarius faber immutavit, & restauravit. Ab eodem etiam multa virtuosa audiui de Reverendo P. Conrado Kügelin confessario dictæ Elisabethæ. Probe etiam memini, quod dictus meus pater retulerit, se a quodam Barone in Königsegg audivisse, quod avus illius Bonam Betham *personaliter & familiariter* noverit —, & *Proc. fol. 127.* — Quod res Bonæ Bethæ in magna semper fuerint asse-

§. 24.

Etiam illorum, qui cum Elisabetha vel familiariter egerant.

asservatæ & habitæ veneratione & vidi & audiui a sæpe dictis meis Majoribus.

XXVI. Testis *Proc. fol. 132. ad 20. respondit* = Ex traditione Majorum, & appensione antiquissimarum schedularum constat, & creditur, quod res Bonæ Elisabethæ a principio usque huc in peculiari sint habitæ veneratione.

XXIX. Testis *Proc. fol. 142. dixit* = Hinc nempe mirum non est, quod appensis antiquissimæ scripturæ schedulis res illius tam diligenter fuerint asservatæ, & etiamnum pro reliquiis teneantur. Et quod tam sorores, quam aliæ personæ, maxime de familia illustrium de Königsegg ad sepulchrum Elisabeth confluentes ejus implorarent, & expectarent auxilium, & patrocinium, prout ipsa ego, quamdiu in hoc monasterio dego, observavi, vel taliter semper factitatum fuisse a Senioribus intellexi.

QUINTA SPECIES.

I. Testis *Proc. fol. 61. ter. ad 21. respondit* = Hunc credo eo, quod mihi partim ex propria scientia & visu, partim ex traditione Seniorum ad suos quoque Majores sese referentium constet, tam Moniales inclusorii, quam pagi Reuthensis incolas, & vicinos, una cum suis prædecessoribus ab immemorabili tempore suas necessitates apud sepulchrum Bonæ Elisabethæ sæpissime deposuisse, & per intercessionem ipsius magnas consolationes reportasse.

§. 25.
Tam Moniales quam cæteri semper ad sepulchrum B. confugerunt.

II. Testis *Proc. fol. 72. ad 21. respondit* = Quod etiam tam Moniales inclusorii, quam pagi Reuthensis incolæ & vicini una cum suis prædecessoribus & Majoribus ab immemorabili tempore suas necessitates apud sepulchrum Bonæ Bethæ sæpissime deposuerint, & per intercessionem ipsius magnas consolationes reportarint, memini me a supra dictis sororibus audivisse.

§. 26.
Incolæ etiam Reuthenses, vicinorumque pagorum a tempore immemoriali.

V. Testis *Proc. fol. 80. ter. ad 21. respondit* = Sorores & incolas pagi Reuthi specialem semper ex traditione erga sepulchrum Beatæ Bethæ habuisse devotionem & confidentiam audiui ab utrisque.

VII. Testis *Proc. fol. 89. ter. ad 21. respondit* = Traditum est quod non tantum Moniales inclusorii ab immemoriali, sed etiam incolæ pagi Reuthensis & vicini una cum suis prædecessoribus & Majoribus suas necessitates apud sepulchrum dictæ Elisabethæ sæpissime deponere consueverint, sed & intercessione ejusdem putarunt se magnum & præsens auxilium sæpe expertos. In particulari aliquoties a Martino Sterneker cive Waldseensi viro centenario majore audiui, quod ante annos plus minus nonaginta una cum matre sua ad sepulchrum B. Elisabethæ pro necessitate quadam fuerit peregrinatus.

§. 27.
Hujusmodi concursus ad sepulchrum anni 1530. de auditu a vident.

IX. Testis *Proc. fol. 99. ad 21. respondit* = A sororibus inclusorii & incolis pagi Reuthensis audiui, quam tam ipsi quam Majores & prædecessores sui semper in more habuerint in variis occurrentibus necessitatibus ad patrocinium Bonæ Elisabethæ confluere, & preces suas apud sepulchrum persolvere.

XI. Testis *Proc. fol. 106. ad 21. respondit* = A quibus (Monialibus Gentem.) etiam percepi, quod tam ipsæ, quam earum prædecessores in quibusvis occurrentibus necessitatibus cum magna fiducia

§. 28.
Auxilium jugiter datum a Beata confluentibus ad sepulchrum.

§. 29.
Ex traditione Patrum
monasterii Waldseensis
Seniorum.

ad sepulchrum Bonæ Bethæ sese conferre consueverint, & magnam
sæpe perceperint consolationem vel alleviationem.

§. 30.
Etiam de propria exper.
ab ann. circ. 1530.

XII. Testis Proc. fol. 109. ter. ad 21. respondit = Quod sorores inclu-
sorii cum suis antecessoribus magnam erga Bonam Betham etiam
ante aperturam sepulchri habuerint devotionem, & recursum, audi-
vi tam a dictis sororibus, quam etiam a senioribus Patribus hujus
Waldseensis monasterii, a quibus etiam intellexi multos similiter
laicos illam semper in singulari habuisse respectu.

§. 31.
Nepotes Majorum exem-
plo edocti ad sepulchrum
Beatæ confugere.

XIII. Testis Proc. fol. 111. ad 1. & seq. respondit = Vitam eandem
traduxisse omnino sanctam non tantum ab iisdem meis Majori-
bus audiui, sed etiam probe memini me puerum decennalem, hoc
est, ante annos ultra nonaginta a matre mea ad ejusdem sepulchrum
fuisse deductum.

XIX. Testis Proc. fol. 119. ad 21. & sequ. respondit = A Majoribus
meis fui edoctus ad ipsorum & prædecessorum exemplum ad sepul-
chrum Elisabethæ recurrere, & ejusdem precibus me commendare
prout nempe plures alios facitare, & flexis genibus, cereis five ma-
joribus five minoribus accensis orantes vidi, atque adeo perennem
erga Bonam Elisabetham fuisse devotionem partim ipse observavi,
partim a supradictis Majoribus meis intellexi.

XXV. Testis Proc. fol. 127. dixit = Eandem velut sanctam fuisse
cultam ab hominibus conicio ex eo, quod cum ipse viderim, tum
a parente audiverim, multos ad sepulchrum illius flexis genibus ora-
re, & cereos accendere consuevisse, & ejusdem patrocinio sese
commendare.

XXXI. Testis Proc. fol. 147. ad 21. respondit = Apud sorores tam
modernas, quam defunctas in usu fuisse, ut apud sepulchrum Bethæ
orarent, & ipsius intercessionem invocarent; partim propria scien-
tia novi, partim a Senioribus audiui.

§. 32.
Miraculosa sanatio ad
altare B. Elisabeth.

Ex instrum. miraculose sanat. Proc. fol. 213. ter. = Verum ubi illam
(ægotam) ad Altare quoddam supra quod imago Elisabethæ Bonæ
consistit, conduximus, proprio motu genua flectentem, & paulo
post suapte ambulantiem sese exhibuit, super quo plurimus, qui in
Ecclesia præsens fuerat populus, & qui illam hoc & præcedenti die
viderat obstupuit, & admiratus fuit.

CAPUT III.

Num. 11.
Recensentur species
cultus ab aperitione
sepulchri.

*Perseverantia, & percrebescencia cultus
B. ELISABETHA ab anno 1623. ad nostra
usque tempora exhibiti.*

§. 1.
Confluxus millium pere-
grinorum de visu.

I. Testis Proc. fol. 62. ad 22. respondit = A novissima vero apertio-
ne sepulchri Elisabethæ anno millesimo sexcentesimo vigesimo ter-
tio facta, cui & ego interfui præsens, famam sanctitatis supra mo-
dum crevisse exconfluxu tot millium peregrinantium, & ejus se
suffragiis commendantium hominum.

Plurimum etiam illustriū
ac nobilium virorum de
visu.

III. Testis Proc. fol. 74. ter. & 75. ad 1. & sequ. respondit = Pere-
grinationes ad sepulchrum Bonæ Bethæ a plurimis illustribus & nobi-
libus

libus personis perseveranter a sesquianno ob sanctitatis ejusdem opinionem institutas fuisse & adhuc institui, ipsemet ego experior, eo quod plurimi ad me eundo, vel redeundo divertant, a quibus etiam multa miracula omnis generis curationum intercessione Bonæ Bethæ facta audiui.

VI. Testis *Proc. fol. 77. ter. ad 21. & 22. respondit* = Hunc articulum, uti & subsequentem credo ex propria scientia, & visu, maxime a tempore apertionis sepulchri Bonæ Bethæ, quia innumera variorum hominum multitudo illuc peregrinata fuit, & intensissimas preces ad ejus sepulchrum fuderunt.

V. Testis *Proc. fol. 80. ter. ad 22. respondit* = Ab eo vero tempore, quo Bonæ Bethæ sacra ossa fuerunt lustrata, devotionem mire crevisse constat ex proprio visu, dum nempe multa hominum millia ad sepulchrum confluxerunt, & ejusdem patrocinio sese commendarunt.

II. Testis *Proc. fol. 90. ad 22. respondit* = Quod a sesquiennio, hoc est e tempore apertionis sepulchri supra modum creverit, & crescat, patet in primis ex eo, quod sine intermissione varii peregrini ex longe etiam distantibus provinciis illuc peregrinentur: & hoc non tantum a plebeis fieri visitur, sed etiam a personis summæ nobilitatis utriusque sexus, imo etiam a *Baronibus, Comitibus, Marchionibus, Ducibus, Principibus tam Secularibus quam Ecclesiasticis* inter quos particulatim fuere Illustrissimus Dominus Cardinalis de Zollerem, Serenissimus Archidux Leopoldus, Episcopi Constantiensis & Augustanus &c., qui omnes illuc venientes magnam exercent devotionem & cum magna inde regrediuntur consolatione. Porro quot & quales ex diversis locis, nempe pagis, oppidis & monasteriis publicæ illuc institutæ fuerunt processiones, patet ex subiecto registro juxta litteras Alphabeti confecto, & jussu meo diligenter annotato.

§. 3.

Ex longe etiam diffitis regionibus de visu.

§. 4.

Barones, Archiduces, Episcopi, Cardinales &c. ad sepulchrum Beatæ conflunt.

§. 5.

Nomina locorum, & quibus instituuntur processiones ad Beatam; sunt autem numero CVIII.

A
Ex pago Altdorff, Aulendorf bina vice, Aindimen, Aylingen, Ambtzell, Altheimb, Achstetten, Ahlen, Argen.

B
Baindt bina vice, Berenweiler, Blizenteuti, Boogfen, Brochenzell, Braunenweiler, Bodnegg, Berken, Buechhorn, Biberach.

C
Cristazhoffen, Capell, S. Christinen.

D
Dankerschweiler, Dorff, Dautenhoffen.

E
Eriskinh, Eschach, Eberatzell, Eratshoffen, Epfingen.

F
Fronhoffen, Friesenhoffen.

G
Gebertshoffen, Grienkraut, Graisbeyren, Gippenhausen.

H
Hundersingen, Heppach, Haiskirch, Hamraz, Hirschlatt, Hochdorff, Hagnau.

I
Ingentigen, Inmenstad, Isni.

K

Kislegg, Krumbach, Kluffteren, Kelen.

L

Leukirch, Lewenthal, Langnau, Laubertshausen, Leupolz.

M

Milhausen, Morsburg, Manhdorff, Meuttingen, Maseleimb, Merolzhoffen, Munderkingen.

N

Neukirch, Neuburg.

O

Orgazell, Obereftendorff, Ochsenhausen.

P

Poppenschweiler, Peiren.

R

Ravensburg, Riggerweilen, Renetschweiler, Riedbingen, Rottenbach, Razenried, Rhott.

S

Staig, Säulgen, Schuffenried, Sulmingen, Siggen, Seckirch.

T

Tett nang, Tharm, Thaldorff.

V

Vischbach, Unteraidnach, Untereftendorff, Unlengen, Uttenweiler, Volkartshausen.

W

Waldsee, Warthausen, Weingarten, Wolfegg, Wolfarstschuendi, Weisenau, Wetschweiler, Wurzach, Wangen, Wilhelmskirch, Wilbetschweiler, Waltershoffen, Winingen, Waldpurg, Winterstetten, Winaden, Wolbarthausen.

§. 6.

Sacra ultra mille & octingenta sesquiennio celebrata devotionis Beatae causa.

§. 7.

Ardens peregrinorum desiderium celebrandi missam Beatae propriam.

§. 8.

Unica die vel sex mille peregrinorum concursus ad B. sepulchrum factus.

§. 9.

Idem multorum hominum millium confluxus. De visu.

Ad sapredictæ etiam Elisabethæ famam confirmandam pertinet, meo iudicio, quod hoc sesquiennio præter ea (ad quæ tenetur parochus in Reuti ordinarie residens) sacra a Sacerdotibus, qui devotionis causa eo venerunt, fuerint celebrata ultra mille & octingenta. Et propria scientia compertum habeo, quod peregrinantes tam clerici, quam seculares hætenus nihil magis desideraverint, quam ut de Bona Elisabetha tanquam de Beata missas celebrare, & respective celebrari curare ausi fuissent, adeoque ipsius vel canonizationem, vel saltem Beatificationem, ac reliquiarum debitam exaltationem adhuc constantissime efflagitent.

XII. Testis Proc. fol. 109. ter. ad 22. respondit = Qualiter multis successive annis ab obitu Elisabethæ sanctitatis sine interruptione creverit fama vel vox, mihi quidem non constat, sed quod jam nunc in maximo sit sanctitatis conceptu, constat ex eo, quod aliquando infra sesquiennium præteritum unica die in Reuti ad quinque & sex millia peregrinantium confluxerint, adeo ut multi Sacerdotes præ multitudine, etiam ipsemet dominus Præpositus a celebratione fuerint præpediti, alias vero numerus celebrantium ad viginti devenit.

XXVI. Testis Proc. fol. 133. ad 24. respondit = A sepulturæ vero relevatione sanctitatis famam ita crevisse, & percrebuisse passim, ut multa subinde hominum millia omnis status, & ordinis huc peregrinatum venerint, ipsamet vidi cum stupore & gaudio, & quod intercessione Elisabethæ multis tam corporales quam spirituales gratiæ

gratiæ obtigerint, publica vox est & fama, prout aliquot huiusmodi gratiarum, & curationum maxime filii nobilis de Prasberg ipsamet sum oculata testis.

Ingens Animarum conversio ea occasione secuta.

Num. 12.
Insignium peccato-
rum conversio, inter
quos non nemo hæ-
reticus.

I. Testis Proc. fol. 62. ad 24. respondit = Porro quod post mortem Elisabethæ, maxime a tempore aperturæ sepulchri innumera miracula, & gratiæ illuc peregrinantibus evenirent, & illa non tantum corporalia, sed etiam spiritualia, credo ex propria scientia, visu, & experientia, tanquam indignus hic loci, ubi sepultura quiescit, parochus, & confessarius. Nam primo a multis audiui, se adeo mirabilem interius sensisse affectum, & commotionem, seu impulsu, ut nec die, nec nocte quieti esse potuerint, donec concepto confitendi proposito ad locum sanctum (ita nempe locum sepulturæ Bonæ Bethæ nominarunt, pervenerint. Deinde alii mihi dicebant: Pater, non venio quæsiturus salutem corporis, qua optima fruor, sed animæ in hoc loco tam sancto, & pio, hic spero per intercessionem B. Virginis Elisabethæ veram & perseverantem vitæ emendationem me consecuturum. Plurimi satis enormes excessus, imo peccata gravissima, quæ diu parum vel pro nihilo reputarunt, vel saltem non satis ponderarunt, & ideo numquam confessi sunt, postquam autem certo peregrinationem animo conceperunt, gravitas illorum peccatorum mox ita apparebat, ut maxime territi fuerint, & peccata evidenter singillatim cum omnibus circumstantiis animo recurrebant, Bona Elisabetha iisdem quasi numerum, gravitatem &c. dictante ac instillante. Quarto, Alii fatebantur se diu peccata gravia vel ob ruborem & verecundiam, vel ob rusticitatem, & imperitiam seu ignorantiam, vel etiam ob malitiam, & ex certa scientia reticuisse; alii ingenue fatebantur se hætenus instar bestiarum irrationabiliter vixisse, nec de peccatis unquam cogitasse vel curasse, tandem tamen firmiter animo suo proposuisse hoc in loco severam, & integram confessionem, seposito omni rubore & impedimento, facturos, ad quod sese interne commotos esse edixerunt, hinc confessorium nonnulli enixe rogabant, ne cuiquam hominum sua peccata recenseret. Alii fatebantur, quod licet alia sancta, seu pia loca peregrinati fuerint ea intentione, ut ibidem confiterentur & absolverentur, vitamque postmodum emendarent, re tamen infecta non sine magna animi afflictione vel tædio, & conscientiæ suæ onere domum rediisse, ac longe magis in peccatis inforuisse, donec ad Bonam Betham venerint, & prædicto onere ibidem mediante confessione & oratione plenissime levati, magna exinde consolatione abierunt. Redeuntes etiam postea nonnulli fassi sunt tantum se solatium in hoc loco sensisse, ut in tota vita sua melius sibi non fuisse non censuerint, confessorii verba ipsis e memoria nonnumquam cecidisse, integrum pagum non accepturos pro accepto beneficio, & gaudio. Hinc repetitiones confessionum priorum invalidarum vel a tota vita, vel a viginti, triginta plus minus annis institutæ fuerunt. Quinto. Plurimis & universalissime in ipso itinere versus Reuti constitutis quædam peccata etiam a cunabulis per-

Confes. de pr. exper.

§. 1.
Locus sepulchri B. appellatus locus sanctus.

§. 2.
Plurimi de gravissimis peccatis, quæ levia existimaverant, confessi.

§. 3.
Plurimi, concepto peregrinationis voto, relicta flagitia confessi.

§. 4.
Plurimi ibidem peccata sua expiarunt, quæ alibi, concepto licet voto, non potuerunt.

§. 5.
Plurima confessionum invalidarum repetitio.

§. 6.

*Firmum ac perseverans
multorum post confessio-
nem propositum.*

§. 7.

*Gravissimorum, ac do-
ctissimorum hominum ju-
diciū de hujusmodi con-
versione animarum.*

§. 8.

*Multis visa est Beata ad
meliorem frugem suadens*

§. 9.

*Confessarius de propria
exper. testatur insignes
peccatorum conversiones.*

§. 10.

*Hæretici ad catholicam
unitatem reditus.*

§. 11.

*Peroptabant Sacerdotes
missam propriam de Bea-
ta celebrare.*

§. 12.

*Confessarius assertor
memoratae conversionis
de pr. exper.*

perpetrata inciderunt, quæ alias vel nunquam pro peccatis reputa-
runt, vel saltem non cogitarunt, quasi impedimenta salutis suæ
aliquando essent futura; postquam vero itineri sese commiserunt,
ac si a Bona Betha interne ipsis diceretur, mortis tempore ab his
peccatis maxime angustiandos, & coacervandos esse, itaque in hoc
loco ut de iis confiteantur omnino expedire. Sexto. Multi qui ha-
bebant conscientias valde anxias & dubias, hujusmodi scrupulis me-
diante confessione & Bonæ Bethæ intercessione liberatos ac securos
redditos edixerunt. Septimo. Multi qui semel fuere apud Bonam
Betham, & ibidem peccata sua per integram confessionem expia-
runt, tantam ibidem gratiam consecuti sunt, & tam firmum pro-
positum conceperunt, ut post aliquod temporis spatium postmo-
dum reversi vix sibi videbantur venialiter peccasse, interea & mihi
confessario ita dicebant: Pater, ex eo tempore, quo prima vice
hic fui, nec minimam partem peccavi ut antea. Octavo. Præta-
ctam multorum pænitentium plane mirabilem ac stupendam con-
versionem animadvertentes subinde gravissimi, & doctissimi viri
stupentes steterunt, viderunt, & dixerunt se tutissime, & securis-
sima conscientia dicere posse, miracula, & gratias animæ, corpo-
ralia longe superare, ac multo frequentiora esse. Nono denique
ex multorum relatione habeo, quod ipsis videbatur Bonam Betham
sibi apparuisse, & ad emendationem vitæ, ac confessionem in Reu-
ti instituendam interne adhortatos, & quasi a Bona Betha attractos
fuisse.

VIII. Testis *Proc. fol. 96. ad 22. respondit* = Quod autem sanctitatis
fama B. Elisabethæ post apertionem sepulchri longe, lateque percre-
buerit, constat ex tot millium peregrinantium & personarum etiam
illustrium, & Principum affluxu, adeo ut me præsentem in unica die
viginti sacra ab adventitiis Sacerdotibus fuerint lecta. Et ego con-
fessiones ibidem aliquoties excipiens, expertus fui multos de gra-
vissimis peccatis per plures annos suppressis cum magno dolore &
contritione confessos & absolutos cum magna exinde recessisse
consolatione, inter hos fuit etiam quidam *hæreticus* ex Rhetia,
quem sacramentaliter absolvi.

IX. Testis *Proc. fol. 99. ter. ad 22. respondit* = Quod vero a ses-
quiennio maxime (fama B.) percrebuerit, dubium non est, testa-
tur enim hoc creberrimus numerus peregrinantium, plurimæque
illuc destinatae solemnes processiones ex pagis, & parochiis, ex ci-
viratibus & monasteriis virorum, adeo ut quandoque unica die ad
viginti quatuor fuerint a Sacerdotibus celebratae missæ, quibus
etiam nihil magis fuisset in optatis; quam ut pro magna erga Elisa-
betham devotione specialem de illa missam licuisset legere.

XI. Testis *Proc. fol. 106. ter. ad 24. respondit* = Quod vero plurima
ejusdem invocatione ab aliquanto tempore contigerint, publica
vox est & fama; & ego de Superiorum meorum jussu peregrinan-
tium in Reuti excipiens confessiones, attestor, quod aliqui mihi
suapte recensuerint, se nescio quo impulso adactos huc geregrina-
ri, nec quietem habere potuisse, donec iter arriperent. Alii non-
nulli edicebant, quod Bona Betha ipsis quoque in somno apparens
ad peregrinationem instituendam adhortata sit pro afflictione sa-
nitatis sive corporis, sive mentis. Quidam alii cum magna contri-
tione vel dolore de peccatis nunquam confessis, sacramentaliter
cum

cum ingenti eorundem consolatione fuerunt absoluti, quibus similia audiui a Parocho Reuthensi &c.

XII. Testis *Proc. fol. 110. ad 24. respondit* = Ego sancte asseverare audeo, quod mihi confessario nonnulli detexerint, se a rupturis & aliis infirmitatibus concepto duntaxat voto, vel etiam expleta peregrinatione, & devotione fuerint liberati. Item quod nonnulli mihi fuerunt de enormibus peccatis confessi, quæ annis antea viginti, aut triginta subtraherunt, & quorum aliqui recensebant, se specialibus quibusdam interius stimulis ita fuisse compulso & instigato, ut nullam requiem, aut quietem mentis habere potuerint, donec de facto illuc profecti de confessis suis peccatis fuerunt absoluti, quibus similia etiam ab aliis nostris confessariis audiui, adeo ut licet magnæ multis corporales, sive exteriores gratiæ fuerint concessæ, plures tamen & majores interiores peccatoribus contingant.

§. 13.

Alter confessarius de prop. exper.

C A P U T I V.

Perseverantia memorati cultus evincitur etiam ex altero Processu Constantiensi anni 1756., quo uti non licet, utpote exstructi post appositionem manus Sedis Apostolicæ.

Species tamen cultus, quæ ex illo emergunt, sunt.

Num. 13.

- I. *Cerea, & anathemata* innumera partim nova, partim ex antiquis *simis* refecta, ac sepulchro Beatæ appensa. Species cultus Beatæ etiamnum exhibiti.
- II. *Concursus* ad sepulchrum Beatæ in festo S. Mariæ Magdalænæ ad numerum etiam *trium* vel *quatuor* mille hominum una cum sollemnibus supplicationibus.
- III. *Concursus* assiduus *peregrinorum*, qui etiam per altissimam scalam genuflexi orant, *Archiducum*, aliorumque nobilium virorum.
- IV. *Processiones* ex pagis, civitatibus, aliisque locis solemnes per annum.
- V. *Preces*, ac *devotiones* publicæ ad Beatam pro populo, & pro quacumque necessitate instituti solitæ.
- VI. *Quotidianæ* fere preces ad sepulchrum B. Elisabethæ a fidelibus *alia voce* factæ.
- VII. *Litanie* ante Beatæ sepulchrum singulis sextis feriis contra fulgura & tempestates recitari solitæ.
- VIII. *Preces* pro morientibus singulis diebus festivis in *domo paterna* Beatæ in facellum redactæ.
- IX. *Conciones* annuæ in die S. Magdalænæ & S. Catharinæ V. & Martyris de virtutibus & intercessione B. Elisabethæ.
- X. *Vita* multoties impressa una cum litanis, responsoriis, precibus & collectis in honorem Beatæ recitari solitis.
- XI. *Altaria* cum effigie radiata B. Elisabethæ *tria*, *alterum* super ejusdem sepulchrum, *alterum* exstructum, dum facellum in ampliore formam peregrinantium commodo redigeretur, *ter-*

- tertium*, quum memoratum sacellum magnificentius exstructum fuit.
- XII. *Sacrificia* ad altaria Beatæ fieri solita, & eam in rem frequentes eleemosynæ.
- XIII. *Statuæ, ac imagines* plurimæ B. Elisabethæ radiis, vel circulo caput exornatæ in *templis, viisque publicis, ac in privatis sacellis, & adibus* erectæ, asservatæ.
- XIV. *Festum* Transfigurationis Domini impensius honoratum, quod eo die sepulchrum B. Elisabethæ adaptum fuerit.
- XV. *Rosaria, ac numismata* devotionis ergo ex *terra* aperti sepulchri confecta.
- XVI. *Quotidiana* lapidis sepulchralis Beatæ a peregrinis facta *abrasio*.
- XVII. *Frequens* aquæ putei precibus Beatæ impetrati, devotionis, ac morbos pellendi causa *haustus*.
- XVIII. *Flores* horti a Beata confiti, ac *lapis* cum impressione volæ, ac genu Beatæ devenerati.
- XIX. *Res* ejusdem etiamnum uti Sanctorum reliquiæ Waldsee cultæ.
- XX. *Theses* publicæ anno 1710. habitæ cum imagine radiata B. Elisabethæ.
- XXI. *Honor* eidem tributus tanquam Thaumaturgæ, ac Patronæ *totius Sueviæ*.

S A N C T I S S I M E P A T E R.

Num. 14.

Epistola Emi ac Rmi
Episcopi Constanti-
ensis ad san. memor.
Benedictum XIV.
Proc. fol. 1.

Inter illustriora sanctitatis sydera, quæ hætenus Dicecesim constantien-
sem illustrarunt, non ultimum locum sibi vindicat nota passim,
& omnium quasi ore celebrata per Germaniam, & in primis per
Sueviam Elisabetha Achlin ex austriaco oppido Waldsee oriunda,
quæ cum vix decimum sextum ætatis suæ annum complevisset in
monasterio monialium Ordinis S. Francisci Conventualium in pago
Reüthe, olim Rütli nuncupato circa annum millesimum quadrin-
gentesimum secundum Deo se devovit ab eoque tempore usque ad
obitus sui diem, quem anno millesimo quadringentesimo vigesimo,
die vigesima quinta novembris sanctissime clausit, admirabilis vitæ
fama adeo inclaruit, ut ab omnibus semper habita fuerit pro sancta
& propter innocentiam suam, ac morum integritatem meruerit ap-
pellari Elisabetha Bona, seu Suevorum dialecto Bona Betha, quod
nomen in præsentem usque diem retinuit, eoque insignivit mona-
sterium monialium in Reüthe, quod ab antiquissimis temporibus
non alio vocari nomine solet, nisi monasterium ad Elisabetham Bo-
nam. Cum ob crebra beneficia & miracula, quæ plerique post mor-
tem Beatæ Elisabethæ Bonæ a Deo per ipsius merita a se obtinuisse
testabantur, fidelis populi devotio erga ipsam creverit, ut de illius
Beatitudine minime dubitans ejusdem in cælis suffragium nuncupa-
tis votis, ac magno animi ardore supplex implorare non destiterit,
compluribus etiam ex locis longius distitis ad sepulchrum Venerabilis
famulæ Dei peregrinantibus, votique causa confluentibus; hinc
Dominus Præpositus, & Conventus Collegii Canonorum Regu-
larium S. Augustini in Waldsee, cui Ecclesia respectiva parochialis,
& monasterialis in Reüthe incorporata est, totaque late patens Sue-
via humiliter petiit, ut in Sanctorum numerum consuetis Ecclesiæ
ritibus redigeretur. Quamobrem Prædecessor meus Jacobus Fug-
gerus

§. 1.

Ab immemorabili temp.
monasterium Reuthense,
monasterium ad B. Be-
tham nuncupatum.

§. 2.

Crebra miracula inter-
cessione Beatæ prepetra-
ta.

gerus Episcopus Constantiensis piæ memoriæ anno millesimo sexcentesimo vigesimo quinto Processum Informativum, uti moris est, super vita, virtutibus, & miraculis B. Elisabethæ Bonæ autoritate ordinaria instituit, qui Romam transmissus fuit una cum promotorialibus Ferdinandi Secundi Imperatoris, & Archiducis Leopoldi, qui maxime anno 1629. negotium! solemnitis Beatificationis summo studio urgebant. Verum ob invalescentem hæresin Lutheri, & insecutos gravissimos bellorum motus, qui toti Germaniæ excidium religionis catholicæ minabantur, aliasque injurias temporum causa hæc dormivit, usquedum evigilavit zelus moderni Domini Præpositi, & Abbatis prædicti Collegii Waldseensis, qui cum adverteret numerum peregrinorum tum devotionis, tum quærendæ salutis temporalis causa in dies crescere, pro augmento cultus Sanctitati Vestræ literis meis commendari postulavit. Cujus justissimo desiderio annuens, superiore ab hinc anno ad Sanctitatem Vestram supplices preces dedi, ut corpus virginis e subterraneo, quo nunc jacet, loco, ad sacelli aram ipsi dicatam transferri, ac singulis annis officium de Beata Elisabetha Bona cum missa de communi virginum tam a Canonicis Regularibus S. Augustini in Waldsee, quam a sanctimonialibus in Reüthe recitari, ac respective celebrari valeat. Ad hanc petitionem ab Eñmo Dño Cardinale Columna de Sciarra rescriptum est, omnes meos conatus vanos & irritos fore, nisi prius doceatur de cultu immemorialis temporis. Mihi quidem dubium nullum relinquitur, hanc probationem confectam esse per Processum Informativum anno millesimo sexcentesimo vigesimo quinto a dicto Prædecessore meo Jacobo Fuggero formatum. Cum vero dubitari possit, utrum cultus publicus Beatæ Elisabethæ Bonæ ab anno 1625. continuatus, vel abrogatus fuerit, Processum reasumendum esse putavi, & quia ob varia negotia, quæ me ad aulam Cæsaream vocabant, huic sancto operi perficiendo personaliter interesse non potui, vices meas officiali curiæ meæ episcopalis delegavi, mandans ut adjuncto sibi Protonotario Apostolico Davide Werder sacrorum Canonum Doctore camerario & parrocho in Nassigenstatt ad locum Reüthe, ubi corpus Beatæ Elisabethæ Bonæ requiescit, se conferat, quatenus Testes super publico cultu ab immemoriali tempore prælaudatæ famulæ Dei exhibito, & huc usque continuato producendos, juxta formam juris fideliter, ac rite examinet, eaque omnia præstet, quæ ad ejusmodi processum de jure, vel consuetudine requiruntur. Nihilominus Ecclesiam parochialem in Reüthe, cum Viennam proficiscerer, pro singulari mea erga religiosam virginem devotione ipsemet visitavi, & ibidem non sine liquido animi mei gaudio ejusdem sepulchrum recognovi, ad sinistram partem Ecclesiæ collocatum, a terra trium circiter pedum spatio elevatum & grandi lapide exornatum, in cujus superficie Elisabethæ Bonæ excisa est effigies, lapis quadratus est, in cujus quatuor angulis singula sunt candelabra ferrea plumbo agglutinata, super quibus non solum in anniversario obitus die, sed toto fere anni tempore candelæ, ac cerei accendi solent, eidem saxo in insculpta sunt verba sequentia:

§. 3.

Jacobus Fuggerus E.
Processum Constantien-
sem exstruxit anno 1625.

§. 4.

Qui Romam missus fuit
una cum instantiis Fer-
dinandi Imp., & Archi-
duc. Leopoldi.

§. 5.

Rationes cur ejusmodi
causa usque num silue-
rit.

§. 6.

Concursus Peregrino-
rum, & cultus in dies
usque nostros percrebe-
scientia.

§. 7.

Ardens Can. Regular.
Waldseensium, & San-
ctim. Reuten. studium
translationis corporis B.,
& officii proprii ac mis-
sæ.

§. 8.

Processus alter ann.
1756. auctoritate Eñni
Rodi E. constructo ad
asserendam perseveran-
tiam cultus.

§. 9.

Descriptio sepulchri Be-
atæ ab eodem Eñno ac
Rmo Ord. visitati.

✠ Anno dñi m ccccxx ipso die scē Kātrine obiit elisabet
achlin d walse uirgo iclusa ī ruti q ptibg miraculis
✠ refulsit p̄cipue Stigmatibg Xpi ī se uisis et anis XX
nō īdīguīt ✠ nēcīo cibi refectione neq̄ sopno ꝛcēta plā

Confessor eiusdē deuotarie XX ānis fuit religiosq̄ ī
Xpo patr doming Cunradg Kugelin p̄pōitg walse fūdātō
īclusōū p̄fati

§. 10.

Inscriptio sepulchri.

Anno Domini millesimo quadringentesimo vigesimo ipso die S. Catharina
obiit Elisabeth Achlin de Walsee Virgo inclusa in Ruti, quæ pluribus
miraculis refulsit, precipue Stigmatibus Christi in se uisis, & annis
duodecim non indiguit necessario cibi refectione, neque sompno & cæ-
tera plura &c.

§. 11.

Rationes, cur eadem
paulo post obitum Be-
atæ incisa fuerit.

Quo tempore, & a quo monumentum istud erectum fuerit ignoratur.

Constans persuasio, & fama est, illud paucis post obitum Beatæ Eli-
sabethæ Bonæ annis a Domino Conrado Kugelin ejusdem, dum in
vivis erat, confessorio, fundatore inclusorii in Reüthe positum
esse, ut sic sepulchrum, & epigraphen ei incisam antiquissimam esse,
monstrant characteres antiqui moris, & difficulter legibiles, ut adeo
evincatur tempus immemorabile, & cum epigraphe, seu inscriptio
posita sit in loco publico, & manifesto, atque adeo in conspectu
omnium, præsumi potest facta auctoritate ordinaria, qui utique
non permisisset illam incidi tumulto, si illam non veritati undequa-
que consonam credidisset; tantum autem ab est ut vel Episcopi, vel
visitatores episcopales, qui quovis biennio Ecclesias parochiales vi-
sitare solent, inscriptionem delendam, aut elevatum tumulum
cum candelabris removendum, ac complanandum esse censuerint,
ut magis illum omni veneratione & honoris significatione dignati
sint: In eadem Ecclesia summum altare, in cuius fastigio statua Bea-
tæ Elisabethæ Bonæ choro Angelorum circumdata conspicitur, Ar-
chidux Austriæ Leopoldus Ferdinandi Secundi Imperatoris frater
germanus qui ad sepulchrum Venerabilis Famulæ Dei peregrinatio-
nem suscepit, ingentibus sumptibus exstruxit, & armis Archidu-
calibus exornavit. Aderat e regione sepulchri aliud altare Beatæ Eli-
sabethæ Bonæ vetustissimum, cuius initii memoria non extat: hoc
haud ita pridem destructo, substitutum est novum, & magnificen-
tius cum imagine ejusdem Beatæ. Ædes paternæ, in quibus Elisa-
betha Bona nata, & educata est, antiquitus in capellam transfor-
mata, & una cum altari imaginem prælaudatæ Elisabethæ Bonæ re-
præsentate consecratæ fuerunt; hanc capellam vetustate collaben-
tem superioribus annis Collegium Canonorum Regularium S. Au-
gustini in Waldsee splendide restauravit. Sepulchrum ejus a tempo-
re hominum memoriam longissime excedente celebratum est tanto
populi concursu, ut usque ad hanc diem maximus sit, confluentibus
ex tota Suevia multis cujuscunque conditionis, sexus, & ætatis, uti
testantur vota soluta, tabulæ appensæ, processiones solemnes, do-
naria, & oblationes, ex quibus Ecclesia parochialis in amplissima
forma reædificata fuit. Particulam habitus religiosi, fila, linteola,
feu vela, aliasque res ab ea relictas pro reliquiis venerantur omnes,
ac tam in collegio Canonorum Regularium Sancti Augustini in
Wald-

§. 12.

Episcopi, & visitatores
biennales sepulchri eleva-
tionem, candelas, & in-
scriptionem nedum tolera-
runt, sed & sepulchrum
venerati sunt.

§. 13.

Altare princeps cum sta-
tua B. ab Archid. Leo-
poldo excitatum.

§. 14.

Altero vetustissimo alta-
ri e regione sepulchri di-
ruto, novum cum B. ima-
gine substitutum.

§. 15.

Ædes paternæ ab imme-
morabili in sacellum re-
ductæ, ac magnificentius
restauratæ.

§. 16.

Sepulchrum B. totius
Sueviæ concursu perpe-
tuo celebratum.

§. 17.

Res Beatæ uti reliquiæ
in pluribus Ecclesiis de-
veneratæ.

Waldsee, quam in Ecclesiis parochialibus in Reüthe, & Aulendorff religiose asservantur. Aqua etiam ex puteo, quem B. Elisabetha Bona in loco edito suis precibus impetrasse creditur, a peregrinantibus passim hauritur, & aliorum deportatur, cum publica vox sit & fama, quod multi ex isto fonte salutem, & sanitatem bibere soleant. Grana, rosaria, & numismata e terra sepulchrali confecta, contra omne genus morborum longe, lateque distrahuntur: imo etiam hortulus, quem Beata Elisabetha Bona, dum in vivis erat, excoluit, & saxum, in quo orasse, & meditationibus coelestium rerum vacasse perhibetur, magno in honore habentur, adeo ut indigenæ, & advenæ flosculos ex horto decerptos secum asportare, devote asservare soleant. Imagines ipsius radiis sanctitatem denotantibus, & stigmatibus Christi insignitæ in variis locis tam publice, quam privatim a populo visitantur, & coluntur. Præ ceteris eminet insignis statua Elisabethæ Bonæ in via publica inter oppidum Waldsee, & monasterium Weingartense erecta cum radiis & subscriptione — Beata Elisabetha Bona ora pro nobis — Quæ omnia partim oculis meis vidi, partim ex Processibus Informativis, quos sanctitatis vestræ oculis humillime subiicio, aperte manifestantur. Hæc monumenta luculenter, planeque ostendunt antiquam venerationem publicæ virtuti exhibitam Beatæ Elisabethæ Bonæ, & ducentos quidem & amplius annos ante Decretum Urbani VIII. san. mem.; separato enim, peculiari, ac tam honorifico sepulchro mandari non solet, nisi, qui eximia sanctitatis fama elucescat, & publica populi veneratione dignissimus habeatur, quæ quidem devotio B. Elisabethæ Bonæ debita omnino fuit tum propter quinque stigmata, quibus illam Dominus, ac Salvator noster dignatus est, tum ob miram abstinenciam, & miracula, quibus eandem refulsisse testatur epigraphe lapidis sepulchralis. Sacella vero & altaria nunquam in eorum honorem erecta sunt, qui non tanquam divini, sanctique homines colerentur, prout sanctitas vestra in Bulla super cultu S. Lucae Casalii die vigesima octava Februarii anni 1747. edita advertit. Suffragatur autoritas tot testium in utroque processu Informativo productorum, qui sese quadraginta annorum spatio cultum vidisse publicum jurejurando attestantur, ejusque memoriam accepisse a suis Majoribus, nec unquam vidisse, aut a Senioribus audivisse contrarium. Accedit illustre testimonium præstantium scriptorum de insignibus virtutibus hujus Virginis, & de opinione sanctitatis inveterata, quam habet in tota Suevia. Admirabilem Beatæ Elisabethæ Bonæ vitam primo post ejusdem obitum anno conscripsit Conradus Rugelin Præpositus Collegii Waldseensis coævus, & confessorius Elisabethæ Bonæ. Hæc scriptura in dicto collegio Waldsee asservata pro authentica, & veridica semper fuit habita, prout etiam sigillum Præposituræ, quod libello appensum est, genuinum ac legitimum esse patet ad oculum, conferendo cum aliis litteris eodem sigillo munitis. Quantum porro fidei huic scriptori tribuendum sit, vel ex hoc æstimari potest, quod is in fama non vulgaris sanctitatis decesserit; pervetustum enim Necrologium sæpe dicti collegii Waldseensis hæc de eo profert — *Venerabilis ac beatæ memoriæ Conradus Quartus Rugelin cognominatus ex Waldsee Bonæ Bethæ per viginti annos confessorius, & fundator inclusorii sororum in Rütte obiit clara sanctitatis opinione, & sua filia con-*

§. 18.

Aqua putei precibus Beatæ impetrati culta, aliorum quoque asportata.

§. 19.

Terra sepulchri in rosaria ac numismata versa, longe lateque diffusa.

§. 20.

Beatæ hortulus, decerpitque ex eo flores devenerati.

§. 21.

Imagines radiatæ Beatæ publice ac privatim retentæ.

§. 22.

Statua in via publica erecta cum radiis ac titulo Beatæ.

§. 23.

Sepulchri elevatio in Germania non nisi sanctis viris fieri solet.

§. 24.

Præstantia testium utriusque Processus.

§. 25.

Testimonium sanctitatis vitæ confessorii Beatæ.

fectionis illustris, calendis Julii millesimi quadringentesimi vigesimi Octavi. Cujus parentes Joannes, & Elisabetha cives Waldseenses & magnæ fortunæ & honestatis non vulgaris fuere. — Testatur præmemoratus Conradus Kugelin, quod vitam B. Elisabethæ a se conscriptam omnibus eruditis, ac spectatis viris Curiaë episcopalis Constantiensis exhibuerit, rogando, ut si quid reprehensibile, aut minus rectum foret, corrigant; illos autem nihil contradixisse aut fecisse, ut adeo non minus vitam B. Elisabethæ Bonæ, quam inscriptionem lapidis sepulchralis, de qua supra mentionem feci, suo judicio approbasse videantur. Eamdem præterea vitam exornarunt P. Amatus a Matre Dei Ordinis Carmelitarum Procurator Generalis apud aulam Cæsaream, P. Cochem Cappuccinus Provinciæ Rhena-næ, P. Anselmus Schnell monasterii Weingartensis Ordinis S. Benedicti Professus Sac. Theologiae Professus emeritus &c. Hi quidem scriptores recentiores sunt; antiquiores autem sunt P. Maximilianus Rastler S. I. scriptor egregius in supplemento Ribadeneiræ ad vitas Sanctorum, Leonardus Mayer Decanus & Parochus Neoburgi in Palatinatu, & Canonicus quidam Regularis Collegii Waldseensis, quorum libri de vita, virtutibus, & miraculis B. Elisabethæ Bonæ tractantes, superiori seculo autoritate ordinaria in lucem editi sunt. Hi auctores disertis verbis affirmant, quod publicus cultus Beatæ Elisabethæ Bonæ non uno tantum, sed duobus & amplius sæculis ante Decretum Urbani Octavi, scientibus, nec repugnantibus Ordinariis præstitus fuerit, qui quidem cultus post processum Informativum anno 1625. institutum, & ad Romanam Curiam transmissum non modo non fuit abrogatus, sed ad nostra usque tempora cum scientia, & patientia Sanctæ Sedis continuatus, & ob non interruptam perseverantiam opinionis sanctitatis in dies magis propagatus. His omnibus ac singulis rite perpensis, & maturæ examinatis, auditoque Theologorum, ac Jurisperitorum consilio, cen-seo constare de cultu a tempore immemorabili Beatæ Elisabethæ Bonæ præstito, & de casu per Decretum Urbani VIII. excepto.

§. 26.

Nomina scriptorum,
qui de Beata egerunt.

§. 27.

Hi omnes cultum Beatæ
duobus & amplius sæcu-
lis ante Gen. Decr. af-
firmant exhibitum.

§. 28.

Vota ardentia novi cul-
tus pro Beatæ.

Quare Sanctitati Vestræ demississime supplico, ut hanc meam sententiam Apostolicæ autoritatis præsidio communire dignetur junctis una humillimis precibus, quatenus B. Elisabethæ Bonæ corpus e tumulo, in quo conditum reperitur, elevatum in decentiorem, nobilioremque locum transferre liceat, & ut ad ampliorem hujus Venerabilis famulæ Dei honorém, ac fovendam fidelium devotionem tam a sanctimonialibus ad B. Elisabetham in Reüthe, quam a collegio Canonorum Regularium S. Augustini in Waldsee, cui Ecclesia in dicto loco Reüthe perpetuo unita est, quot annis officium de sæpe dicta Beata Elisabetha Bona cum lectionibus Secundi Nocturni propriis, ex ejus vita processui Informativo de anno 1625. præmissa componendis, aut si hæ non concedendæ esse videantur, saltem officium cum missa de communi Virginum recitari, & respective celebrari valeat.

Quam gratiam dum universus Clerus, ac Populus Diocesis meæ de benignitate Sedis Apostolicæ una mecum avidissime expectat, Deum interea optimum maximum rogare non intermittemus, ut ad Ecclesiæ suæ universalis bonum Sanctitatem vestram per intercessionem, & merita B. Elisabethæ Bonæ diutissime in columnam servet, omnique felicitate cumulet. Quis ad sacros pedes provolutus,
Apo-

Apostolicam Benedictionem humillime exoro, ac profundissimo
cum respectu & reverentia persisto,

SANCTITATIS VESTRÆ

Marisburgi undecima Septembris millesimi septingentesimi quinquagesimi septimi.

Obedientissimus Servus ac creatura devotissima
Franciscus Conradus Cardinalis de Rodt
Episcopus Constantiensis.

Num. 15.

- I. Agatha Reichin ab anno ita cæca, ut ductore indigeret, ad sepulchrum B. Elisabethæ se conferens, ejusdem ope implorata, illico visum recepit. Deponit *eadem sanata* Test. XXXII. *Proc. fol. 148. ter. de visu* quoad utrumque extremum, Testis XXXIV. *fol. 180. & ter., Testis XXXV. de visu in actu*, quo miraculum accidit, *Proc. fol. 151., Testis XXXVI. fol. 151. ter. de visu* quoad primum, de *comm. voc.* quoad secundum extremum.
- II. Magdalena Landartin eresypelate ab annis triginta in sinistra, & ab annis viginti in dextera manu vehementer vexata, ac proinde ad munia domestica prorsus inutilis, post trinam sepulchri B. Elisabethæ visitationem, penitus liberata fuit, & nonnisi semel dolores aliquales perpeffa, ac jam ab anno integro restituta. Deponit *eadem sanata* Testis XXXVII. *Proc. fol. 152. ter., Maritus Testis XXXVIII. Proc. fol. 153. de visu* quoad utrumque extremum, Jacobus Frater Testis XXXIX. *Proc. fol. 153. ter. de auditu a sorore.*
- III. Maria Oerlerin post varias institutas peregrinationes ad sepulchrum B. Elisabethæ, adhibitamque prodigiosi fontis aquam, visum perfecte recepit. Deponit *eadem sanata* Testis XL. *Proc. fol. 34. ter., Testis XLI. Maritus de visu* quoad utrumque extremum *Pr. fol. 155. ter., Georgius concivis Testis XLII. fol. 156. de visu* quoad utrumque extremum, Testis XLIII. *ter. 156. de visu* quoad utr. extr.
- IV. Sebastianus Geisselman perfecte sanatur ab inveterata hernia ab annis decem & ultra. Deponit *Idem sanatus* Testis XXXXV. *Proc. fol. 157. ter. & 58. Uxor sanati Testis XXXXV. fol. 158. ter. de visu* quoad utrumque extremum.
- V. Joannes Heim post institutam peregrinationem ad sepulchrum B. Elisabethæ & prodigiosi fontis aquæ potionem, perfecte sanatur ab inveterata hernia ab annis 12. & ultra Deponit *Idem sanat.* Testis XXXXVI. *Proc. fol. 159. ter., Michael Schmozlin concivis & Testis XXXXVII. Proc. fol. 160. de visu* quoad primum extremum, & de auditu a *sanato* quoad cetera, Tobias Maueber concivis & Testis XXXXVIII. de visu quoad primum extremum *Proc. fol. 160. ter. Matthæus Claus. Physicus in attest. ex peritia artis Proc. fol. 161.*
- VI. Georgius Hay a tertia visitatione sepulchri B. Elisabethæ ac prodigiosæ aquæ aspersione, loquelam & auditum septem annis amissum perfecte recuperavit. Deponunt *Pater sanati* Testis L. *Proc. fol. 151. ter., Testis LI. Proc. fol. 162. ter. de visu* quoad utr. extr.
- VII. Andreas Majer, cui per annos duos cum dimidio sinister pes contractus & inutiliserat, a visitatione sepulchri, & aquæ prodigiosæ potu perfecte sanatur. Deponit *pater sanati* Testis LII. de visu in omnibus *Proc. fol. 163. ter., Testis LII. de visu* quoad utr. extr. *Proc. fol. 164.*
- VIII. Maria Graff post visitationem sepulchri B. Elisabethæ, prodigiosæ

Catalogus miraculorum de quibus receptæ solennes testium depositiones in Proc. an. 1625.

que

que fontis haustum, & oblatos gazophylacio, instar evangelicæ viduæ quos tantum habebat, ac eleemosyna insuper adeptos, tres obulos, sanationem illico dexteræ pupillæ jam putrescentis, visumque dimidio anno amissum recuperavit. Deponit *sanatæ puellæ pater de visu* Testis LIV. *Proc. fol. 165. ter.*, loci *Parochus LV. de visu* quoad utr. extr. *Proc. fol. 166. ter.*

IX. Matcinus Morath post pernegatam temere, dum sermonem cum Georgio Woschbach haberet, miraculorum B. Elisabeth veritatem, cæcus factus, ad ejusdem B. sepulchrum se conferens, ac de mirifica aqua bibens, visum recuperavit. Deponit *idem sanatus* Testis LVI. *Proc. fol. 167. ter.*, laudatus Georgius Woschbach Testis LVII. *de visu* quoad utrumque extremum, ac *de auditu proprio de incredulitate præfati Martini* *Proc. fol. 168. ter.*

X. Martinus Buhler octennis hydrope omnium judicio curatu difficilima laborans, dum a parentibus ad sepulchrum Beatæ Elis. votum emitteretur, sanus factus est, abrupto nonnihil umbilico, ex quo spatio horarum quatuordecim saliens humor fluxit. Deponit *pater sanati* Testis LVIII. *de visu* quoad utr. extr., & *de fact. pr.* quoad emissionem voti *Proc. fol. 169. ter.*, Mater *sanati* in examen adduci non potuit tum ob difficultatem ac distantiam itineris, tum quod nutrix esset, *Proc. fol. 170.*

XI. Christianus Dich ob frustulum, dum ligna finderet, in oculos profiliens monocus factus, parochi hortatu, cui B. Elisabeth noctu apparuerat, ad sepulchrum ejusdem accedens, & aqua prodigiosa oculum abluens, sanitatem adeptus est. Deponit Testis LIX. *concivis de visu* quoad utr. extr. & *de aud. a san. resp. Processu* *fol. 170. ter.*, itemque Testis LX. *fol. 172. ter.*

XII. Ursula Landertin utrarumque aurium auditum a pluribus annis amissa, quum se ad sepulchrum B. Elisabeth contulisset, sana illico facta est. Deponit *eadem sanatæ* Testis LXI. *Proc. fol. 173.* Andreas Kolb *confessarius de pr. exp.* Testis LXII. *Proc. fol. 173. ter.*, Testis LXIII. *de visu* quoad utr. extr. *Proc. fol. 174.*

XIII. Maria Vischtr octennis morbo ignoto pedum usum prorsus amissa, dum voto a parentibus facto, consensura rhedam, sepulchrum B. Elisabeth adire vellet, confestim sanatur. Deponit *pater sanatæ* Testis LXIV. *de visu* *Proc. fol. 174. ter.*, Testis LXV. *Proc. fol. 175. ter. de visu* quoad utr. extr.

XIV. Rosina Grelerin quatuor mensium infantula gravi morbo laborans, diebus quinque nec exsugere lac, neque alio modo enutriripotuit. A genitrice sepulchro B. Elisabethæ superimposita, tandem sanitatem perfecte adepta est. Deponit *mater sanatæ* Testis LXVI. *de visu* in omnibus *Proc. fol. 176. ter.*, *pater sanatæ* Testis LXVII. *de visu* in omnibus *Proc. fol. 177. ter.*

XV. Anna Maria Mangin comitali morbo aspectu hominis eodem laborantis concepto per quinquennium frequentissime ac dire vexata, sanitatem recuperavit, ut ad sepulchrum B. Elisabeth sese contulit. Deponit *eadem sanatæ* Testis LXVIII. *Proc. fol. 179.*, Testis LXIX. *de visu* quoad utr. extr. *Proc. fol. 180.*

XVI. Maria Mayserin sexdecim annorum spatio paralyfi gravissima affecta, in lecto, absque somno, si deliquiorum frequentium tempus excipias, decumbens, post persolutam trinam voto conceptam ad sepulchrum B. Elisabethæ, quo advecta fuit, peregrinationem,
vires,

- vires, ac somnum perfectissime recepit. Deponit *eadem sanata* Testis LXX. *Proc. fol. 181. & seq.* Testis LXXI. de *visu* in omnibus *Proc. fol. 185.*, Testis LXXII. *confessarius sanatae* de *visu* quoad utr. extr., ac de *auditu* a sanat., aliisque oculatis testib. *Proc. fol. 186. ter.*, Testis LXXIII. de *aud.* a vicoen. quoad prim. extr., de *visu* quoad. secund *Proc. fol. 188.*, Testis LXXIV. *Parochus Reut.* *visu* quoad utr. extr. *Proc. fol. 189.*
- XVII. Franciscus Joannes de Prasberg usu manus, brachiique ob hispanicæ acus immisionem amisso, atque id propterea in dextero contracto latere curvus incedens, atque a Physicis abscissioni jam destinatus, rheda a parentibus ad sepulchrum B. Elisabeth advectus, illico sanitatem perfectissime recuperavit ita, ut situla prodigiosi fontis aquam hauserit, aliaque sano homini consueta statim cunctis demirantibus peregerit. Deponit *absente filio sanato ob litterarum studia, ejusdem Genitor* Testis LXXV. de *visu* in omnibus *Proc. fol. 190.* Testis LXXVI. *Chirurgus curationis de visu* quoad utr. extr., & de *aud.* a vid. in reliqu. *Proc. fol. 193.* *Mater sanati* Testis LXXVII. de *visu* in omnibus, ac Testis LXXVIII. de *visu* in omn. *Proc. fol. 196.*, *altera sanati soror* Testis LXXIX. de *visu* in omnibus, & *precipue* dum frater prodigiosam aquam e puteo calice hausit *Proc. fol. 197.*, Testis LXXX. de *visu* in omnibus, *precipue* in actu, quo sanatus oratione ad sepulchrum facta contractos digitos explicare statim cepit, quodque domum redux flores campestres manu eadem virga meteret *Proc. fol. 198.*, Testis LXXXI. *Parochus Vvangelensis de visu* quoad utr. extr. *fol. 198. ter.*
- XVIII. Elisabeth Brukmennin ab enormi tumore, capitis infantilis magnitudine, in sinistro poplite primum, ac totum dein corpus proserpente, unacum molestissimo pruritu, vexata, hausta prodigiosi fontis aqua, ea ipsa nocte, qua a Physicis moritura dicebatur, melius habere se cepit, ac peregrinatione ad sepulchrum B. Elisabeth tandem instituta perfectissime convaluit. Deponit *eadem sanata* *Proc. fol. 200.*, Testis LXXXIII. *Chirurgus curationis de visu* quoad utr. extr. *Proc. fol. 201.* Testis LXXXIV. *famula Elisabeth sanatae de visu* in omnibus, *Proc. fol. 204.*
- XIX. Filiola Andreæ Othmar a comitiali morbo eoque gravissimo, horrore cujusdam mulieris eodem excruciatæ concepto, ut genitor trinam peregrinationem ad sepulchrum B. Elisabethæ persolvit, perfectissimam sanitatem adepta fuit. Deponit *pater sanatae* Testis LXXXV. *Proc. fol. 205. ter.* de *visu* ac pr. exp. in omnibus, Testis LXXXVI. *maritus memoratae mulieris de visu* quoad morbum uxoris, & de *aud.* a vid. quoad cætera, *Proc. fol. 206. ter.*
- XX. Jacobus Stainhauffer sex mensium puer dirissimis convulsionibus diu vexatus, epota aqua B. Elisabethæ, institutaque a Genitore sepulchri ejusdem visitatione, nedum perfectissime convaluit, sed nec etiam lac amplius exsuxit; bene vero aquam Beatae. Deponit *pater sanati de visu* ac pr. exp. Testis LXXXVI. *Proc. fol. 207.*, Testis LXXXII. de *pub. voc. & fam.* *fol. 208.*
- XXI. Conradus Gerbst ab enormi hernia, ut ad sepulchrum B. Elisabeth sese contulit, liberatus perfecte fuit. Deponit *idem sanatus* Testis LXXXVIII. *Proc. fol. 208. ter.*, Testis LXXXIX. de *visu* quoad utr. extr. *Proc. fol. 209. ter.*, Testis XC. *Chirurgus Processu* *fol. 210.*
- XXII. Felicitas Fislerin vires & loquelam amissa, gravi, diuturnoque mor-

- morbo vexata, atque a Physicis conclamata, post epotam B. Elisabethæ aquam, & visitatas ejusdem exsuvias, sanitati perfectissime reddita. Deponit Testis XCI. *maritus* sanatae, *eadem* ob pericula belli, longique itineris distantiam *absente* de visu in omnibus *Proc. fol. 212. & sequ.* Evincitur quoque ex publico *Instrum. Proc. fol. cit., & fol. 216.* Testis XCII. de visu quoad utr. extr. *Proc. fol. 217.* Testis XCIII. de visu quoad utr. extr. *Proc. fol. 217. ter.* Testis XCIV. *confessarius* de visu quoad utr. extr. *Proc. fol. 218.*
- XXIII. Bartholomæus Reutter ingenti laterum dolore a casu altitudinis 50. pedum oborto, vehementer excruciatu, epota B. Elisabethæ aqua, ejusdemque sepulchro ter devenerato, perfectissime sanus factus est. Deponit *idem sanatus* Testis XCV. *Proc. fol. 219.* Testis XCVI. de visu, & aud. resp. a sanato *Proc. fol. 219. ter.*
- XXIV. Guillelmus de Freyberg ab ignoto, gravique morbo, post alteram sepulchri B. Elisabethæ visitationem, sanitati perfecte restitutus. Deponit *idem sanatus* Testis XCVII. *Proc. fol. 221.* Testis XCVIII. de aud. a Genitore sanati quoad prim. extr., de visu quoad secund., *Proc. fol. 221. ter.* Testis XCIX. *Medicus* *Proc. fol. 222.*
- XXV. Andreas Keller ab ingenti tumore in pedibus, dirisque in eisdem septem annos perpeffis vulneribus, post visitationem sepulchri B. Elisabeth, fontisque asperfusionem liberatus. Deponit *idem sanatus* Testis C. *Proc. fol. 223.* Testis CI. de visu quoad utr. extr. *Proc. fol. 224.*
- XXVI. Uxor Michaelis Flachs. a viginti & amplius annis fulcrorum ope, ob vehementes lumborum dolores, incedens, perfecte vires, ac motum, ut fontana B. Elisabethæ aqua perluit sese, recuperavit. Deponit *maritus sanatae* Testis CI. de visu in omn. *Proc. fol. 225.* Testis CII. de visu quoad utr. extr. *Proc. fol. 225. ter.*
- XXVII. Adamus Herman diro aposthemate excruciatu, voto peregrinationis ad sepulchrum Beatæ Elisabethæ emissu, & aqua ejusdem Beatæ epota, pristinae sanitati redditus fuit. Deponit *idem sanatus* Testis CIII. *Proc. fol. 226. ter.* Test. CIV. de visu quoad utr. extr. *Proc. fol. 228.*
- XXVIII. Joannes Mejer a viginti annis uno, a septem vero altero oculo orbus, peregrinatione instituta ad sepulchrum B. Elisabeth, illico unius oculi lumen recepit. Deponit *idem sanatus* Testis CV. *Proc. fol. 228. ter.* *uxor. sanati* Testis CVI. de visu in omn. *Proc. fol. 229. ter.*
- XXIX. Joannes Stedelin a pluribus annis vulneribus variis, ac tumoribus totum corpus circumeuntibus affectus, atque id propterea medicorum, & chirurgorum judicio curatu difficilis, ac penitus impossibilis adjudicatus, dum se iterum prodigiosa Beatæ Elisabethæ aqua lavit, sanitatem perfectissime adeptus est. Deponit *idem sanatus* Testis CVII. *Proc. fol. 230. ter.* *sanati genitor.* Testis CVIII. de visu in omnib. *Proc. fol. 232. ter.* *Confessarius sanati* Testis CIX. de visu quoad utr. extr. *Proc. fol. 234.* *Judices* etiam sanatum in ipso examinis loco oculis inspicientes, sanitatem miraculo adscripserunt, *Proc. fol. 234. ter.*
- XXX. Jacobus Goller septem annos morbo comitiali laborans, ut sepulchrum B. Elisabethæ visitavit, perfecte sanatus est. Deponit *idem sanatus* Testis CX. *Proc. fol. 237. ter.* Testis CXI. *Proc. fol. 238.* ac Testis CXII. *Proc. fol. 239. de visu* quoad utr. extr. &c. &c.

REVIS A

Joannes Prunettus Sub-Promotor Fidei.

❁ ❁ ❁

CONSTANTIEN.
CANONIZATIONIS
B. ELISABETHÆ
ACHLIN,

Sanctimonialis Tertii Ordinis
S. FRANCISCI ob eximiam vitæ Sancti-
tatem vulgo
BONÆ.

ANIMADVERSIONES
R. P. D. PROMOTORIS FIDEI
SUPER DUBIO

*An sit signanda Commissio Reassumptionis Causæ
in statu & terminis.*

Eminentissimi ac Reverendissimi Patres.

IN Oppidò Waldseæ Diœcesis Constantiensis piis, co-
piosisque orta est Parentibus anno 1386. Ven. Serva
Dei ELISAAETH ACHLIN, ob singularem morum
innocentiam, & vitam sanctè institutam nuncupata
vulgari cognomento *Bona Betha*. Pietatis lacte enu-
trita, & ætate unà cum gratia proficiens, Cœlesti Sponso
se devovit; Assumptoque à prima florente ætate ha-
bitu Tertii Ordinis S. Francisci, Deo solemniter Vota nuncupavit in Ascete-
rio Sanctimonialium, erecto in Pago Reuthæ, olim *Rutti* dictæ Diœcesis
Constantiensis. Ibi Divino famulatu mancipata, & à Sæculi curis placidè
soluta, vitam egit corporis castigatione asperam, sed cœlestium contem-
platione suavem: Et emenso trigintaquatuor annorum cursu, die tandem
25. *Novembris* 1420. humanis rebus exempta, ad Cœlites evolavit.
2 Statim ab Obitu celebri claruisse dicitur Sanctitatis & Miraculorum famâ,
quæ ad finitimos Populos, præsertim verò ad Svevorum Gentem latè per-
vasit; Adeoque in diem aucta perhibetur, ut non solum Scriptores castis-
simæ Virginis gesta litteris mandarint; sed etiam tributæ eidem dicantur à
vetusto tempore variæ species Cultûs publici & Ecclesiastici, cui in diem
major etiam facta est accessio à pietate Fidelium, acceptum eidem Virgini
referentium grato animo unum, vel alterum genus beneficiorum.

- 3 Præterire nihilominus ab Obitu anni biscentumquinque antequam ulla ab Ordinariis instituta fuërit formalis Inquisitio, sive de Fama, sive de Vita & Miraculis, sive demum de Cultu eidem Virgini exhibito. Anno tantum 1625., priusquam à san. mem. Urbano VIII. publicè edita fuissent notissima Decreta Generalia, excitus primò fuit ab hac Fama Jacobus Fuggerus, sedens in Episcopali Cathedra Constantiensi. Is enim delegatâ Episcopo Tyberiadis Suffraganeò suo necessariâ authoritate, instituit Ordinarium Processum super Vita, Virtutibus, & Miraculis Ven. Elisabethæ; nonnulla compulsavit jura, & centum & ultra examinavit Testes, nimium pressò, nimiumque compendiofo dicendi genere depositiones exarantes.
- 4 Delatus est ad Urbem, & Sac. Congregationi exhibitus hic Informativus Processus eum in finem, ut juxta Vota Postulatorum expedirentur Remissoriales Litteræ pro conficiendo Processu Apostolico: Sacra autem Congregatio secuta antiquam Praxim & morem, usque ad Decreta Urbana vigentem, *die 19. Januarii 1630.* expendendæ, absolvendæque Instantiæ curam commisit clar. mem. Card. Sabellio *Summario num. 1.*
- 5 Conquievêre ab inde citra omnia Postulatorum studia, & præterire in alto silentio *centum triginta* anni, quibus labentibus nihil prorsus actum est in hac causa. Vergente tantum ad suum finem anno 1756., Eñus & Rñus Cardinalis Conradus à Rodt, singulari pietatis & Religionis zelo Ecclesiam Constantiensem gubernans, duo sibi urgenda proposuit: *Primum* nempe, ut Corpus Servæ Dei ab humili, & subterraneo loco, quo nunc jacet, ad Aram & Cappellam eidem dicatam transferretur: *Secundum*, ut singulis annis celebrari de illa posset Missa, & recitari Officium *de Communi* tam à Canonicis Regularibus S. Augustini in Oppido Waldseæ, quàm à Sanctimonialibus Franciscanis, in Pago Reuthæ existentibus.
- 6 Novit pius æquè ac doctus Antistes, utramque Instantiam pendere à Cultu immemorabili ritè probato, & juxta S. Sedis disciplinam prorsus vindicato. Novit hanc primordiam Probationem & vetustiora fundamenta illius jaci potuisse in sæpedito Processu ordinario, anno 1625. à Prædecessore suo constructo; At ne dubitari posset de ejusdem Cultus perseverantia, interjacente, ut præmissum est, tantâ diuturnitate temporis à primo Processu anni 1625. usque ad diem præsentis Instantiæ, eidem benè consuli posse putavit per novum Processum à se constructum, qui antiquum resumeret, & eidem validiora adjungeret testimonia & monumenta Cultûs, ad hanc quoque diem perseverantis.
- 7 Novissimum hunc Processiculum unâ cum antiquiore anni 1625. deferri voluit ad san. mem. Benedictum XIV., ad quem Litteras dedit, officii plenas, declarantes inita à se consilia, & collatam diligentiam ad vindicandum Cultum Servæ Dei, quem censuit tum ex proprio sensu, tum ex Theologorum & Peritorum consilio, *esse immemorabilem*, & necessariis probationibus munitum *Summario num. 14. pag. 44. sub. §. 27.* Delegatâ tamen à Pontifice hujus expediendi negotii curâ SS. Rituum Congregationi, compertum est, egregiè impensam operam ab Eñmo Cardinali Episcopo Constantiensi, in finem intentum collimare non posse. Cum enim ex authentico Decretorum Regesto, Romæ in SS. Rituum Congregatione existente, & Eminentia Suæ ignoto, S. Sedes manum apposuerit, consonum visum est disciplinæ & Canonicis Sanctionibus, ut novus Processus non aliter construendus videretur, quàm authoritate Apostolicâ, ut inde de Cultu immemorabili, ejusque perenni continuatione ritè constare posset. Id palàm norunt æquissimi, ac morigeri Postulatores, qui in *Summario Cap. 4. pag. 39.* licèt enuncient, perseverantiam Cultûs probari etiam ex novissimo Pro-

Processu Constantiensi anni 1756.; in obsequium tamen inconcussæ disciplinæ & veritatis semper præ oculis habendæ, optimâ fide facti sunt, quod dicto Processu *uti non licet, utpote extracto post appositionem manus Sedis Apostolicæ.*

- 8 Inita igitur est via, quam unice licet sequi in Causis antiquis, introductis & non absolutis ante Decreta Urbana. Direxere Postulatores optimo consilio eorum studia ad constructionem novi Processûs Apostolici; & ne ungue tenus deflectant à semita in iisdem causis teri solitâ, congruum nunc proponunt Dubium, & signari petunt *Commissionem Reassumptionis* in statu & terminis, in quibus Causa reperitur. Quæ quidem Commissio suffecta est ex Praxi loco *Licentiæ* & assensûs Pontificii, de quo loquuntur Decreta Urbana, & sine quo vetustæ hujusmodi Causæ progredi non possunt, ut docet san. mem. Benedictus PP. XIV. *lib. 2. cap. 38. num. 5.*
- 9 Fatemur, dispari longè judicio expendendas esse Causas *Introductionis*, & Causas *Reassumptionis*. Quæ enim requisita expetuntur in primo Causarum genere, nempe *Lex de expectando Decennio, Dispensatio ab interventu Consultorum, Postulationes Regum & Principum*, & demum *degustatio validitatis Actorum*, sedem non habent in secundo genere, quia his omnibus satisfactum præsumitur, cum primùm Apostolica Sedes ante Decreta Urbana manum apposuit.
- 10 Diversa sunt requisita, quæ præcedere debent *Commissionem Reassumptivam*, nempe: Examen Scriptorum, si hætenus absolutum non appareat; Exhibitio omnium Processuum; Celebritas Famæ, ejusque perseverentia usque ad tempus *Reassumptionis*; Inexistentia demum cujuscunque Obstacle, quæ Sanctitati, vel Famæ refragari videatur. De *primo*, ac *secundo* requisito nullus instituitur à me sermo, cum neque ex revolutione hucusque constructorum Processuum, neque ex alio Monumentorum genere constet, Servam Dei scripsisse. Processus insuper quotquot ad hanc diem constructi sunt, mihi fuerunt exhibiti: Nec item ulla de Cultu nunc à me habetur ratio, cum illum rejiciendum putem ad illud tempus, quo sub congruo Dubio novi Apostolici Processûs relevantia erit expendenda. Impensiore curâ versari nunc unice debemus in solerti indagine *Terti*, & *Quarti* Requisiti: An scilicet constet de Fama; & an aliqua sint Obstativa, quæ eidem Famæ & Sanctitati quoquo modo adversentur.
- 11 Illustris hujus Famæ primordia profluere debent à Vita piè, sanctèque tractâ, rebusque præclarè gestis, & ad aliorum notitiam delatis. Non primariò quæritur, quid ad exterarum Gentes vago incertoque rumore manaverit; sed quæ fuerit celebritas in *loco Nativitatis*, in loco, ubi *exacta est Vita*, in loco demum *dormitionis*. Ita præscribunt Decreta Generalia in *Libello pag. 54. §. Magnoperè*, & ita cautum est in Interrogatoriis ad hunc finem efformandis, quarum formula servanda in Processibus, datur in eodem Libello Decretorum *pag. 47. num. 9., & pag. 49. num. 14.* Nulli extant Testes coævi, qui viderunt hæc gesta, quique hanc innuant Famam enatam *in Vita, in Obitu*, & immediatè *post Obitum*; Nullos protulerunt Postulatores Scriptores synchronos, aut suppare, qui ediderint in publicam lucem hæc rectè facta, ex quibus emerferint celebris Famæ initia, prodita in vulgus, & occupantia Viros prudentes, discretos, & graves. Quæ gesta sunt à Sanctimoniali latente, & absconditâ in Claustro, perpetuâ consepulta fuissent caligine, nisi ea scripto consignasset Conradus Kugelin Præpositus Monasterii Waldseensis Canonicus Regularis S. Augustini, qui per annos ferè viginti fuit à Confessionibus Ven. Elisabethæ; quique Fundator fuit Asceterii, in quo eadem Serva Dei claustralem Vi-

tam transegit, ut inquit Emmus Episcopus in sua Epistola, ad defunctum Pontificem datâ *Summario pag. 14. §. 25.* Quotquot autem subsecuti sunt Scriptores, nempe P. Amatus à Matre Dei, P. Kochem Cappuccinus, P. Anselmus Schel Benedictinus, attingere non possunt Famam antiquitus vigentem in loco Nativitatis, & in loco Obitus, quia Emmus idem Episcopus eos RECENTISSIMOS appellat in dictâ Epistola §. 26. Alii verò, quos ille nuncupat ANTIQUIORES, nempe P. Maximilianus Rassel Societatis Jesu, Leonardus Majer Parochus, & Canonicus quidam Regularis Waldseensis, fatetur, quod *superiori Seculo* autoritate Ordinariâ in lucem editi sunt, dictâ Epistolâ §. 27.

12 Unicus est ergo Conradus Kugelin, è cujus vetustiori fonte cæteri postmodum Scriptores hauserunt, & in sua corrivarunt. Verum coævus iste Scriptor non facile sustentare potest antiquam Famam, si spectetur tam ab *extrinseco*, quàm ab *intrinseco* Vita ab eo concinnata. Ab *extrinseco*, quia compulsata illa est in *Proc. Inform. anni 1625. à fol. 24. ad 47.*, nullâ prorsus servatâ ritualitate, nullâque lege, apta ad statuendam legalitatem & conciliandam fidem legentis. Inferitur enim in Processu hoc singulare, & quibuscunque aliis efficacius monumentum sine ullo connotato loci, temporis & Personarum. Unicè legitur insertio, incipiens per hæc arida verba. — *Vita Beata Elisabethæ Inclusæ in Rutbin = sequitur, ut infra.* — Evinci idcirco non potest ex Processu anni 1625. in quo eadem Vita compulsa, à quo loco fuerit extracta: An Exemplar exscriptum fuerit ab Authographo, sive Apographo, sive à Sumpto de Sumpto; An Scriptum exaratum fuerit proprio & germano charactere ejusdem Conradi; An demum Scriptio vere contigerit eo tempore, quod exhibet Data, inepta *per se solam* perstringere antiquitatem, si cætera desint. In calce etenim ejusdem Vitæ leguntur tantum verba subobscura & æquivoca — *Actum & scriptum Waldsee in Monasterio anno post Christi Ortum millesimo quadringentesimo vigesimo primo, postridie diei Festi Corporis Christi.*

13 Minus efficax est hæc Vita ad muniendam primordiale Famam, si spectetur ab *intrinseco*. Uno vel altero loco affert hic Scriptor celebri laudum præconio Virtutes, quibus Ancilla Dei enituit, nempe jure studium orandi, duram & asperam Corporis castigationem, obedientiam, humilitatem, animum demum paratissimum ad ea semper exequenda, quæ præcipiebantur à Spiritualis Vitæ Ducibus, atque alia hujusmodi. Tota postmodum narratio scatet Portentis, Visionibus, Apparitionibus, Donis supernaturalibus prorsus insolitis, ac inauditis, qui non solum suaderi nequeunt cordato Viro, sed vix expugnant fidem animi, devotè creduli. Hæc omnia præsensit dictus Confessarius Concinnator Vitæ Servæ Dei, & planè intellexit, narrationem captivare non posse intellectum & fidem illorum, qui, cum adhuc in eadem Patria viverent, benè norunt Personam & consuetudinem Vitæ Servæ Dei. Parum idcirco fidens Famæ & opinioni vigenti apud benè informatos *Indigenas*, impensius studuit hanc illustrem Famam excitare apud *Alienigenas*; Notam voluit Historiam *Abjentibus*, sed absconditam *Præsentibus*, à quibus potuit illa carpi & redargui. En itaque quod solers Homo, plenus formidinis, plenus suspicionis, præceptum dat Monialibus in eadem Vita compulsata in Processu, ne illa eruta ex Scriniis Monasterii transeat ad manus Civium Waldseensium. *Seriò mandavi* (inquit ille ad Moniales) *ne hunc Libellum ex Aedibus suis exportari sinant; Et hoc quidem quantum possum severissimè præcipio sub pœna Excommunicationis & gratiæ meæ amittendæ periculo, ne cuiquam describendum tradant; Nam in Evangelio ita scriptum est. Margaritas ante Porcos non esse projiciendas: Et hoc*

hoc idcirco dispono. Si enim Libellus iste in omnium manus Waldseensium perveniret, nullum mihi est dubium (notentur quæso hæc verba) hanc gratiam Bonæ Bethæ à Deo collatam, A PLURIBUS RISUM ET ASPERNATUM IRI. Nullus enim Propheta est acceptus in Patria sua. Plura & majora dicuntur in Urbibus LONGE DISSITIS de Bonâ Betha, quàm Waldsee, unde oriunda est. Process. fol. 48. terg. & 49. & Summar. Object. §. 19.

14 Sed quidquid malè senserit hic Scriptor, qui omnia voluit informati Personis abscondita sub præcepto Excommunicationis, & sub pæna amittendæ propriæ gratiæ; Quod ad Nos attinet, certum est, quod ex illius testimonio exarato statim post obitum Servæ Dei, probatur, quod Fama non fuerit celebris in loco Vitæ exactæ, & in loco dormitionis; Quodque si ejus historia, quæ est prima origo Famæ, & quædam Parens opinionis Sanctitatis, dimanasset apud Waldseenses, illi certè à risu, & à contemptu Servæ Dei non temperassent. Non parvi facienda sunt ad effectum resumendi causam Beatificationis dispendia Famæ in loco, ubi vixere & ubi obijere Servi Dei, Apostolicæ Sedi solemne semper fuit persequi, & scrutari hanc potissimum Famam apud *Intimos*, licet non aspernetur etiam Famam apud *Exteros*; Imò magis arrisit Fama luce suâ se prodens in Patria, quàm Fama humano studio, & Scriptorum lenocinio fucata, & apud Alienigenas ex industria commota. Ita cautum est in Decretis Generalibus, non abs re hic repetendis = *Magnopere etiam considerari debet* (inquiunt Decreta in Libello pag. 54. §. *Magnopere*) *antequam ad aliquos actus deveniatur, ut exploretur IN LOCO, UBI MORTUUS FUERIT, VEL REQUIESCIT ILLE, pro quo petitur Canonizatio, si ad præsens fuerit, & vigeat COMMUNIS REPUTATIO, ET FAMA SANCTITATIS, ET UNDE ORTUM HABUERIT: An sponte Homines ad venerationem, an verò arte & diligentia humana procuretur id exhiberi, quod non procuratum non exhiberetur.* =

15 Cæterum indignari non possum eidem Scriptori, quod tantâ diligentia, tantâque cautelâ studuerit, ne historia vitæ Servæ Dei traduceretur per manus Waldseensium. Illa siquidem, ut proximè ajebam, tota penè diffluit narrationibus rerum insolitarum, quæ Viro acri, & docto Vitæ Asceticæ Magistro grave negotium facessunt; Quinimò adeò peregrina sunt, quæ ibidem narrantur de hac Virgine per biduum, vel triduum extaticâ; adeò insolita quæ ipsamet experta fuit in proprio Corpore, & quæ ipsa etiam aperuit eidem Conrado Confessario suo, & Authori sæpe dictæ Vitæ, ut sine injuria Sanctitatis possit & debeat oculatus Judex suspicari; quod fuerint sætus mentis Illusæ, & phantasmata imaginaria Puellæ, non rigidè probatæ, & severè discussæ, sed nactæ facilè nimium & conniventem Directorem; Ideoque hæc prima Famæ initia, & primus Fons, à quo alii postea rivuli fluxerunt, non sit undequaque illimis, nullique defectui obnoxius.

16 Quia verò Postulatores non omninò pessundant hanc Historiam, sed ex opposito illâ quandoque utuntur, usurpando partes castigatiores, veniam dabunt, si Nos etiam pro debito officii exhibemus in *Summario Objectionali num. unico* nonnulla ejusdem Historiæ Fragmenta, quæ animum legentis magis torquent, & in suspensionem adducunt. Hoc pacto Emmi Patres absque longioris Censuræ tædio conjicient ex proprio ingenio, & doctrina, an stet, vel potius nutet Fama Sanctitatis, proximè ad Obitum enata.

17 Attamen ex tot narratis in eodem *Summario Objectionali*, unum fas sit delibare, quod Famam Servæ Dei non parum enervat, & in aliquo ponit discrimine. Narrat Confessarius Dei Famulæ *inspiratum & revelatum fuisse*

- (sunt verba Authoris *Summario Objectionali* §. 1.) quod deinceps omnem vitam absque cibo Corpori ministrato transfigere deberet &c. Quare omni penitus cibo corporali per integrum Triennium abstinet &c. Triennio in tali abstinentia, absque omni Corporis Esca exacto, Dilectum Sponsum suum Jesum Christum ardentissimis precibus, lacrymis, atque multis suspiriis, conatibusque, quibus poterat, sollicitavit, ut eam Dominus comedere subinde permitteret: Cumque Deum assiduis precibus fatigasset, annuit tandem per internam inspirationem hoc fere modo: *Eia age, comede* =. Post hæc narrat Author, unum vel alterum cibi genus Servam Dei sumpsisse, quod tamen è vestigio crudum, indigestumque rejecit. Sic porro ad Vitæ finem usque permansisse, ut idem Scriptor dixerit = *Verissimè affirmare audeam, quod elapso Triennio illo PER DUODECIM, VEL PLURES SUBSEQUENTES AN-*
 18 *NOS non indiguerit necessariò Corporis refectione* = *Sum. Objection. §. 3.*
 Non obluctamur, tam diuturnam abstinentiam per Miraculum aliquando contigisse Servis Dei, ac de illa meminisse etiam Authores Heterodoxos, malè de Catholica fide sentientes. Divina eloquia & exempla ab Ecclesiasticis Historiis petita probant, hæc Jejunia non fuisse in pluribus benè discussis casibus commentitia, sed vera, ut latè & doctissimè de more per quævis argumentorum genera edisserit san. mem Benedictus PP. XIV. *de Canoniz. Sanctor. lib. 4. part. 2. cap. 27. per tot.* Sed in casu nostro non defuere intimæ & Contubernales Personæ, quæ secus senserint de Bona Betha, ejus Famam acerbo & suspicionis pleno sermone traduentes. Moniales siquidem comperientes varias Obsonii species, è Cellulis & à comuni Monasterii Penu subtractas, clam invecas fuisse in Cellulam Servæ Dei, & (ut inquit Scriptor) *hujusmodi esculenta sub, vel in Lectum abscondita, in gula suspicionem venerunt, & CERTE NON DEFUIT SUSPICIO. Nec mirum, quia nunquam visum, vel auditum Sororibus fuit, quod homo in hac vita nullius alimenti indigus tamdiu superstes esse posset. Viderant siquidem sorores evidenter, nullos Bonæ Bethæ parari cibos; quare ablatiis iis, de quibus antea dictum est, rebus, judicabant, BETHAM EAS ABSTULISSE, CLANCULUM VESCI, ET SANCTITATEM QUAMDAMMENTIRI.* = *Sum. Obiect. §. 2.* Versata est in hac quoque suspitione Monialis in culina coquendis cibis præposita, ægrè admodum ferens, coctas carnes Monialibus apponendas, disparuisse. Sorori igitur (ait Conradus in sua historia) *cuidam interroganti de suffurata carne; quis eam abstulisset? Respondit alia Soror, qua Bonam Betham in suspicionem vocabat: Quis quæso hoc, & alia suffuraretur, QUAM FELIS NOSTRA BIPES? BONAM BETHAM DESIGNANS.* *Sum. Obiect. §. 3.*
 19 Ad hanc fictæ abstinentiæ & commentitæ inediæ suspicionem detergendam, & vindicandam Jejunantis Famam, quid reponitur à Conrado Confessario & Scriptore Vitæ? Totum tribuitur Diabolico præstigio, & asseritur, quod Dæmon tantæ virtuti infensus, aliquando assumptâ imagine & figurâ Ven. Elisabeth, aliquando sese transformans in imaginem Matris ejusdem Elisabeth, in eodem Monasterio degentis, cibos subripuerit, & in cellam innocuæ Puellæ adsportaverit, ut eidem hanc vel Hipocrisis, vel Gulæ notam impingeret *Summario Objectionali* §. 1. & 2. At si urges, cuinam hæc fabula, vel potius historia innitatur monumento, non ex alio id repetam dicto, quam ejusdem Scriptoris, qui advocat in Testes quasdam generatim Moniales, reticito tamen nomine earumdem = *Per & post Triennium illud visus est in Domo quibusdam Sororibus (quarum nomina Deo sunt nota) Diabolus in Bonæ Bethæ habitu; Et ingressus Cellas penurias, panem, carnem, butyrum & hujusmodi esculenta furtivè abstulit, ea sub- vel in lectum abscondit.* *Sum. Obiect. §. 1.*

Non

20 Non ergo certa, non luculenta apparent primordia Famæ ex hoc Scriptore, qui cæterorum est antesignanus, qui tanquam Confessarius ad viginti annos totam novit interioris Vitæ institutionem, & transtulit in publicam lucem ea, quæ sequioris longè ævi Scriptores & Testes Litteris postea consignarunt.

21 Æquè angimur, quod non constet de hujus Famæ continuatione & incremento usque ad præsentem diem. Quamvis enim concedamus, quod in Causis antiquis, introductis ante Decreta, non opus sit novo judiciali Processu ad dictam Famam asserendam, quando Judicium denuò instauratur per *Commissionem Reassumptivam*; Semper tamen eadem Fama aucta & perseverans probari debet faciliiori methodo, & juribus saltem extrajudicialibus. Sed ab anno 1625. usque ad tempus præsens nulla in Summario dantur à Postulatoribus jura, quæ perseverantem, & in diem magis auctam hanc Famam illustrent, si unam demas Epistolam Eñi & Rñi Cardinalis Episcopi Constantiensis datam *Summario num. 14.* Multum in illa, non inficior, situm est momenti; Multumque eidem addit ponderis omnibus comperta tanti Præfulis religio & autoritas; Sed quò firmiùs res procederet, gratissima etiam fuissent alia id genus Magnatum, Principum & Populorum testimonia, ex quorum consensione constare posset, quod resumitur Causa Servæ Dei, cujus Famam diuturna temporis intercapedo non imminuit, sed uberiori in diem cumulavit incremento; Potissimè quia in nullo haberi possunt calculo deducta in novissimo Processu, compilato anno 1756., cum ad ejus constructionem congrua desit Jurisdictio, & Postulatores jure professi sint, nullam de illo habere posse & velle rationem. Quæ dicta sint sub censura &c. salvo &c.

*Benedictus Veterani S. Consistorii Advocatus;
& S. Fidei Promotor.*

1870

1. The first of these is the fact that the
 2. second is the fact that the
 3. third is the fact that the
 4. fourth is the fact that the
 5. fifth is the fact that the
 6. sixth is the fact that the
 7. seventh is the fact that the
 8. eighth is the fact that the
 9. ninth is the fact that the
 10. tenth is the fact that the

U. S. Patent Office
Washington, D. C.

❁ ❁ ❁

SUMMARIUM

OBJECTIONALE

NUMERUS UNICUS.

Quadam Fragmenta Vitæ Servæ Dei ELISABETH BONÆ, conscripta à Conrado Kugelin ejus Confessario, & compulsa in Processu Informativo anni 1625. à fol. 24. ad fol. 49.

Mox ab ipsa vocatus, quod consilio, & auxilio meo opus esse sibi diceret, venire non renui &c. Ad se venienti aperit, qua ratione sibi inspiratum, & revelatum fuisse, (me etenim inconsulto nullum opus arduum aggrediebatur) quod deinceps omnem vitam absque cibo corpori ministrato transigere deberet &c. *QUARE PENITUS OMNI CIBO CORPORALI PER INTEGRUM TRIENNIUM ABSTINET &c.* Quodam tempore accessit Diabolus, Matris (Servæ Dei) speciem indutus, quæ ejus curam gerebat: deferens coctum hordaceum pulmentum, & ut id vesceretur, instigavit &c. Sola id degustat: Quo facto tanta sensit tormina, tantos cruciatus, ut effari vix posset &c. Per & post triennium illud visus est in domo quibusdam sororibus (quarum nomina Deo sunt nota) Diabolus in Bonæ Bethæ habitu, & ingressus cellas penuarias panem, carnem, butyrum, & hujusmodi esculenta *FURTIVE ABSTULIT, ET EA SUB, VEL IN LECTUM ABSCONDIT;* Idcirco, ut cum harum rerum penuria in dictis cellis appareret, & apud Betham inventæ essent, in gulæ suspicionem ipsa veniret; *ET CERTE NON DEFUIT SUSPICIO.* Nec mirum, quia nunquam visum, vel auditum sororibus fuit, quod homo in hac vita nullius alimenti indigus tamdiu superstes esse posset. Viderant equidem sorores evidenter, nullos Bonæ Bethæ parari cibos; Quare ablatis iis, de quibus ante dictum est, rebus, judicabant, *BETHAM EAS ABSTULISSE, CLANCULUM VESCI, ET SANCTITATEM QUANDAM MENTIRI.* *Process. à fol. 31.*

Mihi præfato Præposito relatum est, accidisse aliquando, quod soror, quæ ad culinæ curam, & ad cibos sororibus cæteris parandos destinata fuit &c. plura in ollam imposuerit carnis frusta sororibus coquenda & cum prandii tempore in mensam inferri deberent, duo tantummodo carnis frusta in lebetes deprehenduntur. Sorori igitur cuidam interroganti de suffurata carne, quis eam abstulisset? Respondit alia soror, quæ Bonam Betham in suspicionem vocabat: Quis, quæso, hoc & alia suffuraretur, *QUAM FELIS NOSTRA BIPES, BONAM BETHAM DESIGNANS &c.* *Proces. fol. 32.*

Triennio in tali abstinencia à Bona Betha absque omni corporis esca exacto, nisi quando Sacratissimo Eucharistiæ Sacramento refecta fuit, tunc enim corpus, & anima pascebantur &c., Dilectum Sponsum suum Jesum Christum ardentissimis precibus, lacrymis, atque multis suspiriis, conatibusque, quibus poterat, sollicitavit, ut eam Dominus

linus comedere subinde permetteret: Cumque Deum assiduis precibus fatigasset, annuit tandem per internam inspirationem hoc ferè modo: *ESA AGE COMEDE*. Porro à minutis illis Pisciculis &c. vescendi initium fecit. Deinceps &c. tanta utebatur parsimonia: ut mihi præfato Præposito certo constet, quod inde minimè nutrita: nihilque virium adepta fuerit; Imò cibum per os ingestum è vestigio crudum, indigestumque rejecerit. **SIC AD VITÆ FINEM USQUE PERMANSIT:** ut ego prædictus Præpositus verissimè affirmare audeam; quod elapso triennio illo **PER DUODECIM, VEL PLURES SUBSEQUENTES ANNOS** non indiguerit necessario corporis refectione, & hujus rei testem invoco Deum, cui aperta, & comperta sunt omnia &c. *Process. fol. 33. ter.*

Tantopere Christo compatiebatur, ut eam quasi paraliticam lecto affixam decumbere necessum fuerit, tantamque corporis imbecillitatem contraxerit, ut **FREQUENTER VISCERUM COMMOTIO, ET FRAGOR OSSIUM IN IPSA EXAUDIRETUR**. Post aliquod deinceps temporis curriculum primo latus sinistrum Bonæ Bethæ, paulo post dexterum rumpere, **ET INSTAR AGNI MACTATI, PURPUREO CRUORE MADERE VISUM EST**. Id ipsum ego sæpèdictus Præpositus, & non ego solus: verum etiam aliæ multæ mecum venerabiles Personæ, Sorores, Magistri, Sacerdotes oculis conspeximus. Præterea cum semper magis, ac magis amor in Deum exæstualet, vidi sæpè ac multum rumpere manus, & pedes, **ET PURPUREO, AC COPIOSISSIMO SANGUINE MANARE;** Caput quoque spinis quasi perforatum, totumque corpus flagellis cæsum apparere vidi, & alii mecum frequenter; ita ut à capitis vertice ad imos usque pedum calces sanitas in eo non fuerit, tot erant vulnera, ut numerari non potuerint, quemadmodum de Christo flagellato, & crudeliter cæso legimus &c. *Process. fol. 35.*

§. 7. Præsens vidi ego evidenter & unà mecum Mater, quæ ei ancillabatur, stigmata vulnerum Christi in ejus corpore apparere, & purpureo sanguine fluere. Et cum ego, ac Mater lavaremus, & extergeremus ejus manus, pedes, latera, caput, ac totum corpus, hæc omnia, ut supra scriptum est, cruentata erant. Deus scit hæc vera esse, quem idcirco in testem prædictorum omnium adduco. Stigmata Christi multoties in ea, **ET ALIQUANDO QUIDEM PER DIEM AD SEX VICES, VEL ETIAM PLURIES VISEBANTUR**, præsertim sextis feriis manus, pedes, latera, caput aperiebantur, & abundanti sanguine madebant &c. *Process. fol. 35.*

Revelatum quoque sibi à Deo Bona Betha fatebatur, quod Christus in coronatione præter alia potissimum septem in capite vulnera accepit, **QUORUM SINGULIS QUATUOR MAGNÆ, ET ACUTÆ SPINÆ ESSENT INFIXÆ**, ita ut unumquodque mortem naturaliter Christo attulisset, si purus homo extitisset, & hæc ipsa quoque vulnera in Bonæ Bethæ capite visebantur. *Process. fol. 36.*

Quando se intimè cum dilecto suo unire volebat, quantum in hac vita ab homine fieri potest, tunc Diabolus magnos ciebat tumultus, percutiendo parietes, rebus hinc inde projiciendis, & hujusmodi modis aliis. Quod si operam luderet, & ego Bonæ Bethæ assiderem, **CRI-NES IPSIUS VELLICABAT, CAPUT PARIETI IMPINGEBAT; ADEO UT FRAGOREM ALLISIO REDDERET: COR-PUS ETIAM MORSIBUS LÆDEBAT INSTAR SÆVIENTIS LUPI;**

LUPI: præterea lecto eam perturbabat, ut in pavimento cubiculi jaceret &c. *Process. fol. 38.*

Corpus præterea hoc tempore penitus erat destitutum omnibus sensibus, visu, auditu, anhelitu, & omnibus denique vitæ motibus, & signis. & **ALIQUANDO QUIDEM PER BIDUUM, ALIQUANDO PER TRIDUUM,** plus, minusve, prout Deus disposuerat, in hoc statu, mentisque excessu perseverabat. Spiritu in extasi posito, Diabolus vexare corpus non poterat &c. Quando ad se redire, & Spiritus cum corpore denuò conjungi debebat, **TUNC FUMARE, ET SUDARE IPSUM CORPUS** sæpissimè, & quidem sudorem sanguineum emittere, tandem etiam moveri; & postea ad se reversa ita vegeta, & ita impinguata videbatur, ut increduli homines huic rei fidem tribuere ægrè voluerint &c. *Process. fol. 38 ter.*

Animâ jam suo corpori restitutâ, plerumque aderant è purgatorio animæ demortuorum opem Bonæ Bethæ implorantes &c. Ego prædictus confessor rogavi dicens: Ah Betha, impetra, ut mecum quoque colloquantur: ipsa ad preces conversa paulo post jubet, ut iis colloquar. **ET ITA ANIMÆ ILLÆ MECUM SERMOCINABANTUR,** & ego cum illis. Verum non erat earum vox tam perspicua, ut solet esse humana; sed rauca quædam, & lamentabilis vox erat. Aliquando peculiari modo una ex iis mecum locuta est nominans seipsam, & dicens in hanc sententiam: O VÆ, O VÆ, O VÆ: Ego profectò hujusmodi res gestas incredibiles ipse quoque sæpissimè vidi, & audiui, ac præsens interfui, qualiter à me præscriptæ jam essent &c. Quadam vice audita fuit vox admodum lamentabilis, ejus opem flagitans; cui voce ipsa condixit &c.: quis es tu? subjunxit vox: **SE MAGNÎ NOMINIS EPISCOPUM FUISSE,** & torqueri intolerabili pæna, & quærebat res magnas supernaturales, quæ naturæ viribus à Bona Betha fieri non poterant &c. *Process. à fol. 40.*

Post hæc venit ad eam Diabolus, fatetur, se eam his negotiis propterea deditam, & distractam voluisse, ut ab utilioribus exercitiis avocaret, & mox pessimo fæore relicto discessit. Ego prædictus confessor præsens coram sæpissimè interfui, cum Dæmon multis eam molestiis infestavit; imò multoties rogavi, ut faceret me eum videre; vel à Domino impetraret, ut ligatus stipitè aliquo sugillari posset &c. *Process. fol. 41.*

Ego quidem persuasum firmiter habui, absolutis exercitiis sæpissimè raptam fuisse ad pænas purgatorii visendas: **TAM ENIM HORRENDA ET INGENTIA SUPPLICIA, QUÆ IBI CERNERENTUR MIHI ENUMERAVIT, UT CREDITU SIT DIFFICILLIMUM.** Et quidem aliquando diu, aliquando brevi tantum tempore ibidem morabatur. Spiritus verò ex purgatorio redux in Cælum unâ cum multis animabus, ut sibi videbatur, sublatus fuit. Quamdiu autem in purgatorio detentus fuit, tanto sudore corpus perfundebatur, ut vestes omnes, quæ corpus ambirent, ut **SUNT CULCITRÆ, LINTEAMINA, ET HUIUSMODI ALIA EO SUDORE ADEO IMBUERENTUR, UT PER FLUMINIS UNDAM PERTRACTA VIDERENTUR.** Et hæc quidem hisce meis oculis crebro perspexi &c. *Process. fol. 41. ter.*

Arbitror, eam precibus impetrasse, quod nullum post ipsius obitum miraculum eveniret. *Process. fol. 43. ter.*

Notum vobis facio (*verba sunt Servæ Dei ad suum Confessarium*) amantissimum meum Jesum Christum humana in carne, & ea specie, qua

in terris versatus est, ad me ingressum, praeuntibus Angelis insigni-
ter ornatis, & accensos cereos gestantibus, Venerabile Corporis,
& Sanguinis sui Sacramentum manibus propriis mihi porrexisse, id-
que à me cum debita reverentia sumptum &c. *Proc. fol. 44. ter.*

- §. 16. Ego praefatus Confessor, & una mecum Bona Betha; & aliae sorores
festiva die Pentecostes descendimus in hortum &c.; & dum ita simul
iremus, repente humi subsidit Bona Betha omnibus suis viribus de-
stituta &c. Mox eam ad cubiculum curavi reportandam, ex qua po-
stea ad mentem eversa petitum fuit, quidnam ipsi acciderit? Respondit
humiliter: AVICULAM A SE AUDITAM TAM DULCITER
MODULANTEM, ut prae dulcedine illius cantus cor sibi rum-
pendum existimaverit. EJUSMODI AVICULAS, ITA DUL-
CITER MODULANTES, EARUMQUE SUAVITATEM A-
LIAS ETIAM SAepe AUDIVIT, ac sensit, potissimum Sacra
Synaxi refecta &c. *Procesi. fol. 47. ter.*

- §. 17. Ego Christum in specie mendici ad eam venisse certum persuasum ha-
beo &c. Hinc infantis formam saepe ad lectum ejus stetit, & IN AM-
PLEXUS ATQUE OSCULA EJUS RUIT, INGENTEM AFFE-
RENS VOLUPTATEM &c. *Proc. fol. 47. ter.*

- Præterea contigit, ut die quodam dum fonti fodiendo operam omnes lo-
caremus, ob laborum multitudinem eius inserviendi obrepserat obli-
vio; potissimum non erat eo die lectus eidem compositus: Postquam
verò fidelis ejus Ministra advenerat, videns, lectum scitè admodum
esse compositum, inde quærendi ansam sumit, quisnam lectum tam
scitè composuisset? ANGELOS VENISSE RESPONDIT, QUI
§. 18. SE E LECTO LEVATAM, IN LECTUM DEIN STRATUM
CITRA DOLOREM REPOSUERIT &c. *Proc. fol. 48. ter.*

- Ego Praefatus Praepositus, & Confessor Conradus Kugelin fundator in-
clusorii &c. hunc Libellum manu propria conscripsi, ne quis vel ad-
dere, vel detrahère præsumeret; & libellum istum de me, & Bona
Betha sororibus Reithensibus pro valedictione asservandum reliqui;
§. 19. ATQUE SERIO MANDAVI, NE HUNC LIBELLUM EX
ÆDIBUS SUIS EXPORTARI SINANT; & hoc quidem, quan-
tum possum, SEVERISSIME PRÆCIPIO SUB PÆNA EX-
COMMUNICATIONIS, ET GRATIÆ MEÆ AMITTENDÆ
PERICULO, ne cuiquam describendum tradant. Nam in Evan-
gelio ita scriptum est: Margaritas ante porcos non esse projiciendas:
& hoc idcirco dispono. Si enim libellus iste in omnium manus Wald-
seensium perveniret. NULLUM MIHI EST DUBIUM, HANC
GRATIAM BONÆ BETHÆ A DEO COLLATAM, A PLU-
RIBUS RISUM, ET ASPERNATUM IRI, nullus enim Prophe-
ta acceptus est in Patria sua. Plura & majora dicuntur, & credun-
tur in urbibus longè distitis de Bona Betha, QUAM WALDSEE,
UNDE ORIUNDA EST. Et in veritatis testimonium &c.

C O P I A

Ex Ecclesia Parochiali

Sancti Martini

ELIZABETH

1600

1601

1602

1603

1604

1605

1606

1607

1608

1609

1610

1611

1612

1613

1614

1615

1616

1617

1618

1619

1620

C O P I A

Sententiæ latae in Ecclesia Parochiali Reuthen-
fi, ejusdémque Oratorio supra sepulchrum
Beatae ELISABETHÆ posito.

 Hristi nomine invocato, pro tribunali seden-
tes, & solum Deum præ oculis habentes, per
hanc nostram definitivam sententiam, quam
de Jurisperitorum consilio in scriptis hisce fe-
rimus in causa canonizationis Beatae Elisabethæ Achlerin,
sanctimonialis tertii Ordinis S. Francisci, de & super cultu
publico à tempore immemorabili eidem præstito, & super
casu excepto à Decretis s. m. Urbani VIII in Congregatione
sanctissimæ Inquisitionis editis, rebûsque aliis latius in Pro-
cessu deductis, inter Adm. R. D. Josephum Kaur, Collegii
Canonicorum Lateranensium S. Augustini in Waldsee pro-
fessum capitularem, Procuratorem causæ prædictæ speciali-
ter constitutum à Rev.^{mo} D. Balthasaro prædicti Collegii
Waldseensis Abbate Lateranensi actorem ex una, & Plurim.
R. D. Joannem Labhart Fiscalem Episcopalis curiæ Constan-
tensis in Sub-Promotorem fidei ab Illmo & Rev.^{mo} fidei Pro-
motore Romæ deputatum Reum, seu veriùs pro fisco, &
S. Fide partes agentem partibus ex altera, visis eisdem De-
cretis s. m. Urbani VIII. & aliis novissimis S. Congregationis
Rituum,

Rituum, visis depositionibus Testium legitimè inductorum, juratorum & examinatorum, visis scripturis tum manuscriptis, tum impressis, productis & compulsatis, cæterisque omnibus in Processu contentis, visis videndis, & consideratis considerandis.

Christi nomine repetito, dicimus, pronuntiamus, decernimus, declaramus, ac definitivè sententiamus, constituisse, ac constare publicum cultum à tempore immemoriali, & à pluribus, quàm centum annis ante promulgationem dictorum Decretorum s. m. Urbani VIII. præstitum, & exhibitum fuisse, ac etiam in præsens præstari, & exhiberi eidem Beatæ Elisabethæ Achlerin vulgò Bonæ nuncupatæ, scientibus ac patientibus ordinariis, cultumque hujusmodi versari, & esse in casu excepto à dictis Decretis s. m. Urbani VIII, & propterea in hac causa nullatenus contraventum fuisse, sed sufficienter paritum iisdem Decretis, & ita dicimus, pronuntiamus, decernimus, declaramus, ac definitivè sententiamus non solum præmissis, sed & omni alio meliori modo &c.

Ita pronuntiavi ego Josephus Antonius Henle
J. U. D. Episcopalis curiæ Constantiensis
Officialis, qua Judex ab Em.^{mo} & Rêv.^{mo}
D. Constantiensi delegato, & à sacra Congregatione Rituum subdelegatus.

Processus Canonizationis B. Elisabethae Achlin

Augusta Vindelicorum 1760

2 V.ss. 1

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10636603-9

VD18 14573571-001